

چاوهش

چاوش

سید ره شیدی سید حسنی سید علی

نووسین و لیکوئینه وهی

سه ییدا نه جمه دین نه نیسی

(به هاری مه هابادی)

هه ونیز- ۲۰۱۲

- * ناوی کتیب: چاوهش
- * لیکۆلینهوهو ئامادهکردنی: سهید نهجمه‌دین ئه‌نیسی
- * سه‌رپه‌رشتی هونه‌ری و به‌رگ: عوسمان پیرداود.
- * نه‌خشه‌سازی: رزگار موحسن
- * چاپ: چاپخانه‌ی حاجی هاشم - هه‌ولێر.
- * له‌بلاو‌کراوه‌کانی ئه‌کادیمیای کوردی ژماره (۱۶۶).
- * تیراژ: ۵۰۰ دانه.
- * له‌به‌ریوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه‌ گشتییه‌کان ژماره‌ی سپاردنی ( ) ی سالی
- * ۲۰۱۲ ی پیدراوه.

چۆن ئەم كۆتۈپم نامادە كرد.

ھەر لە كات و سەردەمى لاوەتییەو ھەزارە زووم بوو كە شیعەرەكانى سەيید رەشىد، كە بە دوو نازناوى «چاوەش» و «شەھید» دایناون، كۆ بكەمەو ھە لە دیوانىكدا چاپیان بكەم.

ئارەزووى دل و دەروون ھانى دەدام كە سوور بىم لە جىبەجى كردن و بەدیھىتانی ئەو ئاواتە؛ بىرپارم دا دەستنووسى دیوانەكەى و دەدەست بىنم و لە فەوتان و تىداچوون پزگارى بكەم.

شاعىرى زانا و خواناس و نىشتمانپەرۆھرى كورد، خوالىخۆشبوو مامۇستا «خالەمىن»ى بەرزەنجى، بەشىكى زۆر لە شىعر و قسە خۆشەكانى سەيید رەشىدى لەبەر بوون و یادداشتى كردبوون. دلسۆزانە یارمەتییەكى باشى دام و یادداشتەكانى خۆى پىدام. شاعىرى پایەبەرز و بەناوبانگ، مامۇستا «ھەزار»ى نەمرىش، بەشىك لە شىعر و قسە خۆشەكانى «سەيید»ى لەبەر بوون و نووسىبوونىو، ئەویش زۆر دلسۆزانە یارمەتى دام. مامۇستای ئایىنپەرۆھر، مامۇستا مەلا رەحمانى خەلیفەزادە، ئىمام جومعەى بۆكان، لە مالى خۆى بەیانىكى زۆر بەنرخ و نایابى پىبەخشىم كە زۆر شىعرى كوردى و فارسى سەيید رەشىدى تىدا بوون. ھەرۆھە سوودىكى زۆرىشم لە كۆتۈپى «شمسالدین برھانى» دۆستى بەرپىز و خۆشەوېستم كاك ئەبو بەكرى خوانچەسپىرەدین و ھەرگرت كە لە بارەى ژيانى ھەزرەتى شىخ یوسف شەمسەدین «شىخى بورھان» و ھەندى لە مرید و مەنسووبە ناودارەكانى نووسراوھ؛ و ھەكو شاعىرى زانا و خواناسى كورد حاجى «سەيید محەمەدسەعیدى كولىجى» و شاعىرى ناسك خەيالى كورد «مەلا سالىھى ھەرىق» و مەولانا «محەمەدسادقى مەرزەنگ» و «مىسباحوودىوانى ئەدەب» و «عەلىبەگى ھەیدەرى» و مامۇستا «سەیفولقوزات» و سەيید رەشىد.

تىكۆشان و ھەولدان بۆ یەكخستنى ئىملا و پىنووسى كوردى و ھەنگاونان لەم بوارەدا ئەركىكى گرینگە، بەتایبەت مەسەلەى

نوسینه‌وهی دیوانی شیعر و به‌ره‌می کۆن به خه‌تی کۆن زۆر
زه‌حمه‌ته. تی‌کسته‌کانم وه‌کو خۆی به‌بی ده‌سکاری و گۆرپین
خستوه‌ته‌روو، ته‌نیا ئه‌وه نه‌بی به ئی‌ملا و پینووسی کوردی ئه‌مرۆم
نوسیه‌ته‌وه.

هیوادارم ئه‌م دیوانه بچووکه‌ی «چاوه‌ش» به شانازییه‌وه جی‌گای
خۆی له کتیبخانه‌ی کوردی‌دا بکاته‌وه.

چاوهش

سهیید رهشیدی خانهقا

«۱۲۴۰ - ۱۳۱۵» ی ههتاوی «۱۸۶۱ - ۱۹۳۶» ی زایینی

وهره سهر گۆری «شههید» ی دلتهر   هه موو دونیا له بهری، نهو لهو بهر
«چاوهش» ی پیر به ههوا ی زانستی   له ملی شیر ی دهخستن رستی
«ههژار»

سهیید رهشید کورپی سهیید هسه ن کورپی سهیید عهلی، له سهییدهکانی «زینوئ شیخی» یه و دایکی ناوی رابیعیه بووه. باپیری، واته سهیید عهلی، مالی چۆته ئاواپی «دووئاوان» له ناوچهی شنۆ. سهیید رهشید سالی «۱۲۴۰» ی ههتاوی «۱۸۶۱» ی زایینی له «دووئاوان» له دایک بووه. سهیید هسه ن باوکی بیجگه له سهیید رهشید شهش کور و کچیکی تریشی بووه و دوا ی ماوهیهک مالی چۆته دئی «نهلۆس» ههر لهو ناوچهیه و لهوئ لهگه ل خوالیخۆشبوو پیروئتئاغای مامهش، کورپی گه وره ی محهمه دئاغای مامهش، که پیاوئیکی خواناس و ئایینیپه روه ر بووه، بووه به دۆست و ئاشنا و ههر ئه ویش سهیید رهشیدی بردۆته ئاستانه ی شیخ یوسف شه مسه ددینی بورهانی.

بنه ماله ی سهیید رهشید دوا ی چه ند سال مالیان له دئی «نهلۆس» هوه چووه بۆ گوندی «که له کین» ی ناوچه ی پیرانشار. پاشان له گوندهکانی تری ناوچه ی پیرانشار بلاو بوونه ته وه و ئیستاش براناکانی ههر لهو ناوچه یه دا ده ژین.

سهیید رهشید ههر له سهره تای مندالییه وه به هۆی هۆش و بیر و زه کاوه ت و زیره کی له راده به ده ری خۆی سهرنجی باوکی راکیشاوه بۆ ئه وه ی پیی بخوئینی و بینیری بۆ خوئیندنگای ئایینی و حوجره ی فه قئیان. ههر به م هۆیه وه سهیید رهشیدی له بهر خوئیندن ناوه و سهیید دهستی کردووه به خوئیندی ئایینی و دینی به شیوه ی باوی ئه و سهرده مه. له پیش دا قورئانی پیروژ و سهر ف ونه حوی عه ره بی

و گولستان و بۆستان و ئەدەبی فارسی خویندوو.

پاشان بۆ درێژەدان بە خویندن و فێر بوونی زانست و زانیاری چوو بە بۆ زۆر شوین و ناوچەیی جۆراوجۆر لە کوردستانی ئێران و عێراق و لەو گەشت و گەرانەدا بە فەقیهەتی هاتۆتە شاری سابلاغ (مەهاباد) و لەگەڵ زانیان و پیاوێ گەورەکانی ئەم شارە، کە زۆربەیان لە مریدان و مەسنووبانی شیخی بورهان بوون، بوو بە دۆست و ئاشنا.

دۆستایەتی و هاوئیشینی لەگەڵ ئەم پیاوێ گەورە و زانا و دلپاکانە بوو بە هۆی ئەوە کە لەگەڵیان بچێ بۆ گوندی «شەرەفکەند» و بە خزمەت شیخ یوسف شەمس بورهانی بگا. لە ئەنجام چوو بۆ زیارەتی و تەریقەتی لێوەرگرتوو و چۆتە ریزی مریدان و مەسنووبانی ئەو شیخەو.

سەبب پەشید هەر لە سەرەتای تەمەسسوکەو بە هۆی بلیمەتی و زانایی و زیرەکی و زمانپارایی و پەوانبێژی و بیر و هەست و هۆشی لە پادەبەدەر و خوو و پەوشتی بەزر و جوان، سەرنجی شیخی بۆ لای خۆی پاکیشاوە و پاشان لە نیو مریدان و مەسنووباندا ریز و خۆشەویستیەکی زۆری پەیدا کردوو. سەبب پەشید بوو بە یەکیک لە نیزیکان و خۆشەویستانی شیخ و ناوبانگی بە هەموو شوین و ناوچەییەکی ئەم کوردەوارییەدا بلابۆتەو.

شایانی باسە بەر لە چوونی سەبب پەشید بۆ شەرەفکەند، هەندیکێ کەم لە مریدان و مەسنووبان توانیویانە راستەوخۆ لەگەڵ شیخی بورهان قسە و گفتوگۆ بکەن و بیباکانە هەموو قسەوباس و مەبەستیکی پێرپاگەییەن، بەلام سەبب پەشید هەر وەکو گوتمان بە هۆی زیرەکی و زانایی و بلیمەتی توانیویەتی سەرنج و خۆشەویستی و دل و هۆشی شیخ بۆ لای خۆی پاکیشی. جاروبار بە هۆی هۆشیاری و حازرجوایی لە حزووری شیخدا، بە قسەیی خۆش و جەفەنگی مۆئەدەبانە و ژیرانە حال و هەوای وتو و وێژی بگۆڕی.

تەنیا لە کەسیکی هۆشیاری و هەلکەوتووی وەک سەبب پەشید وەشاوئەو کە لەبەرانبەر ئەم خواناسە گەورەییەدا، بەو هەموو سام و هەیبەت و شکۆییەکی هەیبوو، بیباکانە سەری قسە و گفتوگۆ بکاتەو و وەلامی پرسیارەکانی بداتەو.

به هۆی ئەو هه‌موو زانای و زیره‌کی و زمانپاراوی و
په‌وانبێژییه‌وه بوو که شیخ نازناوی «چاوه‌ش» ی پێ‌به‌خشی و هه‌ر
به‌م نازناوه‌شه‌وه بانگی ده‌کرد.

سه‌یید په‌شید له‌ پێش‌دا نازناوی «شه‌هید» ی بو‌ شیع‌ره‌کانی خۆی
هه‌لبێژاردبوو؛ له‌ به‌ر خۆشه‌ویستی شیخ کردی به‌ «چاوه‌ش».
سه‌یید په‌شید له‌ سه‌رده‌می فه‌قییه‌تی‌دا به‌ خزمه‌ت شیخ گه‌یشت.
هێشتا خۆیندنی ته‌واو نه‌کردبوو، چووه‌ نیو دونیای ته‌سه‌ووف و
سۆفیزمه‌وه. هه‌ر به‌م هۆیه‌وه ماوه‌یه‌ک ده‌ستی له‌ خۆیندن هه‌لگرت.
دوايه‌ پ‌ووی له‌ خۆیندنگاکانی ئایینی و حو‌جره‌ی فه‌قییان کرده‌وه.
ماوه‌یه‌ک له‌ گون‌دی «ساحیب» ی ناوچه‌ی سه‌قز له‌ لای شاعیری
به‌ناوبانگ و ناسک خه‌یالی کورد «حه‌ریق» درێژه‌ی به‌ خۆیندن‌دا.
پاشان گه‌راه‌وه بو‌ مه‌هاباد و له‌ مزگه‌وتی «پۆسته‌مه‌گ» له‌ خزمه‌ت
مامۆستا مه‌لا حوسینی سه‌قزی مایه‌وه.

له‌و سه‌رده‌مه‌دا بوو که هه‌ندێ ئینسانی سپله‌ و خوانه‌ناس بلاویان
کرده‌وه که سه‌یید په‌شید له‌باتی خۆیندن، زۆربه‌ی کاتی خۆی له
پیناو کار و کرده‌وه‌ی چه‌وت و خراپ‌دا به‌خت ده‌کا و هاو‌نشین و
هاورپیتی که‌سانی خوو و په‌وشت خراپ و ناپاک ده‌کا!! ئەم قسه‌یه
ورده‌ ورده‌ په‌ره‌ی گرت و ته‌نانه‌ت به‌ گویی شیخیش گه‌یشته‌وه؛ له
ئاکام‌دا سه‌یید په‌شید ماوه‌یه‌ک له‌ لوتف و خۆشه‌ویستی و دیدار و
فه‌یزی کۆر و مه‌جلیسی شیخ بی‌به‌ش و بی‌به‌هره‌ مایه‌وه.

ئهو مه‌به‌سته‌ بو‌ سه‌یید په‌شید که یه‌که‌مین پیاله‌ی له‌ باده‌ی
زولالی ئه‌وین و خۆشه‌ویستی نۆشیبوو و به‌ که‌مه‌ندی ئەم مورپشید و
پیره‌ پیرۆز و پارێزگاره‌ گرفتار ببوو، زۆر سه‌خت و ده‌رداوی بوو.
ماوه‌یه‌کی زۆر له‌ خانه‌قا به‌ دلێکی مات و غه‌مگین و پر له‌ خه‌فه‌ت و
ته‌نیایی دانیش‌ت و چاوه‌روانی نیگایه‌کی پر له‌ بزه‌ و خۆشه‌ویستی
شیخ بوو. ئەو مه‌به‌سته‌ هه‌ر وا مایه‌وه و که‌سیک نه‌بوو بتوانی له‌و
نیوه‌دا ببی به‌ نیو‌بژیوان و دلێ شیخ چا بکاته‌وه و دلێ ئەم شاعیره
ناسک خه‌یاله‌ و ئەم بولبوله‌ خۆش‌ئاواز و ده‌نگ‌زولاله‌ش له‌ خه‌م و
خه‌فه‌ت رزگار بکا، به‌ ناچار یه‌نای بو‌ شیع‌ر برد و ئەو هه‌لبه‌سته
فارسییه‌ پر له‌ هه‌ست و سۆزه‌ی دانا و دای به‌ یه‌کیک له‌ نزیکانی شیخ
بو‌ ئه‌وه‌ی له‌ هه‌ل و ده‌رفه‌تیکی چاک‌دا بو‌ی بخوینتیته‌وه:

خسرو دین

ای خسرو دین به ایزد پاکم بخش   وی قطب یقین به شاه لولاکم بخش
شد خاک درت زنده دلان را مامن   ای پاک ز کین تو بدین خاکم بخش
در باغ جهان چون خر بی افسارم   نبود گنهی که در نیست در انبارم
با این همه امید به عفت دارم   زین رو که سگ سگان این دربارم
از تو طلبم که نفس بر باد شود   بیچاره دلکم ز غصه آزاد شود
دشمن ز سیه روزی من بس شاد است   ای دوست مبین که دشمنم شاد شود
ای نائب بی شریک در رد و قبول   وی یار و غمگسار هر زار و ملول
«چاوش» که بود ظلوم و بیچاره جهول   اول به خدای بخش و ثانی به رسول

کاتئ ئەم شیعره پڕ له ههست و سۆزه و ئەم ناله دل و
گیان سووتینه ره یان بۆ شیخ خویندهوه، به تهواوی کاری له دل و
دهروونی کرد و فهرمووی: به سئ شهرت دووباره پاید هگرمهوه،
یهکه م ئەوهیه که دهبی به یه کجاری دهست له خویندن هه لگرت و
چیدی نه خوینئ و بۆ هه میسه له خانه قادا نیشته جئ بی، دووه م: ژن
نه هینئ، سییه م: چایی نه خواته وه.

سه یید دوو شهرته که ی ئەوه لی خیرا قه بوول کرد و تا دواپشوو ی
ژیانی ئەم دوو شهرته ی له بهر چاو گرت و به جیی هینا، به لام هینده ی
چایی پی خۆش بوو نهیتوانی دهستی لئ هه لگرت و شیخیش زۆر
سه ختی لئ نه گرت و جاروبار به تانه و ته شهر و سه رزه نشت کردنیک
قه ناعه تی ده کرد.

دوای ئەم به سه رهات و پووداوه سه یید بۆ هه میسه له خانه قادا
نیشته جئ بوو، به هۆی پیوه ندی نزیک و خۆشه ویستی شیخ، به
تهواوی چوو ه نیو جیهانی خواناسی و سۆفیه تی و سۆفیزمه وه.
هینده ی پی نه چوو که به هۆی زانایی و زیره کی و زمانپاراوی و ژیری،
بوو به پیاویکی پایه به رز و شاعیریکی ناسک خه یال و به هره مه ند و له
«خانه قا» و له نیو مریدان و مه نسووبانی شیخ دا ناوبانگی به هه موو
شوین و ناوچه کانی ئەم کورده وارییه دا بلاو بۆ وه.

سیما و روخاساریکی نوورانی، ریشیکی پڕ و دریز، به ژن

و بالایه کی ریکوپیک، جلو بهرگی جوان و خاوین، زمانپاراوی، قسه خوش و دلرفینه کانی - که زیاتر تام و چیژی شوخی و گالته و گه بیان پیوه بوو. ئەوه ندی تری له بهر دلان و خو شه ویست و شیرین کردبوو. هەر کهس دهیبینی، پر به گیان و دل خوشی ده ویست و جازیه یه کی تایبه تی پئ به خشیبوو؛ به تایبه ت کاتی گفتوگو و قسه کردن و دانی په ند و ئاموژگاری بۆ ماوه ی چه ندین ساعت سه رنجی گویدیران و بیستیاران ی بۆ لای خو ی راده کیشا.

سه یید جگه له و هه موو خو و ره وشته به رز و جوانانه و به هره مه ندیه ی، ده نگیکی خوش و زولال و ئاوازیکی گیانپه روه ر و دلنشینی هه بوو. کاتی قورئانی خویندوه، شوینی قوولی کردوته سه ر دل و ده روون و گیانی گویدیران. سه یید ئیجازه ی خویندنی قورئانی پیشتر له قورئان خوینانی به ناوبانگی «خانه قا» وه رگرتووه و بۆ له بهر کردنی چه ند سالیک زه حمه تی کیشاوه.

ئەم هه موو گه وره یی و هونه رمه ندی و به هره مه ندیه بۆته هۆی ئەوه که سه یید ببی به سه ر ئالقهی خه تمی «خانه قا» و چه زره تی شیخیش ئەم ئه رکه گه وره و گران و گرینگه ی پئ بسپیرئ. سه یید دوا ی وه فاتی شیخیش تا دواپشووی ژیا نی هەر له سه ر ئەم ئه رک و کاره گرینگه مایه وه، ته نیا جاروبار خوالخوشبوو شیخ محه مه دی کوپی شیخ له جیا تی «سه یید» ئەم ئه رکه ی وه ئەستو گرتووه.

دوا ی رۆیشتنی «مه ولانا محه مه دسادق» یش بۆ ناوچه ی وان، خه زنه داری و مه وقووفاتی خانه قا هەر به سه یید سپیردرا و تا ئەو کاته ی مه ولانا له وان گه راره ته وه، حیسابی ده خل و خه رجیش هەر سه یید رایگرتووه. ته نانه ت نامه نووسین و نامه ناردن و پاراستنی مه دره ک و سه نه د و باره یان و په روه رده کردنی هه ندئ له کوپه کانی شیخیش یه کیک بووه له و ئه رکانه ی که پئی سپیردراوه.

سه یید له سه ر ئەو هه موو کار و ئه رک و پایه به رزی و ریزه ی که هه یبووه، ژیا نیکی زۆر ساده و ساکار و سو فیانه ی گرتوته بهر. خواردنی هەر ئەو خواردن و خواره ده مه نییه ی مه نسووبان و سالیکانی خانه قا بووه. له مال و سامانی دنیا هیچ شتیکی نه بووه

که دلی پئی ببهستی و له ژيانی دا تهنیا علاقه و پیوهندی به سیغار و چاییه وه بووه. له سهر ئه وهش زۆر جار که وتوته بهر تانه و ته شه و سهر زهنشتی شیخ و هموو جارئ به وه لامدانه وه یه کی جوان و ژیرانه و زیره کانه و حازر جوابی و قسه یه کی خوش و نه سته ق خۆی پزگار کردووه.

سه یید سیغار و چایی زۆر پئی خوش بووه و به تایبته ههر خۆی چایی ساز کردووه و نه یه یشتوووه که سیکی تر یارمه تی بدا. ماموستا هه ژار، شاعیری هه لکه وتووی کورد، له شیعری «به ره و موکریان» دا سه باره ت به «سه یید» ده لی:

**کی وه گو «سه ییدی» دهس و دل بازه؟
تووتنی کوونی هه بی و چای تازه**

دوای وه فاتی شیخیش به هۆی زانایی و زیره کی و لی هاتووی، مه نسووبان و سالیکان زۆریان خوشووستوووه و به ناوی نووسهر و نه میندار و یادگاری شیخ زۆریان پیز لیگرتوووه.

سه یید به هۆی ئه وه هموو پیزه و پله و پایه به رزیه که هه یبووه توانیوه تی پیوه ندیه کی قوول له گه ل سهرۆک ئیل و عه شیره ت و پیاوه گه وره کانی ناوچه بگرئ؛ نامه ی بۆ ناردوون و نامه یان بۆ نووسیوه. سه یید له نامه جوان و پر له ته نزه کانی دا له گه ل زۆر به یان گالته و گه پ و جه فه نگی لیداوه و هه یچ کام له وه سهرۆک عه شره ت و پیاوه گه ورانه قسه ی ئه ویان وه دل نه گرتوووه و ته نانه ت شانازیشیان به قسه و گالته و گه په کانییه وه کردووه. سه یید چه ندی سالی پر نرخی ته مه نی له خزمه تی شیخ رابواردبوو و له هه موو که سی لی نیزیگتر بوو. دوای وه فاتی، ته نیا که سیگ بوو له خانه قا به گپرا نه وه ی فه رمایشته کانی شیخ، سه فا و روو حانییه تیکی تایبته تی ده دا به کوپ و مه جلیسان و سه واسه رانی شیخی له گه ل ته ریه ت و ته سه ووف ئاشنا ده کرد. زۆر له و زانا و پیاوه گه ورانه ی که پیشتر به خزمه تی شیخ نه گه یشتبوون و ئاشنایه تیان به شیوه و شیواز و ریبازی ته ریه ته که ی نه بوو، ههر که یه ک دوو جار له کوپ و مه جلیسی وه عز و په ند و ئامۆژگاری

سهیید داده نیشان، به ته‌واوی بیروباوهر و ئەندیشه و هه‌ست و هۆش و زهینی پیشوویان ده‌گۆرا و ده‌چوونه ریزی مریدان و مه‌نسووبان و خۆشه‌ویستانی شیخه‌وه.

سهیید که چه‌ندین سال له پر نرخترین ته‌مه‌نی خۆی له خزمه‌ت شیخ‌دا رابواردبوو له هه‌موو که‌سی لێ نزیکت‌ر بوو دوا‌ی وه‌فاتی شیخیش سه‌ره‌نجام ئەم شاعیره خواناس و ناسک‌خه‌یال و ئەم بولبوله ده‌نگ‌زولال و خۆش‌ئاوازه‌ی گول‌زاری زانست و وێژه و ئەده‌بی کوردی له سالی «۱۳۱۵»ی هه‌تاوی «۱۹۳۶»ی زایینی له‌سه‌ر به‌رزایی لقوچلی دره‌ختی شکۆ و شانازییه‌وه به‌ره‌و مه‌له‌کوتی بالا هه‌لفری و کۆچی دوا‌ی کرد و له ته‌نیشته ئارامگای هه‌میشه‌یی شیخ به‌خاک ئەسه‌پ‌درا. خوا‌ی په‌روه‌ردگار و بی‌هاوتا به‌به‌زه‌یی بی‌سنوور و بی‌پایان و میهره‌بانیی خۆی له‌ویش و له هه‌موومان خۆش بی.

شاعر و غهزلهکانی سهیید:

«سهیید» له ئامیژی حوچره و مه درسه ئایینییهکانی مه هاباد و موکریان و کوردستان دا پێگه یشتوو و له ژیر سیبه ر و دهواری قوتابخانه و فیرگه ئه ده بییهکانی «نالی» و «سالم» و «کوردی» و «حه مدی» و «وه فایی» و «حه ریق» دا نه شو نهای کردوو. سهیید له گه ل ئه وه ش دا که له ژیر دهواری شیعری کلاسیکی و عهرووزی پێشینان دا پهروه رده ببوو، به لام به ناوه رۆکی شاعر و غه زهل و ئه ده بی داهینه رانه و تازه و نوپوه هاته مهیدان و بههره و هونه ر و زهوق و قه ریحی پژا. هه ر بۆیه شه ده بینین که ناواخن و زمان و فه رهنگ و تیگه یشتنی جیاوازان تانوپۆی هه موو به ره مه شیعرییهکانی ته نیوه؛ و اتا له پوخسار و بهرگیکی کۆن دا ناوه رۆک و مه بهستی تازه و نوپی داهیناوه.

«سهیید» شاعیریکی هونه رمه ند و بههره مه ند بووه و جگه له زمانی کوردی سوورانی، به سه ر زمانهکانی فارسی و عه ره بی و تورکی دا زال بووه و شاره زایی و ئاشنایهتی له گه ل زانست و ئه ده بی ئه و زمانانه ش هه بووه و به دوو زمانی کوردی و فارسی شیعری نووسیوه و به ره می هه یه.

سه ره به ری دیوانه بچوو که که ی نیشانه یه کی ئاشکرایه بۆ پاده ی توانا و بلیمه تی و داهینانی ئه و شاعیره له بوارهکانی زانست و زانیاری دا؛ به تایبهت له زانیاری ئایینی و دینی. له مهیدانی غه زهل و په خشان دا، شاعیر شوین ه لگر و لاسایی که ره وه ی شاعیرانی پێش خۆی نه بووه، به لکو شاعیریکی داهینه ر و بههره مه ند بووه و ناوه رۆکی بیر و ئه ندیشه و خه یال و شیعرهکانی تازه و نوئ و خاوه نی جیهانبینی و که سایه تی تایبهتمهندی به ره م و شاعر و په خشانهکانی خۆی بووه.

پاسته له زۆر شوینی شاعر و دیوانه که یدا ئه وه به دی ده کری که له ژیر پووناکایی ئاوینه ی شاعیرانی وه کو «نالی» و «سالم» و «کوردی» و «حه مدی» و «حه ریق» و «وه فایی» دا شاعر و غه زلهکانی خۆی داناوه و سیبه ر و تارمایی ئه وانی به سه ره وه دیاره، به لام له وه شدا

وهكو شاعيريكي داهينەر و بههره مەند هەلسوكه وتي كردوو و كه شوههوا و داهينان و جيهانبيني و تازەگەري تايه تي خوي له شيعر و په خشانه كاني دا پرەنگي داوه ته وه.

له باري داهينان و ناوه رووك و مەبهسته كاني شيعرييه وه «سه ييد» شاعيريكي بهرزه و له بواره كاني شيعر و غەزەلي ئاييني و عيرفاني و دلداري و خو شه ويستي و شاديشدا شيعري پته و به هي زي داناوه و سه ره بهري ديوانه كه م و بچوو كه كه ي پي رازاندوته وه. له باري پوخسار و شيوه و كيش و ئاوازه وه له هه موو شيعره كاني دا پيره وي له كيشي عهرووزي كردوو و له به شيكي هەلبهسته كانيش دا ئاوپي له كيشي خو مالى كوردي داوه ته وه.

له رووي سهرواي شيعرييه وه، شاعير به گويره ي نيزامي عهرووز له زوربه ي چامه و غەزەل و مەسنه وي و چوارينه و دووبه يتيه كاني دا پيره وي له يه كيتي سهروا كردوو. هەر له بواري پوخساري شيعرييه وه ئاوپي له هه موو جوړ و به شه كاني هونه ري په وان بيژي وهكو پوونبيژي و جوانكاري و خو شخواني و واتاناسي داوه ته وه و له نووسين و دانان و رازاندنه وه ي شيعر و غەزەله كاني دا به هره ي لي وه رگرتوون.

ئه نجا وينه ي شيعري به هه موو جوړه كانييه وه رايه لي تانوپوي زوربه ي هەلبهسته كاني نه خشاندوو و له و لاشه وه قابله شيعرييه كاني وهكو چامه و غەزەل و پينجينه و تهركيبه بند و مەسنه وي و چواربه بند و چوارينه و دووبه يتي فورم و شيوه ي باوي هونراوه كاني پيكدەهينن.

«سه ييد» شاعير و غەزەل ويژيكي داهينەر و بههره مەنده و بير و ئەنديشه قوول و ناسك خه ياله و خاوه ني ته عبيري هونه رمەندايه. شيعر و په خشانه كاني جگه له وه ي به ره مه مي بير و ئەنديشه ي ورد و قوول و خه يالي ناسك و شاعيرانه يه تي، ئاوينه ي خو و په وشته بهرز و جوانه كانيشيتي. هەر به م هويه وه شيعر و په خشانه كاني و به تايهت غەزەله بهرز و جوان و دلنشينه كاني هەر كام شاكار يكن و هەرگيز شكۆ و جواني و دره وشاوه يي خويان له دهست نادهن و دلي

ھەر خاوەن دلی دەرفیتن:

تەشەككۆر واجبە بۆ من كە ئەمڕۆ مەزھەری یارم
بەبێ مەى مەست و مەسرورم بە خوۆشی رەشكى ئەغیارم
ئەگەر حووب و عەداوەت بوو، ئەگەر گریان و داوەت بوو
ئەگەر تائی و جەلاوەت بوو، بە شوخی هاتە سەرزارم
شوكر شەھزادەیی ئەمجەد، سەمییى جەزەتتى ئەحمەد
گوزەشتى كرد لە نىك و بەد، كە زانى دل بریندارم
ئەگەر عاقل، ئەگەر شیتەم، ئەگەر بۆزم، ئەگەر كویتەم
دەخیلی خاكی بەرپیتەم، دەبى سوورەت بەدى كارم
ئەگەر خویریم، ئەگەر چاكەم، ئەگەر بەدخووم، ئەگەر پاكەم
دەمیکە سەبییدی فەتراكەم، بە داوی تۆ گرفتارم
هەتا مانگی موحەرەم بوو، دەروونم پڕ لە ماتەم بوو
سەفەر رۆیى غەمەم كەم بوو، دەلێى سووكتەر دەبى بارم
هەتا روى تۆم بى چاكەم، گەش و روووخۆش و رoonاكەم
كە نار و ھار و بیباكەم، دەلێى سەرمەستى دیدارم
بە دل مەستم، بە سەر پەستم، بە ئومیدی تۆ پابەستم
كە تۆبى دەست دەبە دەستم، دەلێم خۆم شاھو خونكارم
غەریب و مات و مەدھۆشم، لە دەركى تۆ نەمەدپۆشم
منیش ھەر وەك سەمەدپۆشم، فەقەت تۆی یاروغە مخوارم
ئەتۆ ئینسان، ئەمن چاوم، ئەتۆ تەرلان، ئەمن داوم
لە تاو تۆ ھیندە تەنگام، بە غایەت گەییوہ نازارم
وەرە «چاوەش» دلت چابى، ئومیدت ھەر دوو دنیا بى
تەمەننات ھەر لە مەولا بى، بە ئاسانى دەكا چارم

شیر و غەزەلەکانى «سەبید» بىجگە لەوەى خاوەنى بىر و ئەندىشەبەشى ورد و قوول و خەيالێكى ناسك و پىر نىوەرۆك و سىحرئافەرىن و پىر لە ھەست و سۆزى شاعیرانە و ئەویندارانەن، زۆر سادە و رەوان و زولال و پىر لە سۆز و عاتیفەشن. سەبید لە شیر و غەزەلەکانى دا لە ھونەرى مۇسیقا سوود وەردەگرت و جگە لە كیش و سەرۆای شیر، بە شیوہبەشى كاریگەر لە ھونەر و شتانیک بەھەرە

وهرده گری که هر کام به جوری موسیقای شاعر و غزه له کانی جوانتر و دلنشینتر ده کهن. به هره وهرگرتن له موسیقای شاعر به شیوه یه کی هونه رمه ندانه و زیره کانه نه نجام ددها، به چه شنی که خوینهر و بیستیار بهر له وهی سهرنج بداته ره وانبیژی و خوشخوانی و جوانکاری شاعر و غزه له کانی، شهیدای جوانی و دلرفینی و دلنشینی و ناسکیتی و پیکوپیکی و هست و سۆز و حالی شاعیرانه و نه ویندارانهی ده بی. سۆز و عاتیفه ی شاعره کانی و به تایبهت غزه له کانی، ده لپی شه کر و ههنگوینن له نیو شه ربه تیکی خوش و شیرین دا؛ بۆ وهی خوینهر و گویدیر جگه له خوشی و شیرینی شتیکی تر نه خوینیته وه و نه خواته وه:

خۆت ده زانی من ده میکه عهد و خدمه تکاری تۆم
 چاونه مین و دلغه مین و خسته وو بیماری تۆم
 وهک گوئی په ژموردهیی بن ئاو له بهر تاوی فیراق
 چاوه ریی موژدهی شه واو و نه شنهیی نه سحاری تۆم
 ههر وهکو مه یموون که ههر چاوی له داری لوتییبه
 جومله نه عزام بوته چاو و سهرخوشی دیداری تۆم
 مهیلی من ههر مهیلی تویه، من له تۆ ههر تۆم دهوی
 مات و چهیران و نه سیر و زار و بیژیواری تۆم
 مه تاهم عه فوه تکام بگره به حه قتی پیری خۆت
 عاله میکم پی ببه خشه چون سهگی دهرباری تۆم

شاعیر له غزه له جوان و گهرم و ئاگراوییه کانی دا هست و سۆز و ئاره زووی دیداری یاری ههیه که پیر و مورشیده کهی و اتا شیخی بورهانه و هه موو گیانله بهر یک له بهر چاوی دره وشانه وهیه که له بوونی راسته قانی جیهانه. توانایی دووری نییه و به دیتن و ته ماشا کردنی ههر دره وشانه وهیه که له جوانی مهست و شهیدا و بیخود ده بی و ههر ته ماشا کردن و سهیر کردنیک شاعیر له جیهانیکه وه ده با بۆ جیهانیکه تر. شاعر و غزه له ی سه یید هست و سۆز و مهستی و شهیداییه و پره له پووحی ژیان و نهوین و خوشه ویستی:

دەرۋونم پېرە ئە دەرد و داغە قوربان
 ئە داغى تۆدۈنم ناساغە قوربان
 ئە بازارى ئەمەل شادى كەساده
 جەفا رەسمە، وەفا ياساغە قوربان
 ئە ھەر لا غەم كە ھەستا دىتە كن من
 ئە سايەى تۆدۈنم قۇناغە قوربان
 گۈلى سۈورىى و گۈلزارى بەھارى
 بەبى دىدارى تۇنالاغە قوربان
 مژۇلت خەنجەرى كرمانە بۇدل
 بە خويىنى جەرگى من پەرداغە قوربان
 دۈنم بەندەرگەيە بۇلەشكرى غەم
 ئە خۇشى مەنعە ئەم تۇرپاغە قوربان
 جەمالت باغە تۇخۇت باغەوانى
 ئەمن بولبول رەقىبم زاغە قوربان
 دەزانم بۇچى ناپرسى ئە حاتم
 دۈنى تۇفارىغ و بى داغە قوربان
 كە دل گىرا بە تۇنارامى رۇيى
 ئەوۋە دۇشاغە ئەم قاچاغە قوربان
 دۈنم دەرھات و خۇى ئاويتە بەر پىت
 ئەويستا بى سەر و سۇراغە قوربان
 ئەگەر ساغت دەوى «چاۋەش» غەرىبە
 بۇخۇى ناساغە، شىعرى ساغە قوربان

«سەيىد» بىگومان يەككىك لەو شاعىرانەيە كە بە ھۆى شىۋە و
 شىۋازى تايبەتى خۇى لە نووسىن و دانانى شىعر و غەزەلدا زۆر
 گرىنگە و گرنگىيەكەشى لەوۋە دايە كە مەبەست و نىۋەرۆك و
 ناسكخەيالى و ناسكدلى خۇى بە زمانىكى زۆر سادە و پەوان و
 زولال دەردەبرى:

چ خوشه من كه غه مبارم نه توش مه شوونی بارم بی
 به ههر كاری كه تیگه وتم به دل سهره وقتی كارم بی
 بلا من خهسته و زار و مه نوول و بی قهراریش بم
 سه لیم و ساغ و سهر خوشم كه تو سهر دار و یارم بی
 نه گهر نو كهر له ناغای خوی نه مین بی قهت له ده ست ناچن
 ده لیم شاهه نشه هم قوربان نه گهر تو شه هریارم بی
 ده لیم دل ری هی هیه بو دل كه دوو كهس یار و هه مدهم بن
 كه من بی سهر و نارامم ده بی توش بی قهرارم بی
 وجودم وهك نه بووجه هله له دهستی پاده كهم قوربان
 به شهرتی تو وهكو سدیق ره فیق و یاری غارم بی
 ده میكه من به تو مه سروور و پشت نه ستوور و پوسوورم
 ده بی لیله و دوواش وهك پار و پیار غه مگوسارم بی
 ده زانی من به چی مردووم تكام بگره بلا نه مرم
 بلن «چاوهش» به تووم به خشی به شهرتی جان نیسارم بی

«سه یید» شاعیریکی ناسک خه یالّه و هه میسه به شوین مه به ست
 و نیوه رۆکی تازه و داهینه رانه دا ده گهری و یه کیك له مه به ست
 گرینگه کانی شیعی سهیید نه وه یه كه وهكو هه موو شاعیریکی
 ناسک خه یال و بیر و نه ندیشه قوول، خاوه نی زاراوه ی تایبه تی
 خویه تی، و اتا زاراوه ی تازه و نوئ به شیوه یه کی داهینه رانه بو
 دهر برینی هه ست و سۆز و نه وین و خوشه ویستی و تیك گه یشتن و
 ته من و ژیان و جودایی. یا بو مه به ست ناسک و باریكه کانی عیرفانی
 و مه عنه وی وهك پیوه ندی ئاده میزاد له گه ل خوا و په یامبه ر و پیر و
 مور شیده که ی جوریک ته عبیر و دهر برینی شاعیرانه ی خوی هیه و
 له بیر و نه ندیشه یه کی تایبه تی و هر گرتووه. به تیكرایی هه ر وهكو
 گوتمان سهیید له رسته ی ساده و په وان، شیعی به رز و پر مانا و
 غه زه لی خاوه ن بیر و نه ندیشه ی قوول و پر له هه ست و سۆز و جوش
 و خرۆش و گهرم و ئاگراوی و شاعیرانه ی داناوه:

موددەتئىكە من كە غەمبارم ئەتۆ غەمخوارى
 باغەوانى باغى تۆم و تۆ گۆلى گۆلزارى
 من مەتاعىكى كەسادم، بى رەواج و رەونەقم
 دەست دە قوئىم بگرە ھەر تۆ رەونەقى بازارى
 بىكەسم كەوتووم دەئىي كۆنە جەسپى مەنزىم
 ساحىب و مەولا و ئەمىرم تۆى و ھەر تۆ يارى
 پىم بى قوربان بە جەققى مەرقەدى پىرى مونىر
 من كە دىئادەم بە تۆ تۆش ياوەر و دىئادەمى
 وەسفى تۆ بۇتە بژيوم «چاوش» م مەنەم مەكە
 ئۆمەتئىكى سەربەخۆم تۆ ئەجمەدى موختارى

«سەيىد» لە شىعرەكانى دا عىشق و عىرفان و بابەت و مەبەستى
 عارفانە و عاشقانە و سۆفيانە تىكەل كىردووە و نىوەرۆكى
 شىعرەكانى و بەتايىبەت غەزەلەكانى تازە و نوپىن و پووح و گيانئىكى
 شاد و زىندوويان ھەيە، «سەيىد» شاعىرانى پىش خۆى وەكو نالى و
 سالم و كوردى و جەمدى و مەحوى و وەفابى و جەرىق بە تەواوى
 كاريان تىكردووە و لە شىعر و غەزەل و داھىنانى ئەوان لەبارى زمان و
 بىر و ئەندىشە و خەيالەو بە ھەرى و ھەرگرتووە، وەكو ھەنگ شىلەى
 گولانى لە گولزارى پر لە گول و جەتتى ئەم شاعىرانە ھەلمژيوە و لە
 شىلەى ھەر گولئىك چىشتوويەتى و بە ھەنگوئىنى پىي بە خشيوئىنەو،
 وەك ئەم چواربەندى خوارەو كە شاكارئىكى بەرزە:

ئەى نەوجەوانى پر كەيد و جىلە
 وەسائت شفايە دەواى جەئىلە
 دوورىت جەفایە دل پىي قەتيلە
 ئەم زەھەرىرە ئەو سەلسەبىلە
 * * *

بۆ غەيىرە ئاوى بۆ ئىمە خوئىنى
 بۆ خەئكى لوتفى بۆ ئىمە جوئىنى
 عاشق بەزىن و رەقىب پرفىنى
 تۆ بەفر و خوئىنى رووت ئاوى ئىلە
 * * *

دییډارت مهنعه، ویسساله فهقده
نه ندوووه جه معه هیجرانه نه قده
نه ساخی وهعد و فه ساخی عه قده
نه قازی عه هده نه و بی ده لیله
* * *

وهفا ده نیی کهم جه فاته زوره
حه یاته ته لجه سه فاته شوره
بیچاره «چاوهش» پاشی کلوره
نیورانی موره وهک کرمی پيله
* * *

بازان ده باری دلی بی سه دایه
جانانه دوور و بی نیعتینایه
سه فابه سهر چوونوبه ی جه فایه
کهوای سپی دلی به دبه ختی قیله
* * *

دلی رووت و قووته هه رپووته قووتی
دهروون زه مینه زمانه جووتی
زه رعی خه یالنه هیجرانه کووتی
میجنهت عه یاله و «چاوهش» موعیله
* * *

دلی مات و دهرهم سه رکاس و گیژه
ریی دوور و تاریک باریک و لیژه
عه مهل کهم و کول نه مهل دریژه
فالروح بق والنفس فیله
* * *

یه کی ده بیینی بیبک و شوخه
له ریی چنیینی هه نار و کوخه
له لایی ده بییه ی هه رکوخه کوخه
هه ناخ و نوخی خه سته و عه لیله
* * *

عوسرەت بە پيى سەگ عيشرەت قەئىلە
 رەحمەت دەئىيى كەم زەحمەت سەبىلە
 من ماتى ماتم زبىان كلىلە
 عالم سەراسەر ھەر قال و قىلە
 * * *

بۇ من عەزىزم ھەر داخ و دەردى
 بۇ ماسىوای من تۆتتازە دەردى
 بۇ خەئىكى سوورى بۇ ئىمە زەردى
 بۇ خەئىكى مشكى بۇ مەش پشیلە
 * * *

رەقىب وەكو سەگ خەرىكى كۆخە
 پىشەئى وەپىنە خۇراكى پۆخە
 مەحبوبى وەك تۆ دایىم لە پووخە
 دئىدارە شوخە «چاوش» زەئىلە

شيعر و غەزەلى سەيىد پىر لە ھەست و سۆز و جۆش و خرۆشى
 شاعىرانە و جوان و دلنشىن و ھەست بزوئىن، لە زۆربەئى غەزەلەكانى دا
 ھەست و سۆز و حال و خەيالى ناسكى شاعىرانە لەگەل سادەئى و
 رەوانى و زولالى و شەو و رستەدا تىكەلاوہ. شيعرى «سەيىد» گەرم
 و ئاگرى و دل و گيان سووتىنەرە، بەتايبەت لە غەزەلەكانى دا مەست
 و بىخود و شەيدايە. ھەر چەند شيعر و غەزەلەكانى كەمن، بەلام پىر
 لە بىر و ئەندىشەئى ورد و قوول و خەيالى ناسك و ھەست و سۆز و
 جۆش و خرۆش و حالى شاعىرانە و گەرم و ئاگراوين و لەو پەرى
 جوانى و دلپىنى و دلنشىنى دان و پووح و گيانى غەزەلن:

غەرىب و بىكەس و دامام ئەمشۇ
 لە زىندانى غەمەتدا مام ئەمشۇ
 وەكو پەروانەئى خائىت عەزىزم
 لە سەر شەمەئى روخت سووتام ئەمشۇ
 لە داغى خائى تۆ پىشەئى و جودى

به دووخی غەم فەلەك بەدادوم ئەمشۆ
 وەگو زولفت كە وا سەودایی پووتە
 بە شیوهی ئەو منیش شیواوم ئەمشۆ
 رەقیب زانی غەریبی كۆی نیگارم
 وەگو سەگ بۆیە دەورە داوم ئەمشۆ
 كە دیتەم چاوەكەت زانیەم كە مەستە
 ئەبەر چاوت بە دل بەرزۆوم ئەمشۆ
 بە داوی زولف و دانەیی خالی سەر پووت
 فریوی مورغی پووحەت داوم ئەمشۆ
 بەلا خاکی هەموو عالەم وەسەر كەم
 كە یارم پووی لێ وەرگیراوم ئەمشۆ
 گەرفتاری عەزابی ئەشك و ئەم
 دەمی غەرقەم، دەمی سووتەوم ئەمشۆ
 ئەبەر چاوم زەلی دەور و كەنارم
 ئە زەلكاوی غەما خنكاوم ئەمشۆ
 فیراقت ئاشەوان و ئاسمان ئاش
 بە نو بەرداشی زل هەپاوم ئەمشۆ
 ئەگەرچی شییری بێشیهی مەشقی عیشقەم
 بە عیشووی ئاھووی گەپاوم ئەمشۆ
 بە سانی پەرچەمی ئالۆز و خاوت
 دڵم ئالۆزە بێ تو خاوم ئەمشۆ
 ئە دووری تو فەلەك وای دا بە سەرما
 كەپ و كویرو هور و تاساوم ئەمشۆ
 ئە چاوم دای و چاوم پەر ئە ئاوە
 وەرە ئەی گولبەنی تیئراوم ئەمشۆ
 كە تو پۆیی دڵم گەپاوم ئەهاتەم
 ئە گیانی خۆم و دل تووراوم ئەمشۆ
 بە تییری غەمزە جەرگت پاره كەردم
 ئەسیری غەمزە، دیلی چاوم ئەمشۆ

بە نووکی تیری موژگانەت شەھیدم
بەبئ نام و نیشان کـووژراوم ئەمشۆ
دەزانم چونکە بۆ تۆ بوومە «چاوەش»
ئە بۆیە وات ئە بەر بیـزراوم ئەمشۆ

ئەم غەزەلە جوان و دلنشینە سەیدەست و سۆز و پەوانی و
زولالی تیدا شەپۆل دەدا و وەکو چپە و چرپە جۆبار پەرە لە جوانی و
دلرفینی و هەستبزوینی. «سەید» لە شیعەر و غەزەلەکانی دا هەمیشە
پووی دلی لە پیر و مورشیدەکەیتە و خەریکی گفتوگو کردن و
ستایش کردنیەتی و بە هەست و سۆزی شاعیرانە وە خوش ویستن
و خوشەویستی خۆی سەبارەت بەم پیرە پیرۆزە، کە شیخ یوسفی
بورهانە، دەربریو:

بئ کە بئ تۆبئ نموونەئ رەنگمە
دل دەفە، سەر سازه، سینەم چەنگمە
من حەیاتم تۆی، حەیاتم تۆکە چووی
من ئە ژینی خۆم هەراسم نەنگمە
وەسای تۆترياکە بۆمن فیـری بووم
گیژی دووریم و فیـراقت بەنگمە
تۆکە رۆیی من نەمردم وەئ ئە من
دائیمەن ئیستی ئەگەل خۆم جەنگمە
هیند ئە دووری تۆ سەری خۆم دا ئە سەنگ
سەنگ نەما، بۆ سینە سەنگم چەنگمە
هەر کەسئ پەروانەیی شەمعیکە، من
بولبولم گول یاری شوخ و شەنگمە
«چاوەش» م سینەم دەهۆلە ئی دەدەم
ئاسمان حەیرانی سەیحە و دەنگمە

دووبەیتی و چوارینەکانی سەیدیش هەر کام بە نۆبەئ خۆیان
بەرز و پیرنیوەرۆک و جوان و ناسکن و لە هەندئ وشە و پستەئ پەوان
و سادە نیوەرۆک و مەبەستی زۆر جوان و دلنشین و هەستبزوینی
بەدی هیناوە:

چوومه جهرگه‌ی نه‌هلی دل، جهرگیکی بی داغم نه‌دی
نا‌ه‌یی بولبول نه باغا بی قره‌ی زاغم نه‌دی
عالمه‌میکم دی به ناساغی، یه‌کی ساغم نه‌دی
دوور نه مه‌ردانی خودا غه‌یری قورمساغم نه‌دی

شاعیری پایه‌بهرن و به‌ناوبانگ و خه‌یال ناسکی کورد
خوالیخوش‌بوو عه‌بدوللابه‌گی میسباحوددیوان «ته‌ده‌ب» ته‌م دوو
به‌یتییه‌ی خواره‌وه‌ی له وه‌لامی ته‌م دوو به‌یتییه‌ی سه‌یید ره‌شیددا
نووسیوه و بۆی ناردووه:

نه‌هلی دل دل داغدارن بۆیه بی داغت نه‌دی
بولبولی نه‌و باغه نی تو، بۆیه بی زاغت نه‌دی
تۆ میزاجی خۆت نه‌ساغه پی‌ت نه‌زانیه «سه‌یید»
بۆیه نه‌و دنیا‌یه‌دا غه‌یری قورمساغت نه‌دی
* * *

نه‌فیی نه‌ربابی ته‌شه‌ییوخ شهرته بو ته‌سدیقی پیر
«لاله» بووه سه‌به‌ب «الا» که «الله» ی که‌وته گیر
«لا» نیلاهی برد و «الا» که‌وته سهر نیسباتی «هو»
ته‌م به «الا» نه‌وبه «لا»، نه‌و که‌وته گیر ته‌م چوو له بیر
* * *

جیژنی قوربان‌ه وه‌ره تا خۆم به قوربان‌ت بکه‌م
به‌م دوو چاوه ئابباری سه‌روی بوستان‌ت بکه‌م
بو هیلالی عیدی قوربان‌ی برۆت سهر هه‌نبرم
خۆم نیشان‌ه‌ی تیری تورکی چاوی فه‌تتانت بکه‌م
* * *

وه‌ره نه‌ی مه‌هی دوو هه‌فته که نه قامه‌تت برآوم
نه قییامه‌تت بترسه به خودا ده‌که‌ویه داوم
مه‌ئێ بو نه‌مردی «چاوه‌ش» که نه من برای حه‌یاتم
که نه‌مه‌ت نه کن حه‌یاته به ئومیدی وه‌سه‌له ماوم

کاتی که «سهید رهشید» له خویندنگای ئایینی «مزگهوتی رۆسته مبهگ»ی مه هاباد له لای خوالیخۆشبوو مامۆستا مه لا حوسینی سه قزی ده خوینی، به میرزا حاجی قادری مه هابادی، که یه کیک له تاجران و بازرگانانی به ناویانگی مه هاباد بووه، ده لئ: تکایه حاجی که چوویه «مه سکه و» ساعه تیکی جوان و چاکم بۆ بیینه، به هه لکه وت مه لا عه زیزی مفتی سه قزیش که دۆست و هاوڕێی سه یید ره شید بووه، ههر ئه و داوایه ی له میرزا حاجی کردبوو، میرزا حاجی دوا ی گه پانه وه له مه سکه و دوو ساعه تی بۆ هینابوون، یه کی قاپ سپی و یه کی قاپ ره ش، سه یید ره شید پێی خۆش ده بی که ساعه ته قاپ سپیه که بۆ وی بی، به لام له کاتی دابه ش کردنی ساعه ته کان به پێچه وانیه ی ئاره زوو و مه یلی سه یید ره شید ساعه ته قاپ ره شه که ی به نه سیب ده بی، ههر به م هۆیه وه ئه م دوو به یتییه ی خواره وه ده نووسی و بۆ کاکای سه قزی ده نیرئ:

بابه حاجی که سه رم بی به فیدای چاوی گه شی
 دوو ساعه تی هینابوو به بی غه لل و غه شی
 نه من و کاکای سه قزی ههر یه که ده ستیکمان برد
 که چی ئی وی به سپی هاته دهر، ئی من به ره شی

سه یید ره شید ئه م دوو به یتییه ی خواره وه ی بۆ خوالیخۆشبوو حاجی میرزا قادر نووسیوه، وه ک ده لئین له و سه رده مه دا، که نیزی که به جه نگی جیهانی یه که م بووه، سه یید ره شید ویستوو یه تی ژن بیئ:

نه من رووت و نه توو ساحب فلووسی
 غه می دنیا له قه لبی خوت ده نووسی
 نه توو دهر به ستی سالاتی عرووسی
 نه من سه ره به ستی حالاتی عه رووسی

دوو بنه ماله له ناوچه ی لاجان کیشه و نیوان ناخۆشیان لی پهیدا ده بی و یه کیک له و بنه مالانه به «یه عقووبی» به ناویانگ بووه. یه کیک له ئه ندامانی بنه ماله که ی تر که له مه نسووبانی شیخ یوسف

شه مسه ددين و ناوی يوسف بووه په نا دها بۆ سه ييدر شهيد له گوندي «خانه قا» و ده چي ته لای و تکا و په جا و داوای ليده کا که نامه يه ک بۆ «پيرۆت ئاغا» ی کورپی «محه مه دئاغا» ی مامه ش بنووسی و داوای لی بکا له و نيوان ناخوشيه دا لايه نگری و پشتيووانی له وان بکا و يارمه تيان بدا و ئەم کيشه و نيوان ناخوشيه يان له نيوان دا نه هيلی و ئاشتيان بکاته وه، سه ييد په شهيدش ئەم دووبه يتيه بۆ پيرۆت ئاغا ده نووسی و بۆی ده نيړی:

**زاهيرن فه رمووته من سه ردارم و خاوه ن به شم
گيرودارم پيډه وئ چون شيره کولله ی مامه شم
لانی «يوسف» به رمه ده بۆ خه رگه لی «يه عقووبی» يان
به رده ده ی به گونم، چ کيرم پيډه چی من «چاوه ش» م**

واته: لانی «يوسف» ئەم پياوه هه ژار و نه دار و به سته زمان و بيده په تانه به رمه ده و زولمی لی مه که بۆ بنه مالهی زالم و سته مکار و ساماندار و ده وله مهندي «يه عقووبی» يان، هه روه ها ئيشاره و هيماشه بۆ شېخ يوسف «شېخی بورهان»، واته ئەگه ر لانی يوسف ئەم پياوه هه ژار و نه دار و بي ده سلا ت و بي ده رتانه به ربه دي و لانی بنه مالهی «يه عقووبی» بگری، شېخ يوسف پيی ناخوش ده بی و دلای لی ت ديشی و له به ر چاوی خوا و خه لک و شېخ سووک و بي ريز و شه رمه سار ده بی، هه روه ها ئيشاره و هيماشه بۆ چيرۆکی هه زره تی يوسفی کورپی هه زره تی يه عقووب پيغه مبه ر و کورپه کانی که زولميان له يوسف پيغه مبه ری برايان کرد و له چالاويان هاويشت.

مه لا مه عرفی ئەعره ج که پييان گوتووه «مه لا ماره شه له» به رپرس و به رپوه به ری نانه واخانه و جيره نانی خانه قا و بلاو کردنه وه ی له نيو ساليكان و مریدان و مه نسووبان دا بووه و لاويکيش يارمه تی داوه، جاريکیان جيره نانه که ی سه ييد په شهيد دره نگ ده نيړی و سه ييد په شهيدش ئەم چوارينه ی خواره وه داده نی و بۆ مه لا ماره شه له ی ده نيړی:

ئەتۇ سسىتى رەفئىقت ئەسپى خوشرەو
ئەتۇ بىدارى ئەو كەرويشكى خوشخەو
وہزىفمەم جىرەنانىكە بە گەرمى
ئەگەر زوو پىم نەدەى تۇ دەچمە زگ ئەو

مەلا مارفە شەلە، بە شىعەرەكەى سەيىد رەشىد زور توورە و قەلس
و دلگران دەبى و دەلى: جىرەنانەكەى لى دەبىم و ئىدى بوى نانیرم،
كاتى ئەم قسەىە بە سەيىد رەشىد دەگاتەو بە ناوى مەعزەرەت
هینانەو و پەشىمانى ديسان ئەم چوارىنەىەى خوارەو دەنووسى
و بوى دەنیرى:

ئەزى مەرووفى ئەەرەج پىرى مەگرۇ
وہزىفمەم جىرەنانىكە بەبى دۇ
ئەوہى توورەى گتوومە دەچمە زگ ئەو
پەشىمانم، ئەوہى پاش دیمە زگ تۇ

پۇژىكىان مەلا مارفە شەلە، لەگەل پشیلەىەكى تاییەتى خوى
بەرەو باغىكى نىك «خانەقا» دەچى و سەيىد رەشىد ديسانىش ئەم
چوارىنەى خوارەوہى بۇ دەنووسى و بوى دەنیرى:

پشیلەى كەوتە دوو بۇ سیاحەتى باغ
پشیلە كلكى لى كىردۇتە بەىداغ
ئەبوو ھىرپەى زەمانى ئیمە خوتى
حماك الله فى الیدارىن چۇلاغ

شىخ محەمەدى كورپى شىخ یوسفى بورھان گىراویەتەو و
گوتوویەتى: جارىك لە دى «شەرەفكەند» ژنان دەوہیان دەكىشا،
منیش مندال بووم و لەگەل ئەوان ھاتوچۇم دەکرد و جارجارىش
يارمەتىم دەدان. سەيىد رەشىد لە دوورەوہ چاوى بە من كەوت،
بانگى كردم و فەرمووى شىخ محەمەد ئەو چ دەكەى؟ عەرزىم كرد:
قوربان لەگەل ژنان خەرىكى دەوہ كىشانم، فەرمووى باشە بەلام ئەو

کاره بی زه مزمه نابی، ئەگەر گه رایه وه بچۆ ئەو شیعرا نه له بهر که و
به گۆرانی بیانلی:

من به مه سه ل ده رویشم   موغته نی می بر ویشم
نایبی که رقه آیشم   مو دخیلی پاش و پیشم
هشتیکی بیته پیشم   لاره دهه تی یی ده کی شم
نهرۆ دهوی ده کی شم   سبه ی ده وه ی ده کی شم

سجیلی نه فسی نه ماره به رازه
دزه، حیزه، خه ریکی تورکتازه
نه تاعه تدا که نه تبی لویسی تازه
به بالاپوشی «کرمننا» مه ناز

غزله له كان

سەرئەستى دىدار

تەشەككۈر واجبە بۇ من كە ئەمپۇ مەزھەرى يارم
بەبى مەى مەست و مەسروورم، بە خۇشى رەشكى ئەغيارم
ئەگەر حويب و عەداوت بوو، ئەگەر گريان و داوت بوو
ئەگەر تالى و جەلاوت بوو، بە شۇخى ھاتە سەرزارم
شۈكر شەھزادەيى ئەمجد، سەمبىيى جەزەرتى ئەحمەد
گۈزەشتى كرد ئە نيك و بەد، كە زانى دل بريندارم
ئەگەر عاقل، ئەگەر شىتم، ئەگەر بۇزم، ئەگەر كويتم
دەخىلى خاكى بەر پىتم، دەبى سۈورەت بەدى كارم
ئەگەر خويپىم، ئەگەر چاكم، ئەگەر بەدخووم، ئەگەر پاكم
دەمىكە سەبىدى فەتراكم، بە داوى تۇ گرفتارم
ھەتا مانكى موحەررەم بوو، دەروونم پىر ئە ماتەم بوو
سەفەر رۇيى غەمم كە بوو، دەئىيى سووكتىر دەبى بارم
ھەتا رووى تۇم بىن چاكم، گەش و رووخۇش و رووناكم
كە نار و ھار و بىباكم، دەئىيى سەرئەستى دىدارم
بە دل مەستم بەسەر پەستم، بە ئوممىدى تۇ پابەستم
كە تۇ بىيى دەست دەيە دەستم، دەئىيىم خۇم شام و خونكارم
غەرىب و مات و مەدھۇشم، ئە دەركى تۇ ئەمدىپۇشم
منىش ھەر ھەك سەمەد بۇشم، فەقەت تۇي يار و غەمخوارم
ئەتۇ ئىنسان ئەمن چاوم، ئەتۇ تەرلان ئەمن داوم
ئە تاو تۇ ھىندە تەنگام، بەغايەت گەيۈە ئازارم

جان نيسار

چ خوشه من كه غەمبارم ئەتۆش مەشغولئى بام بى
به هەر كارئى كه تىكەوتم به دل سەروەقتى كارم بى
بلا من خەستەوو زار و مەئوول و بئى قەراريش بى
سەئيم و ساغ و سەرخۆشم كه تۆ سەردار و يارم بى
ئەگەر نۆكەر ئە ئاغاي خۆئى ئەمىن بئى قەت ئە دەس ناچئى
دەئيم شاهەنشەهم قوربان ئەگەر تۆ شەهريارم بى
دەئين دل ربيى هەيه بو دل كه دوو كەس يار و هەمدەم بن
كه من بئى سەبر و ئارام دەبئى تۆش بئى قەرارم بى
و جودم وەك ئەبووجهله ئە دەستى رادەكەم قوربان
به شەرتئى تۆ وەكو سديق رەفيق و يارى غارم بى
دەميكە من به تۆ مەسرور و پشتنەستور و پووسورم
دەبئى ئيرەو دوواش وەك پار و پيار غەمگوسارم بى
دەزانى من به چى مردووم تكام بگرە بلا نەمرم
بئى «چاوش» به تۆم به خشئى به شەرتئى جان نيسارم بى

مه شقی عیشق

غهریب و بیگهس و داماموم نه مشؤ
له زیندانی غه مه تدا ماموم نه مشؤ
وه کو په روانه یی خالت عه زیزم
له سهر شه معی روخت سووتاموم نه مشؤ
له داغی خالی تو پيشه ی وجوودی
به دووخی غه مه فه لهك باداموم نه مشؤ
وه کو زولفت که وا سه ودایی پووته
به شیوه ی نه و منیش شیواموم نه مشؤ
په قیب زانی غه ریبه کی نیگارم
وه کو سه گ بویه دهوره ی داموم نه مشؤ
که دیتم چاوه که ت زانیم که مه سته
له بهر چاوت به دل برژاموم نه مشؤ
به داوی زولف و دانه ی خالی سهر پووت
فریوی مورغی پووححت داموم نه مشؤ
بالا خاکی هه موو عالم وه سه رکه م
که یارم پووی لی وه رگی راموم نه مشؤ
گرفتاری عه زابی نه شک و ناهم
دهمی غه رقم، دهمی سووتاموم نه مشؤ
له بهر چاموم زه لی دهور و که نارم
له زه لکاو ی غه ما خنکاموم نه مشؤ
فیراقت ناشه وان و ناسمان ناش
به نو به رداشی زل ه پاراموم نه مشؤ
نه گهرچی شییری بی شییه ی مه شقی عیشقم
به عیشووی ناهووی گیراموم نه مشؤ

بە سانی پەرچەمى ئالۋۇز و خاوت
دلىم ئالۋۇزە بى تۆ، خامۇ ئەمشۇ
لە دوورى تۆ فەلەك وای دا بە سەرما
كەر و كویر و هور و تاساوم ئەمشۇ
لە چاوم دای و چاوم پىر لە ئاوه
وهره ئەى گولابىنى تىرئىاوم ئەمشۇ
كە تۆرۈيى دلىم گىرا نەھاتم
لە گىانى خۆم بە دل تۆراوم ئەمشۇ
بە تىرى غەمزە جەرگت پارە كردم
ئەسىرى غەمزە، دىلى چاوم ئەمشۇ
بە نووكى تىرى موژگانىت شەھىدم
بەبى نام و نیشان كوژراوم ئەمشۇ
دەزانم چونكە بۆ تۆ بوومە «چاوش»
لە بۆیە وات لە بەر بىزراوم ئەمشۇ

گوئزاري به هار

دهروونم پر له دورد و داغه قوربان
له داغی تو دئیم ناساغه قوربان
له بازاری نهمهل شادی که ساده
جه فاپه سمه، وه فایا ساغه قوربان
له هەر لا غهم که ههستا دیتته کن من
له سایه ی تو دئیم قونناغه قوربان
گوئی سووریی و گوئزاری به هاری
به بی دیداری تو ئالاغه قوربان
مژولت خه نجهری کرمانه بو دل
به خوینی جهرگی من پهرداغه قوربان
دئیم به ندهرگه یه بوله شگری غهم
له خوئی مهنه نه م تو رپاغه قوربان
جه مالت باغه تو خوت باغه وانی
نه من بولبول ره قییم زاغه قوربان
دهزانم بوچی ناپرسی له حاتم
دئی تو فاریغ و بی داغه قوربان
که دل گیرا به تو ئارامی پویی
نه وه دوشاغه نه م قاچاغه قوربان
دئیم دهرهات و خوی ئاویتته بهر پیته
نه ویستا بی سهر و سوراغه قوربان
نه گهر ساغت دهوی «چاوهش» غه ریبه
بوخوی ناساغه، شیعی ساغه قوربان

به فر و خوین

وہ سأت شفایہ، دہوای عہ لیلہ	نہی نہ وجہ وانی پر کہید و حیلہ
نہم زہمہ ریرہ، نہو سہ نسہ بیلہ	دووریت جہ فایہ، دل پیی قہ تیلہ
بو خہ لگی لوتفی، بو نیمہ جوینی	بو غہ ریرہ ناوی، بو نیمہ خوینی
تو بہ فر و خوینی، رووت ناوی نیلہ	عاشق بہ زین و رہ قیب رقیینی
نہ ندو وہہ جہ معہ، ہیجرانہ نہ قدہ	دیدارت مہ نعہ، ویسالہ فہ قدہ
نہ قازی عہ ہدہ نہو بی دہ لیلہ	نہ ساخی و عہ عد و فہ ساخی عہ قدہ
حہ یاتہ تہ لخہ، سہ فاتہ شورہ	وہ فا دہ نیی کہم، جہ فاتہ زورہ
نیورانی مؤرہ وک کرمی پیلہ	بیچارہ «چاوش» پاشی کلورہ
جانانہ دوور و بی نیمتینایہ	باران دہ باری دل بی سہ دایہ
کہوای سپی دل بہ دہ ختی قیلہ	سہ فا بہ سہر چوو نوبہی جہ فایہ
دہروون زہمینہ زمانہ جووتی	دل رووت و قووتہ ہر رووتہ قووتی
میجنہ ت عہ یالہ و «چاوش» موعلیلہ	زہرعی خہ یالہ ہیجرانہ کووتی
ریی دوور و تاریک باریک و لیژہ	دل مات و دہرہم، سہرکاس و گیژہ
فالروح بق والنفس قیلہ	عہ مہل کہم و کول نہ مہل دریژہ
لہ ریی چینی ہنار و کوخہ	یہ کی دہ بیینی بی باک و شوخہ
ہر ناخ و نوخی خہ ستہ و عہ لیلہ	لہ لایی دہ بیہی ہر کوخہ کوخہ

رەحمەت دەئىيى كەم، زەحمەت سەبىلە
عالمەم سەراسەر ھەر قال و قىلە

بۆماسىۋاى من تۆتازەۋەردى
بۆخەلگى مشكى بۆمەش پىشەلە

پىشەى ۋەپىنە خۇراكى پۇخە
دئادارە شۇخە، «چاۋەش» زەئىلە

عوسرەت بە پىيى سەگ، عىشرەت قەئىلە
من ماتى ماتم زىبان كلىلە

بۆمن عەزىزم ھەر داخ و دەردى
بۆخەلگى سوورى، بۆئىمە زەردى

رەقىب ۋەكو سەگ خەرىكى كۇخە
مەحبوبى ۋەك تۆدائىم ئە رۇخە

شۇخى يەگانە

ئەمەن روو زەردم ئەى شۇخى يەگانە
نەپەنجانم ئە نارنجم عەيانە
دئەم ئەتەت بوو دەستەم بپراو
بە «ماھنا بشر» بپارم گرانە
ئەمەن لادەم ئە تۇ سەد حاشەئیللا
عەزیزم جووى مەكە عوزر و بەھانە
بەبى ئىنساڧى رووم ئىوۋەرمەگىپە
ۋەرە ئەمرو مەقامى ئىمتىجانە
ۋەكو كوردان دەئىن: ئە زویانە چەرمە
دەخىلت بى مەبە پەندى زەمانە
ئەمەن توم پىدەۋى دايكم فىدات بى
«گىچى تۆز ئىلەمىش» بى، بى بەھانە
ۋەرە تۆو يوسڧى مىسرى مەلاھەت
گوئى مەجلىس بە بو ئەم چەند شەوانە
ئەمەن رووزەرد و شەرمەندەم، بىەخشە
ئەمەش نارنجە ناردەم بو نىشانە
كە «چاۋەش» بى تۆ ۋا رىكى نەمانە
ژىئانى بوژىئان شىرى ژىئانە

گيژى دوورى

بى، كە بى تۇبى نىمۇنەي رەنگە
دل دەفە، سەر سازە، سىنەم چەنگە
من حەياتە تۇي حەياتە، تۆكە چووي
من ئە ژىنى خۇم ھەراسەم نەنگە
وہساي تۇترياکە بۇمن فيرى بووم
گيژى دووريم و فيراقت بەنگە
تۆكە پۇيى من نەمردم، وەي ئە من
دائىمەن ئىستى ئەگەل خۇم چەنگە
ھىند ئە دوورى تۆ سەرى خۇم دا ئە سەنگ
سەنگ نەما بۇ سىنە سەنگە چەنگە
ھەر كەسى پەروانەيى شەمەيكە، من
بولبولم گول يارى شۇخ و شەنگە
«چاوش» م سىنەم دەھۆلە ئىي دەدەم
ئاسمان حەيرانى سەيخە و دەنگە

تاوی فیراق

خۆت دهزانی من ده میکه عهبد و خزمه تکاری تۆم
چاو نه مین و دل غه مین و خهسته و بیماری تۆم
وهك گۆئی په ژموردهیی بی ناو له بهر تاوی فیراق
چاوه ریی موژدهی شهواو و نه شهیی نه سحاری تۆم
ههر وهكو مه یموون كه هر چاوی له داری لۆتییه
جومله نه عزام بۆته چاو و سه رخۆشی دیداری تۆم
مهیلی من هر مهیلی تۆیه، من له توهر تۆم دهوی
مات و چهیران و نه سیر و زار و بیژیواری تۆم
مه تله بجم عه فوه، تکام بگره به حه ققی پیری خۆت
عالمه میکم پی ببه خشه چون سه گی دهر باری تۆم

گوئی گوئزار

موددەتیكە من كە غەمبارم ئەتۆ غەمخوارمی
باغەوانی باغی تۆم و تۆ گوئی گوئزارمی
من مەتاعیكى كەسادم، بى رەواج و رەونەقم
دەست ئە قۆلەم بگرە، ھەر تۆ رەونەقى بازارمی
بىكەسم كەوتووم دەلئى كۆنە حەسیری مەنزەم
ساحیب و مەولا و ئەمیرم تۆی و ھەر تۆ یارمی
پىم بائ قوربان بە حەققى مەرقەدى پیری مونیر
من كە دڵدادەم بە تۆ، تۆش یاور و دڵدارمی؟
وەسفی تۆ بۆتە بژیوم، «چاوەش»م؛ مەنەم مەكە
ئومەتیكى سەربەخۆم، تۆ ئەحمەدى موختارمی

نامه و پخشانه‌کان

بېگومان ئەگەر سەيید نەچووبایە نۆ جیهانی تەسەووفەوہ و شاعیری و نووسەری بە ناوی کارێکی ھونەری بۆ خۆی ھەلبژاردبا، ئەمڕۆ لە میژووی وێژە و ئەدەبی کوردی دا لاپەرەییەکی زیڕینی بۆ خۆی تەرخان کردبوو.

سەيید لە پەوانبێژی و زمانپاراوی و شوختەبعی و خووشزەوقی و قسەمی خووش و نەستەق و شوخی و گالتە و گەپدا، شاعیر و ئەدییبکی کەمۆینە بوو. «ھێمن» کە لە تەمەنی تازەلاوی دا سەيید پەشیدی دیبوو، زۆر جار دەیگوت: قسەمی خووش و شوخییەکانی «سەيید» بێجگە لەوەی لە قسەمی خووش و شوخییەکانی «برنارد شو» شاعیری بەناوبانگی ئینگلیزی کەمتر نەبوون، بەلکوو لە زۆر شویندا قسەمی خووش و جەفەنگەکانی گەلی خووشتر و شیرینتر و جوانتریش بوون. بەلام ئەو بولبولە خووشئاواز و دەنگزولالە زۆر زوو کەوتە بەر چەنگی شابازی تەریقەت و چارەنووس و پێگایەکی تری پەیدا کرد و لەم پێگە و پێبازە دا دەفتەری شیعەر و ھەلبەستی وەلانا و چوو بە شوین ئەلفبایەکی تر دا.

ئەو بەرھەم و شیعەر و پەخشانانەش کە لە پاشی بەجێ ماون، پتر ئاکامی زەوق و قەریحەمی سەرشاریتی کە بۆ خاتری دلی خوئی و دۆستان دەم و دەست بە سەر زار و زمانی دا ھاتوون. یان ئەو نامە و پەخشانانە کە بۆ خووشەویستانی نووسیون و زۆر جاریش بۆ جوانیی و پازاندنەوہ چەند دێر شیعەر و غەزەلیشی لە پێوہندی لەگەڵ بابەتە کە دا لی زیاد کردووە.

ھەر بەم ھۆیەوہ بەرھەم و شیعەر و پەخشانەکانی «سەيید» لە دیوانیک دا کۆنە کراونەتەوہ و بلاو نەبوونەتەوہ، ئەم مەبەستە بوو بە ھۆی ئەوہ کە ئەم شاعیرە ھونەرمەند و بەھرەمەندە لە نۆ شاعیران و بوێژانی ھاوچەرخ دا بە گومناوی بمینیتەوہ و میژووی وێژە و ئەدەبی کوردی لە بەرھەم و شیعەر و پەخشانە شاکارەکانی بێبەش و بی بەھرە بی و ئەوانەش کە بە دەستمان گەیشتون، ئەوانەن کە لە سینەمی زانایان و شاعیران و نووسەران و ئەدیبان و ئەدەب دۆستان و کەشکۆل و بەیازەکان دا تۆمار کراون و پارێزراون و یا ئەو نامە و

په خشاناننه که به تیکۆشان و به دواډا چوون و ږهنج و زهحمه تیکي زۆره وه توانیمان کۆیان بکهینه وه. «سهیید» له نووسینی په خشان و نامه و نامه کاری دا قهله میکی به هیز و به توانای بووه و له داهینانی نیوه رۆکی بهرز و جوان و مه بهستی تازه و داهینه رانه و دهربرینی عیباره تی خاوهن کیش و سهروا «مسجع» و شاهه نگین و ئاوازدار سوودی لی وهرگرتن و شاکاری گه وره و که موینه و به نرخ و نایابی لی به دیهیناون.

ئه گهر نامه کانی «سهیید» به جوانی و به وردی بخویننه وه ده بینن که له مه میدانه شدا پیشه نگ و پیشه وه بووه و له نووسه رانیکی به ناوبانگی فارسی نووسی وهک «قائیمه قامی فه راهانی» و «ئه میرنیزامی گه پرووسی» و شاعیران و نووسه ران و ئه دیبانی تری په خشان نووس و ته نزنووس دوا نه که وتوو و به تاییه ت له باری په خشان نووسینه وه کاری له دوو لایه نه وه جوان و داهینه رانه و هونه رمه ندانه بووه. تا ئه و جیهی من ئاگادار بم بهر له «سهیید» له شاعیران و نووسه رانی کورد له کوردستانی ئیران هیچ کهس په خشانیه نه نووسیوه و «سهیید» به ناوی شاعیریکی ناسک خه یال و بیر و ئه ندیشه تازه و داهینه ر و ږچه شکین بۆ یه کهم جار به زمانی کوردی نامه و په خشان کیش و سهرواداری نووسیوه و ئه م به شه زور گرینگی هونه ریبی هیناوه ته وه نیو و ئیژه و ئه ده بی کوردییه وه. «سهیید» له کات و سهرده میکدا په خشان و نامه نووسینی به زمانی کوردی ده ست پیکردوو که زۆربه ی شاعیران و نووسه رانی کورد ته نانه ت له کوردستانی عیراقیش په خشان و نامه یان به زمانی فارسی و عه ره بی نووسیوه و ته نانه ت بۆ مه به سته کانی زانستی ئایینی و دینیش له زمانی عه ره بی که لکیان وهرگرتوو.

«سهیید» له نامه و په خشانه کانی دا واژه ی ساکار و ساده و ږهوان و بی گری و عامیانه، زانایانه و شاره زایانه له ته نیشته یه کتر داده نی و عیبارات و دهربرینی جوان و دلنشین و تازه ی لی دروست ده کا. هه ر به م جۆره ی که له میژووی ئه ده بی فارسی دا «خواجه عه بدوللای ئه نساری» به ته واوکه ری په خشانیه سهروادار ده ناسین، له میژووی

ئەدەبى كوردىشدا دەبى «سەيىد» بە داھىنەر و بنچىنەدانەر و تازەكارى ئەم جۆرە نامە نووسىن و پەخشاناھە بناسىن، چون بەر لە «سەيىد» باو نەبووھە كە نامە و نامەكارى و پەخشان بە زمانى كوردى بنووسى.

لە پەخشان و نامەكانى بە زمانى كوردى و فارسىدا ھەندىك تىكەلاوى زۆر جوان لەو دوو زمانە دىتە بەرچاۋ. پىشتر داۋاى لىبووردن لە خوینەرانى خۆشەويست دەكەم كە نەمتوانى سەردىپى ھەندى لەو نامانە ديارى بكەم. «سەيىد» لە ھەندىكىاندا ئىشارەى بە ناوى ئەو كەسە نەكردووھە كە نامەكەى بۆ ناردووھە، ھەندىكىانم بە قەرینە بۆ دەرکەوتووھە. ھەروھە ئەگەر «سەيىد» لە نامە و پەخشانەكانىدا ھىما و ئىشارەى بۆ ھەندى كەس كەردووھە و بە ناوى جەفەنگەوھە شتىكى نووسىوھە، ھىوادارم خزمان و كەسانى ئەوان لەو بابەتە دىلگران نەبن و پىيان ناخۆش نەبى؛ چون لەو كات و سەردەمەدا ھەموو كەس بە دل و گيان كرىارى ئەم جۆرە شوخى و قسە خۆشانەى «سەيىد» بوون و تەنانەت شانازىشان پىوھە كەردووھە.

نامەى يەكەم:

قال الشافعي رضي الله تعالى عنه من استرضى ولم يرض فهو شيطان ومن استغضب ولم يغضب فهو حمار.

بابەكەم! تۆ خۆت ناناسى عەجەب حالەتتە ھەيە، بە من مۆتەئەسىر نابى، دلت پىم ناسوتت، كە دە حوببى تۆدا ئەھلى فەنا و بەقام، ساحىبى شەرت و ۋەفام، گرفتارى جەفام، لە ژىربارى عەنام، بە دوژمنى دەست و كاسەشت كە موداخەلەت لىدەكا، پىت مۆتەلەزىز دەبى، پاشملەش حەبسى دلخواھى نەفسى بەدخووى خۆى لىت دەوئ، لىشت دەخوا، لىشت دەخەوتت، توورە نابى، لى لاناھى، بە عەقلى ناقيسى من دوستى لەگەل تۆ عەداۋەتە، عەداۋەت بە تۆ شايى و داۋەتە.

قوربان! مەنزورم ئەوھە نىيە بە گز كەست داكەم، شەپسەگت پى بكەم، مەقسوودم ئەمەيە دە خەوى خۆت بگە. قوربان! زۆرم ئومىد

به تو بوو، ده مکوت شوکر یاریکی وه فادار و دلداریکی سه داقهت شیعارم که و ته چه نگ، نه مده زانی ماریکی ژهرکار و که متیاریکی ئینسانخوارم هاته چه نگ، په جام به قووه ت بوو زه عیفت کرد، ته مام به شیددهت بوو خه فیفت کرد.

قال النبي صلى الله عليه وسلم من قطع رجاء من ارتجاه قطع الله رجائه يوم القيامة فلن يلج الجنة.

مالت خرابی نه به رجایی فریو ده خوئی، نه له خوئی نه ندیشه ده که ی، نه غیرهت به کار ده به ی، نه نه فسانیهت به عمه ل دینی، نازانم به چت بگرم؟ بی ئینساف قهت برایه تی وا ده بی؟ ئه وه من له ئاخری په چه به وه شه و و پوژ بیست و چوار سه عاته کولی ده قیقیک چاوم له ریته، گویم له ده رکیته، یاره بی خودا عه قلیکت پی بدا که پی خه جالته بی، ئینسافیکت بداتی که حه قی ته سلیم که ی، دلایکت پی مهرحه مهت کا دوست به دوست بزانی دوژمن به دوژمن.

**با بدان برباش و با نیکان نیکو
جای گل گل باش و جای خار خار**

قوربان! دهستم له هه موو کهس و هه موو شت به ردا، له دامینی تو ش به ند نه بوو.

**به یکبار از جهان دل در تو بستم
ندانستم که پیمانم نیایی**

تو خودا بوچ هیچ به قسه ی من موته ئه سیر نابی؟ قه سه م به زاتی خودا له خووم و له تو موته حه بیرم، له تو که چون هینده بی ته میزی؟، له خووم که بوچ هینده حیزم؟! ماشاء الله لاهول و لا قوته الا بالله.

قوربان! مه مله که تی خه یالم هه موو به جووتی زبان شیو کرد، به ئامووری قه له م و هر دم داوه، به مالووی سفارش مالووم کرد، به شی و هر زیکی دیکه م نه ماوه، به ئومیدیک و سه ده زاری هه مووم داچاند؛ هیچی لی نه روا. ئه وی که رواش زیزانه بوو، که سب و کارم حیزانه بوو، هه ر چه ند سه ری خووم دینم و ده به م فکریکی بیکرم نه ماوه که

بیرازینمه وه بۆ تۆی بنیرم، هه موو خۆیان لئ شار دوومه وه، خۆیان لئ باردووم، به زبانی حال پیم ده لاین حالت خۆشه بی حه یا؟ زۆرت شهرم به خۆیه؟ ئاخۆ ئه وه هه موو فکهره بیکره که ده لیباسی نه زم و نه سردا بۆی ده نیری، ههر هینده ی مه یل پی هه ن تا جار یکیان ده گه ل ده نووی، خراپیان ده کا، له پاشان به شه قان ده ریان ده کا، ده ربه ده ریان ده کا، عاقیبه ت هه موویان ده بی بینه وه کن تۆ، بۆچ هینده بی نامووسی؟، بۆچ ده مری ته گهر چ نه نووسی؟ دانیشتی به مه ئیووسی یا بچی نه ئیو عورووسی؟

شعیره کانم که جگه رگۆشی منن ده ربه ده رن

دئی «نالی» چ ره قه، قه ت غه می فرزه ندی نییه

ده مکوت لیگه ری مه حره می رازم جیگه ی نیازم ده سته که وت، نه مزانی به ناهه مواری بیچووه به رازم تووش بوو! یاره ب زۆر زۆر شوکر ناچارم وه ک سه نغانی لیره وپاش ده بی پاسی به رازان بکه م. که مه لا ته حمه ده اته وه فریوت دابوو، برات بوو به به راتت دابوو، کاغه زی سه رگه ردانیت وه ده ست نابوو که «چند روز دیگر می آیم» من که به ئومیدی وه سلت بووم به قه باله ی فه سله ت چووم، له قه بیل ته وه یه هه ستم بیمه «ره حیم خان» خۆم لئ وه دزی بلپی کاله کی بۆ به رن، فریووجی بۆ وه کوژن، خۆ من «ام الخبائث» نیم به زگ ده گه لت پیوه بووم، به خه یال بیمه زگت داخۆچ ده خۆی من ماچ و موو چه م له یارم ناوی، خۆی ناویژمه سه ر هه تا هه لاوی، که سیکم ده وی پیم ئاشنا بی به لا چۆ نه چی به وا بی وایی.

با وجوودی ته وه ش ته وه م ههر له چاودا که له ئاخری کاغه زه وه نووسی بووت: «بود بنده نازنین مشت زن» اما شما به بی انصافی خشت زن و به بی وفا یی مشت ی زنی و الا قول ما را در بی قولی کالبول قرار نمیدادی و انگشت منع را بر حرف ما نمی نهادی.

وام خه یال له تۆ ده کرد بۆ خوینی خۆت قسه ی من ناشکیینی، په رده ی من نادرینی، وا ناکه ی ته من مه حزوون بم ره قیب مه منوون بی، ته ویستاش یه ک ده فعه لیت نائومید نه بووم، بۆچ که هاتی ته گهر عاقل بی منیشت به قه در ی مریشکیکی هیلکه نه که ر پی بوئی، به خوای

که که وتیه عوزران خه جالّه تم ده که ی، چونکه عوزر عه لامه تی ته والود و ته وادوده، ته گهر خق خوانه خواسته کهر و خیره سهر و دهر به دهر بی، ده ست له عه لاقه ی من شوت بی شیت ده بی ده لی: ته جی چ قه و ماوه؟ تو وره ده بی، له عوزر ده که وئ تا ده گه ییه سیننی یه ئس، ده بی ههر بگریم، قورئ وه سهری که م، بلیم وهره له دنیا یه دا برایه کت بی ته ویش ته به پرا پکا، بابیکت بی دهر تکا، کورپکت بی نه فه قه ت نه کیشی، دلداریکت بی دلت لی بی شی، حه یاتیکت بی پروحت بکیشی، ره جام وایه به هیمه تی شیخی ته و حاله مان به سهر دا نه یه زور له جاران چاک تر پیک که وینه وه.

والسلام

ههر چند «سه یید» له سهر دیری ئەم نامه یه دا ئیشاره ی بق ناوی که سیک نه کردووه، به لام وا دهر ده که وئ که ئەم نامه یه ی بق دوستی خو شه ویستی خوی میرزا عه بدوللا نووسیوه.

نامه ی دووهم:

عزیزی را که از اهل تمیز است
 به حب حضرت یوسف عزیز است
 هواخواه گروه صادقانست
 تو گوئی کهربای عاشقانست
 به سوقات دعای خیر دارین
 نهم بر گردش هر دم دو صد دین
 کند گر در ادای دین تأخیر
 شود او هم چو من از اهل تقصیر
 تفاوت هست من بیدست و پایم
 از این رو بی جواب آید دعایم
 خدا را شکر نقداً او عزیز است
 خداوند دل و دین و تمیز است
 اگر او در ادا تأخیر دارد
 به بی عذر روا تقصیر دارد

آقای من برادرم سید محمد را سفارش فرموده بودند که اگر طاقت سفر و نقل را ندارد تا وقت اعتدال هوا معاف باشد، بزرگی به عمل آوردید خدای تعالی به حسن مجازات و قبول خاطر عزیزان بر ما و شما منت نهاد و طرفین و جمیع یاران را مشمول مراحم پیران کناد. آمین.

جناب آقا هم اگر وقت مساعد شود و شواغل از پیش برخیزد، وفا به عهد فرماید و تشریف را بیاورد و مدتی در خانقاه گوشه گیر باشد، شاید در مقابل بومی و کنجشک گیری له بازی و طفلانه است، شهبازی و کبوتر و نخجیری نقد وقت گردد.

همین مگو ما را بداننده باریست با کریمان کارها دشوار نیست

با وجود اگر تشریف را آوردند با همه کس آشنا و با ما در نبردید، شیخ شیرازی رحمه الله در مذمت نادرستان فرموده است:

در برابر چو گوسفند سلیم   در قفا همچو گرگ مردم خوار
در برابر چو روبه گر بز   در قفا همچو شیر صاحب عار

حالت جناب آقا با داعی خیرخواه ضد آن است، چون به تجربه رسیده است هر وقت ملاقات در بین واقع شد صورت جدال به میان می آید و هنگامی که غیبت پیدا شد اظهار مرحمت فرموده و مذمت را نسبت به داعی از مدعیان قبول ننموده اند، باز از دل و جان مترنم این آوازم که وصف الحال و مناسب مقام است.

باز آ و مرا بکش که پیشت مردن بهر که پس از تو زندگانی کردن

نوبه‌ی جفنه‌نگه؛ سه‌د حه‌یف مه‌لا سولتانی ئەحمه‌ق حازر نییه تا به گز توی‌دا که‌م، هه‌ر ئەو گۆرپ ده‌کیشی، ئەرئ عه‌زیز توخودا بوچ هینده درۆزن و بی‌وه‌عه‌دی؟ وه‌ک وشتری نیو په‌مۆ چاو ده‌قووچی‌نی و ده‌له‌وه‌پیی وه‌ده‌زانی که‌س نه‌یدیوی؟! ئاخر ئی‌مه ئینشاللاً دوو پۆژی دی یه‌کدی ده‌بینینه‌وه، ئەرئ ئەو سابوونه په‌شهی که له‌کن په‌شهی خۆت پی‌سپی کرده‌وه چی لی‌هات؟ یا له‌تاقه‌دا پشیله خواردی؟

تووتنی نیو چپای دهلیی که مه، کاغهزی دهمه ریۆل دهلیی هممه؛ ئەمما هەر بەشی خۆم دەکا. نۆشی گیانت بئ چاوم لیی نییه وە دەزانم خۆشهویستی خۆم دەعمەلی هیناوه، لە کهمەرە شلکانی سولهیمانی بۆچ بەشم نادەیی؟ دەیی قسەت چییە؟ خیر وە لا سەگەتیت لی نابری، پەشیمانم ئەو جار دەلیم پوو بەروو چاکی پاشملە ناپاکی، بابە کهیفی خۆتە عەزیز، توورە مەبە و هیچم ناوی، بە خوای ئینشاللاً نەختیک هەوای خۆش کا یا دئی یا دیم تۆلەیی هەمووانت لی دەکه مەوه، باقی داستان فردا، در خدمت جناب ملا سعید به عرض دست بوسی مصدع و اهل مدرسه را سلام میرسانم.

بە خوای عەزیز هەر بەو قاعیدەیی بۆخۆت داتمەزاندوو ئەگەر عیلاجیکی سەرووقوونی برایم و بایزی نەکهی لە هەموو خیری خودای مەحرووم دەبن، ئەنجا کهیفی خۆشته، صاحبی جناب مستطاب شیخ محمد - حفظ الله - و قاطبە اهل خانقاه علیه به دعای خیر و سلام فوق الغایه یادآورند و به همت پیرانتان میسپرن، علیالخصوص جناب شیخ امین و ملا علی و مام حسین سلام رسان و دعاخوانند. عەزیز نازانم سەبەب چییە لەو بەینەدا چوار پینچ کەرەت لە خەودا بە تەفسیل چاوم پیت کەوتوو، گەفتوگۆ و سوحبەتی زۆرمان بوو، لە خەودا ئینسانتری، رەنگە ئاگات لە خۆ نەبی، لە خەودا هەنگوینی بئ میشی، سەلیم و موسولمان و رەئوف و میهرەبانی، ئەمما بە زاهیر جار جار خۆت ئەحمەق دەکهی، رەنگە هەر مەتلەبت ئەوه بئ لەبیرت نەچیتەوه، دەوری دەکه یهوه، گاهگاہی وەک فەقیکان قەدەم لیدەدەیی و کەسبی توورەبی دەکهی، حەتتا ئەحمەد بەو هەموو مندالییە ئەوەندە حالی بوو دەلیی ئاغا تۆلەیه! راست دەکا هەر هیندەیی لیدەزانئ، دەنا شتیکی زلتی دەگوت، عەزیز ئەگەر شەرمت بە خۆ بئ بەستە، ئەحمەق، خەلک لە دەرهوه بە پیاویکی تەواوت دەزانن، لە کنیان وەیه لە دەرهوه و لە ژوورەوه هەر چاکی، پیاوی چاک بە، ئەو هەموو عالەمه وەدرۆ مەخەوه، چیدی لە گوئی گای دا مەخەوه.

**ز گوش پنبه برون آر و داد خلق بدە
و گر تو می ندهی روز دادخواهی هست**

عەزیز مەحزی کەیفخۆشی تۆ خۆم هێندە ئەزیهت داوه، ئەگەر
زۆریشت پێخۆش نەبێ توورە مەبە هێشتا قەبالەم مۆر نەکردوو،
با هەر وا بێ مۆر نەکرێ، زیاده ایام بە کام و عمرتان مدام باد، آمین،
السلام علیکم و رحمت الله و برکاته

محمد رشید

«سەبید» ئەو نامەیهی هەر وەک لە سەردێڕ و نێوەرۆکە کە یەو
دەردە کەوێ، بۆ عەزیزئاغای عەباسی نووسیوه کە یەکیک لە پیاوه
گهوره و به ناوبانگه کانی ناوچهی موکریان و یهکیک له مریدان و
خۆشهویستانی شیخی بورهان بووه. وهکو زۆربهی مهنسووبان
دوای وهفاتی شیخ له گههڵ خوالیخۆشبوو «مهولانا محهمهه سادق»
خهلیفهی شیخ به یههتی تازه کردۆتهوه و دهستی ئیرادهتی داوه بهم
پیاوه خواناس و سۆفی و ئایینپهروه ره.

نامه سوم:

قربانت گەردم: بعد از این که قاصد مراجعت نمود اسباب خیالات فاسده
برای چاوشت فراهم آمد، من جمله اندیشه می کنم که از دشنامهای محبت آمیز
مودت انگیزم اگر سر دفتر ارباب تمیز را خدای ناخواسته غباری بر خاطر نازک
فرو نشیند و تنزلات و حقوق سالیانه خاکسار را در نظر همان یار عزیز اعتباری
نماند و داغ حرمان را بر جبین نامرادی نشانند، خاک کدام سرزمین را به سر
کنم و دیگر از کمی توتون اگر خیالی بفرماید و از این رو دلگیر آید چه چاره
سازم و خود را به کدام خاک پا در اندازم و به کدام قدمگاه سر اندازم، و الحاصل
از اندازه بدر غم و اسف و ندامت بر خاطر جمع آمد و بنیان عیشم را قلع
و قلعه، عشرتم را بالمره قطع نمود. در ورطه غم غوطه می خورم تا امشب که
پنجشنبه بیست رجب است در موقعی که سلطان جهان آرا در آن میان قدر پر
گاهی نبودی و خسرو خاور را از پرتو نسبت آن حضرت خلعت «وجعل الشمس
ضیاء» پوشیدی و ماه گردون جاه از شعاع طلعت او شربت «والقمر نورا» نوشیدی،
مکرراً معروض داشتم که تصدقت گەردم فلانی نووسیویوی بۆم عەززی
شیخی بکه له و بهیتولماله حه قیقییه که خودا وه کن تۆی ناوه و تۆی
کردوو به موقه سیم که له بهینی ئەسنافی سه مانیه دا ته فریقی بکهی

منیش یا موئلهه تولهوولوبم یا سهگی فوقه پام، به ههر جیهه تی لهم دوو جیهه ته له ئه ربابی ئیستیحقاقم پجام واسیقه که هه زه تی ئه رحه مولعاله مین بی به شم ناکا، شیخ پیکه نی فهرمووی: دهی دهی ئه دی جوابت بو نه نووسییه وه؟ بو بنووسه که شیخ دهلی به لی: منیش وهک ئاوی جاری له تینوان ده گه پیم، شه پم ده گه ل مه نسووی خوم ههر ئه وه یه که که سیکم وه ده ست که وی ئه هلی ئیستیحقاق بی، خوی به موحتاجی ئه وه به یتولماله ی بزانی که وه زیفه ی ئه سنافی سه مانیه و به راتی داخیلینی ئه بوایی سه مانیه یه، ئه ماما شرووی هه ن: به لی له وان پوشده، یه کی له وان ته سدیق به وجودی ئه وه به یتولماله، یه کی له وان ئه وه یه ده بی جه والی خوی به کول دادا بیته کن موقه سیم به ته وازوع جه والی خوی وه رگری تا بو تیکنه ن، هکزا دهی خودا به شی بدا یا خودا، به خوی زه کاخوشه!، عه رزم کرد به لی به عزیکم له وانه بو نووسیوه:

<p>که از غیر تو یکسر غافلست به درد خویشتن هم جاهلستم منت هم قمریم هم بلبلستم چه سازم خود گرفتار دلستم به مرگ خود کنون مستعجلستم به هر دو پای اکنون در گلستم کنون در غصه مستقبلستم</p>	<p>به دیدار تو چندان مایلستم چنان سرمست و حیرانم به هجرت به قامت سرو آزادی به رخ گل دل آید سوی تو من در پی دل فراقت کرد بیزار از حیاتم ز اشک حسرتم گلگشت گل گشت به ماضی حال «چاوش» این چنین بود</p>
--	--

والسلام

نامه ی چواره م:

مام قه ره نی ده میکه نه مدیوی، ئه و دیو ئه و دیوم پینه کردوی. بزانه ئه و دیوه ی که ده گه لته چی لیکردوی، به ههر سووره ت سه لامت لیده که م، دوعای به خیرت بو ده که م، کاغه ن هه لئاگری ئه وه ی که خه یالم هه یه پیته بلیم، بو چی زور هه لده گری ئه گه رچی زور زه عیفی، شا که ره ده نا ده بوو زه خیره ی سه رده شتی به ته نی به تو هه لگری. ئه گه ر وا نه بی فائیده ی تو له ده ره وه ئه وه یه که فه قه ره یه ک ده

نیو مهنسووبی حه زره تی شیخدا، پروحم به قوربانی بی، پرووی دا
 خه ریک بی ئیسلای بکهی، مادهی کاک عه بدوره حیم که له ته سحاب
 و مهنسووبانی قه دیمی مه ولاییه ده بوو ئیمه پی نه زانین چاکی بکهی
 پاکی بکهی، نه وه ک خۆت کهر کهی بی باکی بکهی، فائیده ی ئیمه ش له
 جیواری مه رقه دی مونه وهردا ته وه یه به دهردی ئیوه دهرده دار بین،
 به غه می ئیوه گرفتار بین، غه مخوار بین، غه مگوسار بین «مستفغر
 بالاسحار» بین.

موخته سهر ئه من بریکم ئاگا له خۆیه، به خوای وه زیفه ی خۆم
 به کوللی ته رک نه کردوو، دوعاگۆیی ده که م، ته تۆش که دخودایی و
 ئاغایی بکه وه ئیلا ده بیه که بیانوو.

عه له لیساب برای موکه پهم مه لا ئیبراهیم ئه گهر به هیمه تی
 شیخی به ره زامه ندی گه پاره، بابی له جیی خۆی دامه زراوه مه جبوورم
 یه ک به سه د ده بی له دوعاگۆیی زیاد که م وه ئیلا دوو فه قهره په یدا
 ده بن، یه ک به سه ت نازانم، دوو به که رت له قه له م ده دم. ده میکیشه
 نه هاتووی جه ریمه داری، یا ههر نایه ی، یا دئی زوو دهرپۆی! ته وه نده
 به ند نابی نه ختی به سهر و گویت داده م، وه لا نازانم به کویت داده م؟
 چ جیی ساغت نییه و ئاخری قسان دوعا و سه لام بی، مه عنای «بی»
 ده زانی مه عنای وهره؟ ده بی له ئه لف و بیوه پیت بخوینمه وه، قه ره نییه
 خه رچی جووتبه ندانی له سهره.

دوعا و سه لامی من به بابه کراغای بگه یه نه، بۆیه کاغهم
 عه لاحیده بۆ نه نووسی وه ک قسه ده که ن ده لئی بابی نه ماوه، ئاخه
 ته وه موعه مایه، بابه کر که بابی نه ما کهر ده بی، ته گهر کهر نه بی بۆ
 ده بی کار به دهره جه یه ک بگا پیایوی وه ک کاک عه بدوره حیم جواب
 بکا، ته من عه رزم کردووی شارو پیران به که ران ئاوه دانه ناحه قم نییه،
 موخته سهر، دوعا و سه لامی منی پی بگه یه نه لیشی قه بوول مه که کاک
 عه بدوره حیم له وئ بره و.

والسلام

محمد رشید

«سه یید» ته م نامه ی بۆ قه ره نی ئاغای خاوه نی دئی «قزل قۆپی»
 ناوچه ی شارو پیران نووسیوه.

نامه‌ی پینجه‌م:

قوربان! ئەمشۆ که جومعه‌یه بۆ نوێژی مه‌غریبی چوممه‌ ده‌ری بانگ ده‌م، مانگ له‌ ته‌ره‌ف تۆوه‌ له‌ ژیر هه‌وران هاته‌ ده‌ری، وای نوواند که‌ عه‌زیزت منی له‌ باتی خۆی نارده‌وه‌، کوتم به‌ خودای له‌ باتی وی قه‌بووت ناکه‌م، هه‌تا که‌ ته‌ماشاشته‌ که‌م، بۆیه‌ت ته‌ماشای ده‌که‌م که‌ له‌ ته‌ره‌ف ولاتی وییه‌وه‌ تلوعت کردوه‌ و هه‌م به‌ خه‌جاله‌تی له‌وێ هه‌لاتووی، یه‌عنی تاقه‌تی موقابه‌له‌م نییه‌، پیم ناکه‌وێ به‌ندیم، «دوو پادشاه در اقلیمی نگنجد» خیر خیر، تو به‌نده‌ی وی، تا به‌نده‌ش بی، تا به‌نده‌ی وی خۆشم ده‌ویی، ئەما ئیستی چونکه‌ هه‌لاتووی زۆرت لێتووهره‌م، بۆ تو ئەده‌ب وای بوو که‌ هه‌لنه‌یه‌ی، هه‌لاتی ئابرووت چوو، که‌ وام گوت، جوابیکی خۆشی دامه‌وه‌، دلی هینامه‌وه‌، فه‌رمووی:

**له‌ خۆفی ته‌عه‌تی، رۆژ هه‌ر وه‌کو شیت
به‌ رووزه‌ردی هه‌لات و که‌وته‌ کیوان**

ئهن چۆن پیم ده‌کرێ به‌ندیم، راسته‌ به‌نده‌م ئەما پووم نییه‌ له‌ خزمه‌ت ئەودا به‌ندیم، هه‌ر ئەوه‌نده‌م پیده‌کرێ ئیواران دیمه‌ ده‌ری، بێ نوورم هه‌تا شه‌وێ، چاوم به‌ وی ده‌که‌وێ، ده‌بیم به‌ رۆژی شه‌وێ، ئەوجار سه‌یر ده‌که‌م، ئەوه‌ یه‌ک، یه‌کی دیش فه‌رمووی: «دجاله‌ ز پيش شه‌ ز دنبال آید»، ئەمن ئەوشۆ هاتم ئەو سه‌بی شه‌وێ دێ، ته‌فاوه‌تمان زۆره‌، ئەمن مانگی سێزده‌م ئەو مانگی چارده‌یه‌، ئەو به‌دره‌، ئەمن به‌دره‌قه‌م، ئەو رۆژ ده‌کا به‌ شه‌و، شه‌و ده‌کا به‌ رۆژ، ئەو سه‌به‌ینان که‌ دیته‌ ده‌ر رۆژ هه‌لدێ، شه‌و که‌ هاته‌ ده‌ر مانگ ته‌ماشای ئه‌رزی ده‌کا، هه‌ناسه‌ هه‌لده‌کیشی ناتوانی بیته‌ خواری، گوێی لێ نییه‌ که‌ خه‌لکی ده‌لین مانگ و رۆژه‌، به‌ زبانی حال ده‌لێ با هه‌ر شه‌رمه‌نده‌ی ئەو رۆژه‌ بێ، له‌ شه‌رمان له‌ شه‌رمان ئاوا ده‌بێ، که‌ وای کوت کردمه‌ ته‌فه‌ئول، زۆرم دوعا کرد، ئیستا مونته‌زیرم.

**وه‌ره‌ ئەه‌ی مه‌هی دوو هه‌فته‌ که‌ نه‌ قامه‌تت بپاوم
له‌ قیامه‌تت بترسه‌ به‌ خودا ده‌که‌ویه‌ داوم
مه‌لێ بۆ نه‌مردی «چاوه‌ش» که‌ له‌ من بپای هه‌یاتم
که‌ نه‌مه‌ت له‌ کن هه‌یاته‌ به‌ ئومیدی وه‌سایه‌ ماوم**

والسلام

هەر چه‌ند «سه‌یید» له سه‌ردیڤی ئەم نامەیه‌دا ئیشاره‌ی بۆ ناوی که‌سیک نه‌کردووه، به‌لام وا ده‌رده‌که‌وئ که ئەم نامەشی بۆ دۆستی زۆر خۆشه‌ویستی خۆی میرزا عه‌بدوڵلا نووسی بێ.

نامە‌ی شه‌شه‌م:

براکه‌ی بابم بۆ تۆ که‌بابم، ئاورپیکم لێده‌وه ئاورپیکم لێ وه‌کوژینه،
ئه‌وجاره‌ش وه‌مژینه‌ پیاوی چا به‌هه‌وای وینان پۆنی، پوتبه‌ی دوونان
په‌چاو مه‌که، نیعمه‌تی زاهیری و ئایینی دیره‌دا، هه‌سته وه‌ره‌ دیره،
مه‌چۆ ده‌ره‌وه‌ لیره، ئیره‌ پر له‌ خیره، ده‌ره‌وه‌ پر له‌ شه‌په، زیندانی
بێ مه‌فه‌په، مه‌نفعه‌تی زه‌په، باری اگر حالت «چاوش» مشوش سراسر
غش مرحتا پرسش می‌کنی این است که‌ عرض می‌کند دیگر مختارند:

**بادی که‌ گذارش به‌ سر کوی تو یابم
جان باد فدایش که‌ از او بوی تو یابم
خاکم به‌ ره‌ که‌ گذر سوی تو یابد
چون نیست ره‌م آنکه‌ گذر سوی تو یابم
زیر قدمت باد سرم چون ندهد دست
کش بالش راحت سر زانوی تو یابم
جز ضربت تیغ ستم و تیر جفایت
کامی که‌ من از ساعد و بازوی تو یابم
خواهم کنم از رشته‌ جان بند قبایت
تا دمدمش بسته به‌ په‌لوی تو یابم**

تۆ ده‌تگوت ئیسکیکم به‌سه‌ ئیستا له‌ پلاو و عه‌نیه‌ریوش تیپه‌ری
والسلام

«سه‌یید» ئەم نامەیه‌ی بۆ دۆستی زۆر خۆشه‌ویستی میرزا
عه‌بدوڵلا نووسیوه و له‌ سه‌ره‌تاوه به‌ غه‌زه‌لیکی شاعیری خواناس و
پایه‌به‌رزی ئیرانی مه‌ولانا جامی رازاندوویه‌ته‌وه.
شایانی باسه «وینان» یا «یۆنان» ناویکه‌ که «سه‌یید» له‌ چه‌ند

جيڳا له نامه کاني دا ئيشاره ي پڙده کا، له وانه يه مه به ستي دتي
 «ره حيم خان» بي که ميرزا عه بدوللا له وي نيشته جي بووه، چون
 دهوله تي يونان ماوه يه ک له گهل حکومتی عوسمانی له شهردا بووه
 و مسولمانان هم دهوله ت و ولاته يان به دوژمني ئيسلام زانيوه و
 له وانه يه «سه ييد» مه به ستي تاوايي «ئهرمه ني بلاغي» بي که ميرزا
 عه بدوللا جاروبار هاموشوي وي کردووه، بونه و موناسه به ته که شي
 ديار و ئاشکرايه، چون ئهرمه نيه کانيش وه کو يونانيه کان عيسه وي
 مه زه بن و مسولمانان شهري ئه وروپايييان و يونانيان له گهل
 دهوله تي عوسمانی بي شهريکی ئاييني و مه زه به بي بووه.

نامه ي جهوتهم:

عومر گيان! ئوميدده وارم عومرت دريژ بي، دوژمنت گيژ بي،
 مانيعت مي بي، نه فقه ت پي بي، پيري بورهانيت له پشتي بي. عه زيم
 شهب خيز به، شوورته نگيز به، که متر حيز به، هزار جار له ري
 دنيا دا گيراوي بلا له ري خوداش دا به ردیکت بيته بهر بي. ئيقدام
 موباره که، هه سته وهره، مه عزه رتت هه ر وهره وهره، سه ي حيز به
 خوږايي له بهر خوږيه وه ده وهری. ته تو ئاغای من «چاوه ش» م؛ ده گهل
 منت بي ناکري. ره شيد کونه چاوه شه.

«سه ييد» هم نامه ي بو عومر خاني شکاک نووسيوه که دواي
 سمايلاغي سمکو سه روکی عه شيره ت و ئيلي شکاک بووه.

نامه ي هه شتتم:

جناب مستطاب ظهير و متين آقاي ملا محمدا مين مه حفووز بي له
 شهري سي شين؛ شيني شه هوه ت و شيني شوهره ت و شيني شه يتاني
 له عين. له کاروباري ته ولييه دا موازيب به باريکی گرانه ئه مريکی
 خه تير.

سجیالی نہ فسی نہ مہارہ بہ رازہ
دزہ، حییزہ، خہریکی تورک تازہ
نہ تاعہ تدا کہ نہ تبی لوبسی تازہ
بہ بالاپوشی «گرمنا» مہ نازہ

مینہ خرپہی بگرہ خری ہلڈہ؛ قہرزی قہدیمی «عبدالله
جدیدالاسلامی» لی بستینہ وہ.

والسلام، محہ ممہ درہ شید
«سہیید» ئەم نامہ یہی بۆ مہلا محہ مدئہ مینی شکاک، مہلا و
پیش نویتزی دئی «ئاتابلاغی»، نووسیوہ.

نامہی نۆیہم:

ای کہ دیدار تو درد بی دوا را مرہم است
ہر غمی بی روی خوبت جان ما را ہمدم است
نامہ را در ہم چو بینی جان من معذور دار
ز آن کہ دل از درد دوری درہم است و برہم است

کورہ بہس کہر بہ، کہر بووم گویرہ کہ، بہس کہر بہ گاگوئی، بی
رئی، بی دہرپی، و شتر پی، کۆلان کوت، یالان تووت، کوولہ کہی ئاوی،
چہ و ہندہری دیمی، باسکیشی کہران، کۆلہ کہی ہۆئی.
باسکیشی کہران، کۆلہ کہی ہۆئی
نارہ زوی نہ نکت گرمہی دہ ہۆئی
پالہوان کہ چہل، بہ دمہستی جہنگی
شۆخی شیوہ زن، تینہت فہرہنگی
تا کہی نہ دووریست ...
زورنات شکاندم، ہہی کۆنہ دمبہک
چاوشینی مووزہرد، سووری فیتنہ جو
تا کہی بنائیم بگریم نہ دہست تو؟

پوورەش، پېر لى غەش، كوشەندەي «چاۋەش»
 بۆتۈجۈۋولەكەي ۋەسائەت بۆتە ھەش؟
 مەئەۋۋى نەنكت تىلاي باپىرت
 تىۋى تىۋە ھەرچى بۆتە ۋەزىرت
 پشكەنە وشتر، كۆدەنە مستۆ
 من مردم خويىنم كەوتۆتە سەر تۆ
 مەيموونە سووكەي لىۋتى نەۋادە
 بە مەيلى «چاۋەش» دەمىكى لادە
 دەمىكە «چاۋەش» چاۋى لى رېتە
 دەرمەنى چاۋى غوبارى پىتە
 ھەلىستە، زوو كە، دەمىرى لى داغت
 بولبول بە زىزى دەفرى لى باغت

قوربان ھەرەشەم فەوتان ئەۋىستا لەبەر ناپياۋى تۆ ۋەك مندالان
 دەگىم، ھەتا ۋەك ژنان دەستم بە تووك و دوعايان نەكردوۋە، لە
 كەرى شەيتان دابەزە، سواری ئەسپى ئىنساف بە، ھەتا ھار نەبووم،
 ۋەرە دەنا ۋەللا سلووكىكت بۆ دەكەم، پوۋى خۆم لە دەست تۆ پەش
 دەكەم، ھەتا دەرمم دوعاى خىرت بۆ دەكەم، ئەمما دەشترسىم خودا
 لىم قەبوول ئەكا. زۆرت دل برىندار كردم، ئاخ مردم.

والسلام

«سەيىد» ئەم نامەشى بۆ دۆستى زۆر خۆشەۋىستى خۆى مىرزا
 عەبدوللا نووسىۋە.

نامەى دەھەم:

چۆن ۋا دەبى؟، من ھىندەم تۆ خۆش دەۋى، من لىرە بىم، تۆش لە
 ۋى. من لىرە بگىم بە تاۋ، من لىرە ماىم بە ناۋ، خەبەر بنىرم نەيەى،
 نە دەستم دەيەى نە پەى، دەرسم لە كىن نە خويىنى، دلشەم لى برفىنى،
 تەلەب دەكەم لە شىخى ۋە ژىراۋ دەردت بىخى، تا قەدرى بزانى، نەبىە
 جوۋى پەحىم خانى، مىرزالەى پەحىم خانى، ۋەرە كى يارى جانى،

پوو بکه پیری بورهانی، با نه بیه کۆنه کانی، نه بیه سهی شارستانی، که ده چیه نیو فه قییان، سه فەر ده که ی به پییان، ده بیه لۆتی لادییان، بۆ نان ده که ویه کووچان، ده که ویه ماچ و مووچان، کوتهک به دهستی ملهور، قهدت ده بی به گوچان، ده لّین درهنگه میرزا هه لّسته چیشتی لی نئ، ئەگەر بۆلّهت لیوه بی ده لّین دۆلمیکی تینی. سهرت بگاته ههوران ده تکه و نه دوو به تهوران، بی به شاهی مهردان، پیت دادن به بهردان، که وا بی پایوی چا به مه شغوولی ئیرتیقا به، کورپیکی باوه فا به، ههر تالیبی توقا به، جۆیای فه نا و به قا به، عیلمت ده وئی زهریفه، حوجرهت ده وئی ته میزه، شیخت ده وئی عهزیزه.

والسلام

له به شیک له نامه یه کی دوورودریژی دی دیسان بۆ میرزا عه بدوللای دۆستی زۆر خوشه ویستی ده نووسی.

نامه ی یازده:

یا شه مسه دین مددی

باوه لی باوه لی! جه نابی سه یید «عه بدولپر هیم»؟ کاک سه یید؟ کو یخا مه حموود؟ سو فی مه حموود؟ سوبحانه لّلا خه ویان گرانه، به خوی ناپاکن، به خودای بی باکن، بی ئیدراکن، له خودای ناترسن! له شهیتان ناپرسن! ئینسان با له کاری شیخیش دا بی، که زۆر له دهره وه به ند بوو ژهنگاوی ده بی، سه لیه که م ده بی، عیلمی نامینی، دینی ده شیوی، وهک عه بدوللای لی به سه ر دی. جاران له دهره وه ده گریا، ئیستا له سه ربانان پیده که نی. جاران ده هات لی ره ده چوونه بهر گو یلکان، ئیستا له وئی ده چنه بهر که ران؛ زگ کوران، کن کچان. قه دهری له مه و پیش کوتیان له مه حموودی دواون، سه ری کیوانم لی ویک هات، قه ند م پی تال بوو، عه یشم ههر چه ند ئیستمزاجی شیخم کرد شوکر ئە سه ری عه جزم نه دی.

نامه‌ی دوازده:

دهنووسم وهره وهره، دهلیی وهره وهره. دهنووسی مهسله‌هت وایه تا نییهت نه‌یه‌م. ئە‌ی گوو به مهسله‌هتت، ئە‌و مهسله‌ته شه‌یتان بۆی کردووی، به‌لی شه‌یتان بۆی کردووی، تیت گه‌یوه بۆ که‌ری و سوارت بووه. ئە‌ی عومری نه‌فسیت نه‌مینئ ده‌گه‌ل ته‌دبیرت، مه‌رگی نییه‌ت بی ده‌غه‌ل بۆ پیرت، وه‌کیلت لی‌ره حالی خو‌شه، له سایه‌ی تووه ترئ براوه، چیدی به‌ده‌سته‌وه نه‌ماوه، وه‌ک که‌ر نا، وه‌ک تو‌له قوردا ماوه، له شه‌رمه‌ساری چاوی به‌رداوه، مالت خرا بی که‌هاتیه ئیره خو ناتخوم:

ای سنده صبا زحسرتت مرد آخر بدر آنخواهمت خرد

مالت خرابی تو هتا مندالتتر بووی گه‌وره‌تر بووی، تا زل ده‌بی غافل ده‌بی، چل و فل ده‌بی، شه‌ق و شل ده‌بی، جاران عاقل بووی ئیستا غافلئ، جاران کامل بووی ئیستا گاملی.

والسلام

«سه‌یید» له‌و نامه‌یه‌دا ئە‌م چه‌ند دیره په‌خشانه‌ی به‌هه‌موو جو‌ره جوانکاری و په‌وانبیژی و خو‌شخوانی وه‌کو سه‌جع و جیناس و ته‌تابوق رازاندوته‌وه.

نامه‌ی سیزده:

و دیگر آهوی رمیده در پیش ما نیارمیده، در نامه‌ی خودش که به من رسیده است، نسبت به دختر نیک اختر شما جسارت ورزیده خلاف ادب را به عمل آورده بود چطور؟

زاهیره‌ن له‌ سه‌ر کاغه‌زی دوو وهره‌قی که‌ پی‌ی خرا بوو رقی هه‌ستا ئە‌ما رقی هه‌ستا بوو، ده‌فته‌ره سئ وهره‌قییه تازه‌که‌ی هینابوو ده‌ بن چۆکی خو‌ی نابوو، دوو وهره‌قی لیک کردبووه، قه‌له‌میکی ئاماده‌ی ده‌ به‌رزگ چه‌قاوی، به‌هه‌وا راوه‌ستاوی، له‌ دق پرکراوی، به‌گو‌یزان

دادراوى، عەمەل دەستوورى، كەوا سوورى، زۆر مەغرورى، سەر ئەستوورى، مەيلاوژوورى، مايالتنورى بە ھەيتەلمەن مەشھورى، فەرەنگى ھەيكەلى، عەموود مەسەلى، ابن السبەلى شىغار قەتەلى، دوژمن زەلەلى شەيتان دەلەلى، تالبالمسەلى، لە ئىنساف دوورى، دەعوأ خەرى، دەروون پەرى، دوژمن قەرى، بەرزگ دەرى، ديوار بەرى، داوین گەرى، مەرەر خەرى، نەو قوزبەرى مەيدان زۆرى مەيداد خۆرى فرمەسك دەوى، مەركەب سەپى گەردەل نەشىنى، قەرەتەپەى ئابەى لە دىنى گەرىنۆكى پە قار و قەينى دىنا بەرى قەيامەت نەبەينى، سۆفى وەشى مەحراب گەزەينى دووراودوور دەرىژ و وەرەقى نەو پەراستى كوتا بوو، كوتا بووى، كوتا بووى ھەتا ھەچە لى نە مابوو، خۆشى بە سەر دادابوو، لەو شەو ھەدا پەابوو، عەفوى دەكەى پەاو ھەتەپە، خەونت دەوئە خوشكى ھەپە، عەپەى نەپە كەن بە مەن بەرەى مەدوو گەپ بە گەپ چە، عەفوى دەكەى دووتانم دەوئە، خەونت دەوئە پەشكەشى دەستەنم، زەپ و زەوم ناوئە، جەواھىر تەلەب دەكەم، لە پاش ئەو ھەى پەشكەشم كەرد دووبارە بە خۆتى پەشكەش دەكەم ھە، نە شەش بسووتەى نە كەباب، گەندە لە مەندە كەمتر نەپە، كەچ بۆ كور، ژن بۆ پەاو، دوعا گەتم زۆر بەتاو، مەتلەبەى خۆم دى تەواو، چاوەشى تۆم.

والسلام.

ئەمەش بەشەك لەو نامەپە كە بۆ مەرزنا مەمەد پەسوول ناوئەكى نووسىو ھەر وەك لە ناو ھەرۆكى نامەكەو ھەردەكەوئە پەكەك لە شاگردانى پەشووى «سەپەد» كەكەى لە خۆى مەرە كەدبوو، پە وپستبووى كە لە خۆى مەرە بكەت:

قسه خوشه كان

سەيید رەشید و گالتە وگەپ

دوکتۆر عیززەدین مستەفا رەسوول: زانای پایەبەرزى كورد له كتیبی «ئەدەبی فۆلكلۆری كوردی دا دەلی: قسەى خۆش و گالتە و گەپ له جیهانی ئەدەبیاتناسی و فۆلكلۆرناسی دا جیگەیه کی گرنگی هەیه و زۆر له زانایانی جیهان به كۆکردنەوه و لیکۆلینەوه یانەوه خەریك بوون، قسەى خۆش و گالتە و گەپ به شیکى به نرخى سامانى نەتەوهیى و ئەدەبی سەرزارى خەلكە و یهكێكه لهو جۆره ئەدەبانەى كه شەقلی شوین و كات و سەردەم و سەدهى خۆى پێوهیه و دەبیته ئاوینهى تایبەتى گەلیك له پووداوه كانی خۆى.

قسەى خۆشى كوردی یا خود ئەوى هەموو نەتەوه كانی تر ئیسته وهك هەموو به شیکى فۆلكلۆر دەمادەم و پشتاوپشت یهك بۆیه کی گێراوه تەوه، بهو پێیه له گێرانهوه و زۆر مانەوه دا به پێى كات و شوین و دیالیکتى ئەو كه سەى دەگێرپێتهوه گۆرپینی به سەردا هاتووه، قسەى خۆش له پووی ژانری ئەدەبییهوه دەچیتە ریزی حیکایهتى كورتهوه، هەر چهنده به هەموو بارێك قسەى خۆش هەر له ریزی فۆلكلۆردایه نهك ئەدەبی نووسراوه.

قسەى خۆش چیرۆکی كورته به لام به جۆریكى گالتە ئامیز داریژراوه و گیانی پێكه نینی به بەردا كراوه، پێكه نین له ئەدەب و ژیان دا جارى وایه هۆیه، جارى وایه له خۆى دا مەبهسته، ئەو پێكه نینهى هۆیه، ئەوه له كۆرى ئەدەبیات دا دەبیته ژانریكى تایبەتى، دەبیته هۆى رەخنە گرتن له هەموو دیمەنیکى ناھەموار و خوار و چەوت له ژیان دا، دەبیته هۆیه کی تیژی گەران و پشکنین له هەموو لا، له هەموو جێیهك، له هەموو كاتێك دا به دواى كه موكوپى و بارى ناله باردا و له شیوهى گالتە دا بهو دیمەنه پەردە له پووی ئەم كه موكورتیه لادەدرئ.

ئەو پێكه نینهى هۆیه له خۆى دا هاوار و نرکه یه کی نارەزایی و پڕ و تیسته بەرامبەر به هەموو شتێك كه به لای ئادەمیزادەوه چەوت و نارێك بیت، ئیتر ئەو شتە یا كه سێكه یا كۆرێكه یا دەوروزەمانیکه یا

رژیم و دسته‌یه‌که، زۆر جار ئەم جۆره پیکه‌نینه له ده‌روونیکی زامدار و پر له ئازاره‌وه دیته‌ ده‌رئ و ده‌بیته‌ ده‌نگیکی سەر شۆر نه‌کردن بۆ باری چه‌وتی ژیان و بانگیکی هیوا سەرکه‌وتنه و شیوه‌یه‌کی گالته‌ کردن و به‌ سووک زانینی باری چه‌وتی ژیانه‌ هەر له‌م ڕووه‌وه‌یه‌ که‌ گه‌لیک له‌ میژوونووسانی ئەده‌ب قسه‌ی خو‌شیا‌ن دابه‌ش کردووه‌ به‌ سەر خانه‌ی قسه‌ی خو‌ش و گالته‌ و گه‌پی سیاسی و کۆمه‌لایه‌تی و ئابووری‌ش‌دا ئەمرۆ له‌ ژیان و جیهانی گه‌لان‌دا به‌تایبه‌تی له‌ ولاتانی ئەورووپادا گالته‌ و گه‌پی سیاسی له‌ مه‌یدانی ڕه‌خنه‌گرته‌ی سیاسی و ده‌ربڕینی بیرى خه‌لکی‌دا جیگه‌ی خو‌ی هه‌یه‌ و له‌ زۆر ولات‌دا رابه‌رانی سیاسی و کاربه‌ده‌ستانی گه‌وره‌ خو‌یا‌ن به‌ دوا‌ی ئەم جۆره‌ گالته‌ و گه‌په‌دا ده‌گه‌رپین که‌ زۆر جار ده‌بیته‌ ئاوینه‌ی راسته‌قانی‌ ڕای خه‌لک به‌رامبه‌ر به‌ خو‌یا‌ن و کرداریان.

هه‌روه‌ک فۆلکلۆر تیکرا به‌ سه‌ره‌تای ئەده‌بی نووسرا و ده‌زانرئ هه‌روه‌ها ئەم به‌شه‌ی سه‌ره‌تایه‌ که‌ بۆ نووسینی ئەده‌بی گالته‌ ئامیز که‌ به‌ «ستیر» و «یه‌مور» ناو ئەبرئ، ئەو پیکه‌نینه‌ش که‌ «هۆ» نییه‌ و مه‌به‌سه‌ ئه‌ویش جیگه‌یه‌کی تایبه‌تی خو‌ی له‌ مه‌یدانی ژیا‌ن و ئەده‌ب‌دا هه‌یه‌، ئەو حیکایه‌تی گالته‌ و گه‌په‌ی جه‌وه‌ه‌ر و مه‌غزیکى قوولئى کۆمه‌لایه‌تی نییه‌ و ڕه‌گ و ڕیشه‌یه‌کی ئەوتوئى له‌ ناو ژیا‌نی کۆمه‌ل‌دا دانه‌کو‌تاوه‌، ئه‌ویش هه‌ر ده‌چیته‌ ڕیزی ئەده‌بی ئامانج‌داره‌وه‌، چونکه‌ پیکه‌نینه‌ش که‌ له‌ خو‌ی‌دا مه‌به‌س بیت ئه‌ویش هه‌ر ئامانج و مه‌به‌ستیکی له‌ ژیا‌ن‌دا هه‌یه‌ و له‌ ئەنجام‌دا ده‌بیته‌ هۆ نه‌ک مه‌به‌س.

ئەده‌بیکی هاوچه‌رخ ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌ که‌ وا سه‌رده‌میکی ژیا‌نی خو‌ی له‌گه‌ل ده‌سته‌ ئەدیپیک‌دا برده‌ سه‌ر و ڕۆژئ چه‌ند ساعه‌تیکیا‌ن به‌ قسه‌ی خو‌ش و باسی واوه‌ ده‌برده‌ سه‌ر که‌ پئی پیکه‌نن و پئی ڕابویرن به‌ خو‌شی و شادی، ئەو ئەدیبه‌ ده‌لئ: هه‌ر چه‌نده‌ ڕۆژئ چه‌ن ساعه‌تیک پر به‌ دل هینده‌ پیده‌که‌نین که‌ ته‌واو بچ‌رپین، به‌لام واما‌ن ده‌زانی که‌ کاتی خو‌مان به‌ پر و پووچ و قسه‌ی بی‌مانا و بی‌ئامانجه‌وه‌ ده‌به‌ینه‌ سه‌روکاتی زیری‌مان له‌ ده‌ست خو‌مان ده‌هین، به‌لام ئیستا که‌ له‌وان داب‌راوم و دوور که‌وتوومه‌وه‌، هیندی‌کیان مردوون و له‌ ژین گ‌لدان،

ئىستا ھەست دەكەم كە ئەو كاتە زىرپىنەمان بەفیرۆ نەرۆیشتبوو، ئىستا ھەست دەكەم كە پىكەن شىكى گىرنگە لەو شتانەى كە پىوستى ئادەمیزادە و ھىچ لە ھەناسەدان و خواردن و خواردنەوہى جیا ناكەمەوہ، ژيانى ئادەمیزاد بە بى پىكەن بە فیرۆ دەروات و تارمايى رەشى و ناھومىدى بە سەر خۆى دا دەدا و وات لى دەكا كە ئاسۆى فراوانى ژيان نەبىنیت. چىرۆكى گالتە و گەپ و قسەى خۆش بەشىك لە ئەدەبى فۆلكلۆرە و خزمەتى خەلك دەكا، چونكە ژيانى پر لە پىكەن وینەى راستەقانى ژيانى بەختیارە، لە وتە و بەرھەمى شاعىران و نووسەرانى جىھان دا زۆر جار پىكەن دەكرى بەنیشانەى بەختيارى و خۆشەختى و ژيانى پر لە پىكەن دەكرى بە ئامانجى كەسانىك كە ھەولى شادى و بەختيارىيانە.

زانای پایەبەرزى كورد خوالىخۆش بوو مامۆستا عەلائەدىنى سەجادی لە كتیبى «پشتەى مروارى» دا سەبارەت بە قسەى خۆش دەلى: ئىمە نەتەوہەيەكىن و ھەموو جۆرە ئەدەب و فۆلكلۆرىكىمان ھەيە، ئەو ئەدەب و فۆلكلۆرەمان ئەگەر خۆشمان برۆين ئەوان ئەمىننەوہ، كە ئەوان مانەوہ مانەوہى ئەوان مانەوہى خۆمانە، چونكە نەتەوہەيەك ئەگەر باوہر و زمانەكەى كەوتە سەر كاغەز و كەوتە بەر چاپ، ئەو نەتەوہەيە لە ناوچوونى ناپىت با بە ھەزاران تاویرىش بپلشنىرتەوہ، ئەمە ئەدەبە و كەلەپوورى ئەدەبى ئىمە ناپى سەريان تىدا بچى و لە ناو بچن.

ئەم قسە خۆش و نەستەقائە و ئەو گالتە و گەپانە كەلەپوورى نەتەوايەتىن و سووديان لە پووى ئەدەبەوہ بۆ نەتەوہەكەيە، چونكە ئەدەب بناغەى نەتەوہەيە، لە ھەموو نەتەوہەيەكدا، چ كۆن و چ تازە دەستەيەكى تايبەتى خەرىكى زىندوو كردنەوہى ئەم كەلەپوورانە بوون و بەم شتانە، لەم پووەوہ ناوبانگى نەتەوہەيان بلاو كردۆتەوہ، ئەم قسە نەستەق و خۆشانە و ئەم شۆخى و گالتە و گەپانە مۆژووى بەسەرھاتى نەتەوہەيە، بەلى ئەمانە لە پوالەتا زاخاوى مېشكن بەلام ھەريەكە دەرسىكيان تىدا ھەيە كە پەندىكى لى وەردەگىرى.

ھەموو ئەدىبىك لە ھەموو سەردەمىكدا و لە ناو ھەموو

نەتەو دەپ كەدا چۆنە تى پايەى ئەو نەتەو دەر دەخا، ھىندىك
 لەو ئەدەبە سەلىقەى تاكە تاكەى نەتەو كە پىشيان دەدا، ھىندىكى
 گوزارشت لە رابواردنى ھەموو نەتەو كە دەداتەو، بە ھەر دوو
 لايەنەو پايە يەكى زىرەكى و زەوقى گشت نەتەو كە پىشان دەدەن،
 نەتەو كە تىر ماىەيان زۆر بوو بۆ دروستکردنى ئەدەبەكەيان، ئەو
 ماىە يەكە ئەوان بوويانە كوردە كە نەبوو، لەگەل ئەو شدا زەوقى
 تاكە تاكەى، يا ھەموويان لە جموجوولا لە دروستکردنى ئەدەبەكەيان
 لام وايە كە مەتر نەبوو لەوان، بۆيە وا دەلیم چونكە نەتەو كەيان تر
 نيوەى سەرچاوەى ئەدەبەكەيان لە ھوكمەو ھەستاو، كورد ئەو
 ھوكمەى نەبوو كە چى سەلىقە و زەوق و قەرىحەى خۆى ھەر زگماكى
 كۆگايەكى زىرپىنى دروستكردو، تاقانەى ناو تاقانە، دەستەگولئى
 ديواخانە، موروى دەستى نازدارانە، گولئى دەستەى عەودالانە.
 كۆمەلە ئەدەبىكى ھەرە بەنرخن لە قسەى خۆش و نەستەق و ئەو
 دەماخ چاخ كەرانەى كە لە ئاسۆى خەيالئىكى كوردىيەو گزنگيان
 داو، بىرى كوردى دەرگاي دلى خۆى كردۆتەو، بۆنى عەتر و عەبىرى
 تىكە لاوى باى شەمالئى ژىرىى كردو، وەكو پووناكى بەرى بەيان بە
 سەر دلى خوينەرەكان و بىستيارەكانىدا بلاوى دەكاتەو. ئەم قسە
 خۆش و نەستەقانە و ئەم گالته و گەپ و شوخيانە چەند بەرىكى بە
 كەلكيان ھەيە، يەكەم ئەدەبە و ئەدەب نەتەو، دوو ھەم رىبانئىكە بۆ
 خويندەو ھى كوردى، زۆر شت ھەيە رىبانە، بەلام ئەم وا لە مرؤف
 ئەكا پۆو بچىت و بىخونئىتەو و ھىچ تاقەتئىشى نەچئى، چونكە
 زاخاويكە بۆ مېشك سىيەم وەكو لەش پىويستى بە ھەسانەو ھەيە،
 فكر و مېشكىش ئەو پىويستىيەى ھەيە، ھەسانەو ھى فكر ئەو ھەيە كە
 خوشىيەكى بگاتئى بەبئى ئەو كە لەشەكە بۆى بگەوئىتە عەزىتەو،
 ئەم قسە خۆش و نەستەقانە كە تۆ وەرى دەگرى خوشىيەك پوو
 دەكاتە فكر و مېشكت، لەگەل ئەم خوشىيە شا دەرسىكە بۆ ھەموو
 پووداويكى ژيان، كە ئەم دەرسە لە پشت پەردەى خويندەكەو ھەيە.
 بىگومان ئەو ھى لە ھەموو شتىك پتر بۆتە ھۆى ناوبانگى «سەيىد
 رەشىد» لە ناو شاعىران و نووسەرانى تىر كوردا، قسە خۆشى

و گالته و گهپ و شوخييه كانيتي، له وانه يه له ناو قسه خوشان و كه ساني خاوه ن قسه نه سته ق، شاعيريكي تر و ئه ديبيكي تر به م تاييه تمه ندييه پيدا نه كه ين، ئەم چه شنه قسه خو ش و شوخي و گالته و گهپ و دهربريني ناسك و جوان و ئه ديپانه له سه يديكي شاعير و به هره مه ند و به ريزي وه كو «سه ييد ره شيد» له جلو به رگي رو حاني دا به پو اله تيكي ئاراسته و پاك و خاوين و پيشي بلند و سيما و پوخساري نووراني و به ژن و بالاي ريكوپيك و كرده وه ي سوفيانه ي زور سه رسورپه ينه ر بووه، «سه ييد ره شيد» عه مامه يه كي سه وز و پشينيكي سه وز ي زور جوان و خو ش په نكي له پشت به ستووه و لايه كي عه مامه كه ي به شاني دا به ردا وه ته وه و جه زابيه تيكي تاييه تي پي به خشيوه و هه ر ئەم سيما و پوخساره نووراني و كه شم و نه شمه ريكوپيكه و خو و په وشته به رز و جوانه و خوين شيريني و قسه ي خو ش و نه سته ق و پر له گالته و گهپ، سه د ئه وه نده ي تري له به ر دلان جوانتر و په ز اشيرين تر كردووه.

كه متر هه لكه وتووه كه كو پ و مه جليسه كاني به بي كار ه سات و رووداوي بميني ته وه و قسه يه كي خو ش و شوخييه كي به تام و گالته و گه پي تي دا نه بيت و قسه خو شه كاني و شوخييه جوانه كاني و گالته و گه پ و جه فه نگه دلر في نه كاني كو پ به كو پ و زار به زار و شوين به شوين گه راون و بلاو بوونه ته وه.

له ر ابردوودا زور به ي شاعيران و نووسه ران و ئه ديپاني وه كو خاله مين و هه ژار و هيمن و شيخ محه مه دي شيخي بورهان و كه سيك نه بوو كه چه ند قسه ي خو ش و پر له شوخي و گالته و گه پي «سه ييد» ي له به ر نه بيت و له كو پ و كو بوونه وه و به زمي شاعيران و ئه ديپان دا به ناوي نه قل و نو قل ي مه جليس نه يگي پنه وه و به هره ي ليوهر نه گرن. به داخه وه له و كات و سه رده مه دا كه سي نه بووه كه ئەم قسه خو ش و شوخي و جه فه نگ و گالته و گه پانه كو پ كاته وه و هه ر به م هويه وه زور به ي ئەم گه وه هره نايابانه له ده ست چوون و له ژير تو ز و غوباري زه مان و روژ گار دا ده فن كراون و له ده ست دا نه مان، شاياني باسه كه «سه ييد» جاروبار له حزووري شيخي بورهانيش دا

شۆخى ئەدىبانە و قسەى خۆشى كردووه، ئەوا بۆ وینە هیندیک له قسە خۆ و نەستەقەکانى و شۆخى و گالتە و گەپەکانى لێرەدا تۆمار دەکەین:

هیندئى له قسەخۆشەکان و شۆخپەکانى سەيید

جاریکیان شیخ پوو له سەيید دەکا و دەفەرموئ: چابوو «چاوهش» پووت لهو دەرکەى کرد، دەنا دەبوویە مۆتەشەییخک هەموو کەس بە مالىت مەحرەم دەبوو، سەيیدیش دەم و دەست له وەلامدا دەلئ: بەلئ فەرمايشی شیخپە بەلام قوربان منیش بە مالە هەمووان مەحرەم دەبووم.

جاریکیان سەرۆک عەشیرەتیکى مەنگور بە ناوی «کاک پیرۆت» کە پیاویکی خواناس و ئەهلى نوێژ و تاعەت و عیبادهت بوو، چەند سەر مەر لەگەل خۆى دەبا بۆ «خانەقا» بۆ ئەوہى سالیکان و مەنسووبانى خانەقا زیافەتیکى لئ ساز بکەن، شیخ له سەيید دەپرسئ و دەلئ: سەيید بلئى کاک پیرۆت ئىحتیاتی کردبئ و مالىکی حەلالئ هینابئ؟، سەيیدیش له وەلامدا دەلئ: بەلئ قوربان یەقین بەشى ئاوال دزانى لئداوہ.

جاریکیان دەستەپەک له عەشیرەتى مەنگور دەچن بۆ زیارەتى شیخ و چون میوانەکان زۆر دەبن و وەتاغى خانەقاش جیگای ئەو هەموو میوانەى نابیتەوہ، ناچار له حەوشەى خانەقا راخەریان بۆ پادەخەن «سەيید» دواى نوێژى شیوان بە تەنیشتیاندا دەروا و لئیان دەپرسئ، چۆنن؟ هیچوو کەم نییە؟ ئەوانیش دەلئ: قوربان زۆر باشین بەلام رەنگە لئفەمان کەم بئ و بەش نەکا، سەيیدیش دەلئ: نیگەرەن مەبن ئەگەر خۆم پئدادابن نایەلم بئ لئفە بن.

جاریکیان «سەيید» له سەردەمى فەقییە تئدا لەگەل مامۆستا مەلا سالىحى «حەریق» کە له دئى «ساحیب»ى ناوچەى سەقز مامۆستای بووہ بە تەنیشت مۆچە و مەزرایەکا دا دەروان، هیندئى له ژنان و کچان لەوئ شەتلە تووتن دەچەقئین، سەيیدیش کە دەگاتە لایان سلاویان لئدەکا و دەلئ: ئەرئ ژنەکان، کچەکان بئم دەگەلتان بچەقئینم!.

جاریکیان «سەيید» فەرمايشتى فەرمووہ و خەلکیکى زۆر

راوه ستاون و گوئیان بۆ فه رمایشه کانی گرتووه، مه لا محمه دئه مینی فه ریک که به «فه ریکه کهر» به ناوبانگ بووه له م کۆرهدا حازر بووه و یه کیک له پشته وه جار جار یکی بانگ دهکا و دهلی: «فه ریک، فه ریک»؟، مه لا محمه دئه منیش زۆر توورپه دهبی، به لام دهنگ ناکا و چ نالی، سه ییدیش که ده بیی کابرا ده ست به ردار نییه، پوو له مه لا محمه دئه مین دهکا و دهلی: عه مرت نه مینی ده تۆش وه لامی بده و بلی ده لپی چی شه ریک، شه ریک؟!.

«سه یید» له حو جره که ی خۆی داده نیشی و سه ماوهره که ی پۆشن دهکا و له و کاته دا چه ند که س له مریدان و مه نسووبان و زیاره تکه ران ده چن بۆ دیدهنی و سه یید له گه لپان ده که ویته گف توگو و قسه کردن و له گه رمه ی قسان دا به یه کیک له وان که له هه مووان جه وانتر و جحیلتر ده بی، دهلی: دا بابه هه سه ته فوو یه ک له و سه ماوهره بکه به قهرز، کورپه لاوه که ش له وه لام دا دهلی: قوربان فوو چون به قهرز ده بی؟، سه ییدیش دهلی: چون نابی؟ دوایه فووت ده ده مه وه.

ئه دبیبکی وردبین و وشیار گنپرایه وه و گوتی: له گه ل ده سه ته یه ک له مندا لان له مزگه وتی دبی «سه را» خه ریکی خویندن بووین، سه یید په شید ته شریفی هینا بۆ ئه وئ و میوانی محمه د ئا غای عه باسی بوو، چه ند جار یک بۆ دیتنی مامۆستا و شاگرد هکان هات بۆ مه درسه و هه موو جار یش نیوی یه ک یه کی ئیمه ی ده پرسی، جاری دوایی که دیتی دیسان نیوی ئیمه ی له بیر چۆته وه گوتی: کورپنه به خوا ناو ناسمه وه مه گه ر وه کو گیسکان ئارده شیله و ده پشتی ده م.

جار یکیان سه یید له هه وزخانه ی خانه قا دپته ده ری، حاجی شیخ عه بدوللای کورپه گه وره ی شیخ ده چپته لای و ساعه ته که ی له گیرفانی باغه لی ده ردینی و له سه یید ده پرسی و دهلی: سه یید ئی تو چه نده؟، سه ییدیش له وه لام دا دهلی: قوربان ئیمن بستیکه، حاجی شیخ عه بدوللا به و وه لامدانه وه ی سه یید که میک توورپه ده بی و دیسان لپی ده پرسی و دهلی: ده لیم له گه ل ئیمن چه ندی فه رقه؟، سه یید دهلی: قوربان وه ک ده لین ئی تو قولانجیک در یژتره، ئه مجار شیخ عه بدوللا به ته واوی توورپه ده بی و به سه ری دا ده گورپینی و دهلی: کورپه ئه تو بۆ هینده

ناحالی، ددهری هینه و چاوی لیکه، سهیید دهلی: قوربان باوهرم
 پی بکه هر ئیستا له هوزخانهی دهرمهینابوو چاوم لیکرد شیخ
 عهبدوللا بوی دهردهکهوی و دهزانئ که سهیید مهبهست به دستهوه
 نادا و هر پی نالی، ساعتهکهی له گیرفانی باغلی دهئتهوه و به
 بۆلهبۆل و توورهیییهوه لیدهدا و دهرپوا و سهیید بهجی دیلی.

شیخ محهمدی کوری «شیخ» گیرایهوه و گوتی: جاریک له دبی
 شهرهفکهند ژنان دهوهیان دهکیشا، منیش منداڵ بووم و لهگهڵ وان
 هاتوچۆم دهکرد و جار جاریش یارمهتیم دهدان، سهیید له دوورهوه
 چاوی به من کهوت و بانگی کردم و گوتی: شیخ محهمد چ دهکهی؟
 کوتم قوربان لهگهڵ ژنان خهریکی دهوهکیشانیم، گوتی باشه بهلام
 ئه و کاره بی بهزم و زهمزه مه نابئ، ئه گهر گهرايهوه بچۆ ئه و شيعرانه
 له بهر که و به گۆرانی بیانلی:

من به مهسهل دهرۆشیم   موغته نیمی بروشیم
 نایبی کهر قه ئیشیم   موذخیلی پاش و پیشیم
 ههشتیکی بیته پیشیم   لاره دهتیی دهکیشیم
 نه مرو دهوهی دهکیشیم   سهی دهوهی دهکیشیم

شیخ محهمد کوری «شیخ» دیسان گوتی: سهینهیهک زوو
 چوومه هوزخانهی دیتم سهیید لهوی خهریکی دهستنوێژ هه لگرتنه،
 منیش نیازم به غوسلی جهنابت بوو، گوتم: ئه ری «کاکه رهش» بۆ ئه و
 بیگاره م له باتی ناکهی؟ کاکه رهش «سهیید» له وه لام دا گوتی: ئه دی به
 قوربانت بم بۆ بیگاره کهی دیکه م پیناکهی؟

دیسان شیخ محهمد فهرمووی: له مالی ژیرپیا له مان که م بوو،
 ناردمه لای سهیید ژیرپیا لیکمان بۆ بنیرئ، گوتبووی به شیخ محهمد
 بلین ئه ویش «ژیری» زۆره ئه گهر ئه و ژیریکی بۆ ناردم، منیش
 ژیرپیا له کهی بۆ ده نیرم.

خوالیخۆش بوو «مه لا ئه حمه دی ته وحیدی» که له قسه خۆشانی
 به ناوبانگی مه هاباد بوو، گیرایهوه و گوتی: دهگهڵ دۆستیکم
 چوو بووینه «خانه قا» بۆ زیاره تی شیخ، دهوری په هلهوی بوو، هر

دووکمان لیباسی ره سمیمان له بهر دابوو و کلاوی به گهرمان له سهر بوو، ویستمان به خزمهت کاک «سه یید» بگهین، چووینه حوجره ی تایبه تی خوئی، بو پیزگرتن له «کاک سه یید» که وش و کلاومان له پیشخانه ی دانا و چووینه ژوورئ و دهستمان ماچ کرد و به خیره اتنی کردین، پاشان پرووی له من کرد و گوئی: ئه ی ته وحیدی سهر و قوونت له کوئی داناوه؟

ئه مجار پرووی له هاوړیکه م کرد و لئی پرسئ: کوره بابت خه ریکی چییه؟ هاوړیکه م له وه لام دا گوئی: قوربان زورتر خه ریکی موتالا کردن و خویندنه وه یه، گوئی: چ ده خوینیتته وه؟ عهرزی کرد: قوربان زورتر کتیبی تاریخی ده خوینیتته وه، فه رمووی به بابت بلئ کاتی خوئی به درق و ده له سه ی «تاریخ» به فیرونه دا، با ئه ویش نه بیته «تاریخ»؟! جاریکیان شیخ له ناکاو ده چئ بو حوجره تایبه تییه که ی سه یید و سه ییدیش تازه ئه و ده رفه ته ی نامینئ که سه ماوه ره که بکوژینیتته وه، به ناچار ی سه ماوه ره که له تاقه یه که دا ده شاریتته وه و په رده ی به سهر ده کیشئ، شیخیش که ده چیتته حوجره و داده نیشئ، دوا ی ماوه یه که گوئی له ده نگی سه ماوه ره که ده بی و به سه رسورمانه وه له سه یید ده پرسئ و ده لئ: «چاوه ش» ئه وه چییه؟ ده نگی زورنای دئ، سه ییدیش ده م و ده ست له وه لام دا ده لئ:

ئاخر قوربان «چاوه ش بی زورنای نابئ»، شیخ بزده یه کی دیتئ و هیچ ده ننگ ناکا و سه ییدیش نایه لئ شیخ بزانی و به ئه سپایی سه ماوه ره که خاموش ده کا و ده یکوژینیتته وه.

مهتہل و شيعری داخراو

مه تهل

پروفیسور غیزہ دین مستہفا پھسول زانای پایہ بہرزی کورد له کتیبی «ئەدەبی فۆلکلۆری کوردی» له باری مه تهل و شیعی داخراودا دەلی: مه تهلئیش به شیکه له ئەدەبی فۆلکلۆری گەلان، واتە به شیکه له ئەدەبی نەنووسراوہ تەوہ و دەماودەم له ناو خەلکدا پشتاو پشست ئەمینتەوہ و بلاو ئەبیتەوہ، بۆیە پێویستە له کۆتایی باسی ئەدەبی فۆلکلۆردا به چەند دێرێک باسی مه تهلئیش بکەین.

مه تهل له ریزی فۆلکلۆر و بەرھەمی زاری، یا، دەمی خەلکدا سنوور بۆ دانانیکی کورتی پرووداویک یا کەرەسە یا خود «مادە» یەکە بەلام به پێچەوانە قسە نەستەقەوہ خەلکی ئەم سنوور بۆ دانانە به ئەنقەست له شیوہیەکی نادیار یا تەماوی دا دەردەخەن و راستی و وتنی قسە کە دەخەنە شیوہیەکەوہ کە خەلکی تر بیلێت یا هەلبێنین، وەک دەلێت: به خشیوہ به مێشەوہ به خالەقی دەرویشەوہ پەنجە ی ئەوا له پاشەوہ پانیە ی ئەوا له پێشەوہ، کە «کوللە یە» یا: چەرم و ئاسن و کەدوولە، وێی دەخەن رەشی دولا، سەرگەرە کردیە قوولە، کە ئەمەش «خەرەکی جۆلاییە»، یا خود باسی پوولیکە پر به ژووریکە، کە مۆم یا چرایە.

له مه تهل دا هەر وەک قسە نەستەق شەقلی تایبەتی سەرپەرشتی میلیت به سەر و پرووداوی جیا جیای ژیانەوہ ئاشکرایە و توانا و بەرەداری گەل لەو دەدا دیارە کە زۆر به کورتی و پاراوی و له پالەوہ کەرەسە و سروشتی شیعی بەم پرووداوانە.

مه تهل له ئەدەبی فۆلکلۆردا هەر وەک گالته و گەپ هەندئ جار بێ مەبەس و بۆ کات بردنە سەر و زاخاوی مێشک دانەوہ یەو هەندئ جار مەبەستی تایبەتی ژیا نی هە یە و هەر وەک گالته و گەپ و بەشەکانی تری ئەدەبی فۆلکلۆر دەبیتە هۆی هەول دانی کۆمەلایەتی و سیاسی.

هەر وەک له مەیدانی ئەدەبدا زۆر جار هونەر مەند نیشانە بۆ مەبەستیکی سیاسی به کار دەهێنئ و زۆر جار ئەم نیشانە به کار هینانە یا لەبەر باری سیاسی یە یا لەبەر جوانی «نیشانە» کە خۆیەتی له پرووی هونەرەوہ، هەر وەها مه تهلئیش بۆ ئەم مەبەستە به کار دەهێنئ.

ئەو مەتەلەي كە سەرەتاكەي لە ئەدەبى فۆلكلورەو دەست پى دەكات، چ ئەوەي مەبەستىكى تىدايە و چ ئەوەي تەنيا بۆ زاخاوى مېشكە لە ژيانى ھەمەجۆرەي ئەمپۇدا گەلېك جۆر شتى تازەي ھىناو تە كۆپەو، كە ھەندىكيان لە مەيدانى ئەدەبدان و ھەندىكيان لە سنوورى بزوتنەوەي زانىارى و پۆشنىبىردان و ھەندىكىش لەم سنوورە دەچنە دەرەو، بۆ نموونەي ئەمە لە سەر لاپەرەي گۆقار و پۆژنامەكانى جىھاندا جۆرەھاشتى نووسراو دەبىنن كە بابەتى زاخاوى مېشكن و ھەر يەكەشى دەخەينە خانەيەكەو لە خانەكانى بەرھەمى مېشك و ھونەرى ئادەمىزاد.

لە ناو نەتەوەي كوردىشدا گەر بەرھەمىكى زۆرى مەتەللى فۆلكلورمان ھەبىت و لە كۆپى ئىشك گرتن و شەونخوونى و دانىشتنى گوئى ئاگردانى شەوانى سەرماي كوردەوارىدا «مەتەل» ىش چووبىتە رىزى بەشەكانى ترى ئەدەبى فۆلكلورى كوردەو، ئەوا دەتوانىن يەكەم، ئەم مەتەلە كوردىيانە وەك مەتەللى خەلكى تر بگەين بە دوو بەشەو.

مەتەللى مەبەستدار و مەتەلېك كە تەنيا بۆ زاخاوى مېشكە، ھەر دوو جۆرە مەتەلەكەش وردى و تىبىنى و ژىرى و بە رىايى و قووللى تەماشىا كردنى نەتەوەي ئىمە دەرەخا، تەماشىا كردنى ھەموو شتىكى دەوروپشت و ھەموو پوودا و كەرەسەيەكى ژيان، گەر لە مەتەللى كوردى بگەرپىين و كۆي بگەينەو ئەوا گەلېك نموونەي ئەم مەبەسە و باسى ترىشمان دەست دەكەوئىت.

دوو، مەتەللى كوردى وەك مەتەللى گەلېك زمانى تر و وەك ئەدەبى فۆلكلور تىكرا، دەستىكى بالاي ھەيە لە پاراستنى ھەندى «اصطلاحات» و «وشەي تايبەتى» ى زمانى كوردىدا، بەلكو زۆر جار لە دارشتنى مەتەلەكەدا لە پال بىرى وردا جوانىيەكى پەيكەر و وشەي ھۆننەوەش دەبىنن.

بالەم بارى سەرنجەو تەماشىيەكى ئەم مەتەلە بگەين كە بۆ «ھىلكە» دانراو دەلئى: سايەقەي سامال، ھەورى فەرەنگى دوو ئاو لە جامى ھەر يەك لە رەنگى.

زۆر جوان قەلەمى ھونەرمەندىك يا ھۆننەوەي ھونەرمەندىك لە پشت جوانى زمان و «وشەي» ئەم جۆرە مەتەلەوە ديارە، ئەو

هونەرمەندەش ھەر خاوەنەكەى ھەموو فۆلكلۆرى كوردییە، واتە نەتەوہى كوردى سەرفراز خۆیەتى.

مەتەلى فۆلكلۆرى كوردى لە پال ئەم سروشتانەىدا، بۆتە سەرەتایەك بۆ مەتەلىش لە ئەدەبى نووسراوى كوردىدا، ھەر چەندە زۆرى مەتەلە ئەدەبىیە نووسراوەكان، ھەر لەو كاتەوہ كە پىگەیان بەرەولای لاپەرەى گۆڤار و پۆژنامەكان گرتۆتە بەر لە قالىبى فۆلكلۆر دەرچوون و ھەندىكىان چوونەتە رىزى ئەدەبى نووسراوەوہ، ھەندىكىش ھەر لە سنوورى ئەدەبىياتدا ژمارە ناكړئ، بەلكو جۆرە وشە ریز كردنىكى ھونەرمەندانەى بە مەبەستى زاخاوى مێشك و كات بەسەر بردن.

ئەو بەشەى يەكەمیش بۆیە بە ئەدەبىياتى نووسراو و دەزانئ، چونكە لە ناو خەلكدا پەيدا نەبووہ، بەلكو شاعيران و نووسەرانى كورد و ئىستامان دەیاننووسن، تەنانەت لە مێژووى ئەدەبىياتى ھاوودەمماندا دەتوانین ئەوہ تۆمار كەین كە چەندین شاعىرى بەناوبانگ و گەورە و ناسراومان بە شىوہیەكى شاعىرانە و ھونەرمەندانە لە مەتەل دانانا بەشدار بوون، بەتایبەت ئەو شاعىرانەى بە پەرەوہردە كردنى نەوہى تازەوہ خەرىك بوون.

«سەيید» سەبارەت بە مەتەل و ھەلبەستى داخراو «موعەمما» زۆر شىعەرى نووسیووہ و لە خۆى بە یادگار بۆ بەجئ ھىشتووین و بىگومان لە مەتەل و شىعەرە داخراوەكانى شاعىرانى بەناوبانگى كورد و مەولانای «جامى» كەمتر نین، سەيید لە دانان و نووسىنى ھەلبەستى مەتەل و مەتەلدا ھىنانیشدا بە راستى لە ناو شاعىرانى كورددا كەم وینەى، شایانى باسە، كە زۆربەى ئەو مەتەلانەى دەم دەست لە كۆر و كۆبوونەوہ و مەجلىسەكاندا نووسیوہ و یا لە سەرەتای ھەندئ لە نامەكانىدا بە ھۆى ئەم مەتەلانەوہ بە ناوى كەسىكى كە نامەكەى بۆ ناردووہ، یا بابەت و مەبەستىكى كە لەوى وىستووہ ئىشارەى پىكردووہ، ئەوا بۆ نموونە چەند مەتەلىكى فارسى لىرەدا تۆمار دەكەین كە زۆر پەيانى بە ناوى فەقىى پىشووى و دۆستى خۆشەويستى «مىرزا عەبدوللا» نووسیوہ و داناوہ.

به ناوی «میرزا عه‌بدوئلا»

باده را بی نقد دل ساقی نمی‌ریزد بجام
باده خواهی نقد دل پیش سرو ماخرام
باده را در سر کشیدم گم شد از من راه دل
نور حقم گشت رهبر پیش او کردم مقام

« عبدالله »

چو آن خورشید رخشان روی بنمود
بنازم قد و زلفینش که گردوون
مه دو هفته بیخود گشت فرسود
جبین ماه را بر دامنش سود

« عبدالله »

در احسان کوش ای بنده خداخواه
سکون دل طلب کن دیده بگشا
که ما الاحسان گفت ان تعبد الله
شوی مرفوع از این رو پیش الله

« سه‌گه سوور »

سه‌گه سوور ناویکه که «سه‌یید» به شوخی له دوسته‌کهی خوئی
میرزا عه‌بدوئلائی ناوه.

دیده را بر روی دلبر دوختم
زلف او با آه من همراه شد
قامتش در دل چو شمع افروختم
لاجرم آن در هم این گمراه شد

« عبدالله »

سفر فرساید از غم‌گاه خاطر
زخود بنیان بیدل خیز و بگریز
«قربانت شوم باز آقربانت شوم»
هین مشو آشفته و باز آمران
خیز و باز آومرو شیدا مشو
وا کرده کمر چو ماه تابان
در باده بود صفای خاطر
این آتشی دل مرا است برخیز
گهت سو‌آورد از یار شاطر
گذر سوی خدا بنیان کن آخر
در کلام حق الف با تا بخوان
در کلام حق الف با تا شنو
قربان بیا که مشتاقم
تایید بگرد سینه چاکم
بر دیده نشان تو بیخ تا کم
پیمانه بده مکن هلاکم

« عبدالله »

دل زچشمت شد قرین آه سرد قامتش دال است زیر بار درد
« عبدالله »

عجب بی دلبرم کردی نگارا زپا افتاده دل باز آخدارا
« عبدالله »

پس از تو دل پریشانست یار بیخشا بر من بیدل خدا را
« عبدالله »

تامراهرتو دچار آمد بیشکم حق مرا یار آمد
« عبدالله »

ای دیده من تاج دل من بر گلبن مرحق مایل من

ثم دیره شیعره کوردییهی خوارده وهش هر به ناوی عه بدوللایه

عه قره بی زولفت رقی هستا له سهر مهتابی رووت

دل خودا گرتی که هات رووی کرده رووت نووت و بزووت

جواب معماها

- ۱ - اگر مترادف باده را که همان «می» است با نقد دل یعنی زر مقلوب «عربی دل را قلب می‌گویند و قلب به معنی مقلوب استی» ترکیب کنیم و سر و کلمه «ما» را که الف آن است بدان بیقرائیم «میرزای» می‌شود و وقتی رای مسمی «ر» را بر سر کلمه باده قرار دهیم و «راه» از آن برداریم «بد» می‌گردد، چون نور حق که کنایه از چشم است و چشم را هم در عربی عین گویند یعنی مسمی رهبر شود «عبد» بدست می‌آید و هنگامیکه این مجموعه را پیش حق یعنی الله جا بدهیم «میرزا عبدالله» کامل می‌گردد.
- ۲ - وقتی که خورشید که به عربی آن را عین می‌گویند یعنی عین مسمی روی بنماید و مه دو هفته هم که بدراست فرسوده گردد یعنی حرف آخرش از بین برود «عبد» بدست می‌آید، قد هم کنایه الف و زلفین هم کنایه از دولام است، اگر کلمه «ماه» هم جبینش که همان حرف اولین می‌باشد از بین برود از ترکیب این مجموعه «عبدالله» حصول می‌یابد.
- ۳ - اگر مترادف کلمه دیده را که عین است با دو که بحساب ابجد «ب» است ترکیب کنیم و آنها را بر روی کلمه دل که کنایه از حرف اولش می‌باشد قرار دهیم و قامت یار را که کنایه از الف است بدان بیفرایم «عبد» حاصل می‌شود و وقتی زلف که کنایه از «ل» است با «آه» همرا گردد و لام در خود ادغام و آه کمراه یعنی بدون سرکش «مد» خوانده شود، از این مجموعه «عبدالله» بدست می‌آید.
- ۴ - در عبارت «ان تعبدالله» اگر سه حرف اول «انت» را به معنی تو بگیریم و در بقیه دیده یعنی عینش چشم باز کند و «ب» ساکن و عبد مرفوع خوانده شود «عبدالله» حاصل می‌گردد.
- ۵ - هرگاه از کلمه سفر «فر» و از کلمه گاه دلش که همان الف است ساییده شود و یار شاطر هم برای ما کلمه «سور» بیاورد «سگه‌سور» به منصفه ظهور می‌رسد.
- ۶ - وقتی در کلام حق که قرآن است بجای الفش بای اسمی بگذاریم و تای مسمی را بدان اضافه کنیم «قربانت» می‌گردد، و هر گاه «بازآ» را به «مشو» آشفته یعنی «شوم» بدهیم و دوباره کلام حق را بصورت سابق بخوانیم و «مشو» شیدا یعنی آشفته را بدان بیفرایم، عبارت «قربانت شوم

- باز آ قربانت شوم» صورت کامل می‌یابد.
- ۷ - وقتی ماه یعنی قمر کمرش را که میم است باز کند و «بان» به آن افزوده شود «قربان» بدست می‌آید و هر گاه در میان کلمه «با» دهرا که بحساب ابجد «ی» است قرار دهیم و بر دیده که کنایه از های دو چشم است بن کلمه تاک را که همان «ک» است بگذاریم «بیاکه» می‌شود پس اگر به آتش مقلوب میم عطا کنیم و مترادف برخیز را که به عربی «قم» است بدان بیقراییم «مشتاقم» بدست می‌آید و از ترکیب این اجزا عبارت «قربان بیا که مشتاقم» صورت کامل پیدا می‌کند.
- ۸ - هر وقت مترادف دل که به عربی «بال» است همراه چشم که عین است قرین «آه» گردد و قامت بال هم که الف است دال شود «عبدالله» ظاهر می‌گردد.
- ۹ - وقتی کلمه عجب بی‌دل یعنی حرف وسطش برداشته شود و دل بی‌پارا بدان بیقراییم «عبد» بدست می‌آید و اگر مترادف کلمه خدا را که الله است پهلوی آن قرار دهیم «عبدالله» می‌شود.
- ۱۰ - اگر کلمه «پس» مترادفش که به عربی «بعد» است دل آن یعنی عین وسط پریشان شود «عبد» می‌گردد و هر گاه مترادف کلمه خدا را که الله است بدان بیخشیم «عبدالله» را کامل می‌کند.
- ۱۱ - هر گاه مترادف مهر «خورشید» که به عربی عین است و از عین هم عین مسمی منظور است، با دو و چهار که بحساب ابجد «ب» و «د» است ترکیب شود و حق که الله است به کمک برسد «عبدالله» گره‌گشای معما خواهد بود.
- ۱۲ - چنانکه مترادف دیده را که مراد از آن عین است بر حرف اول مترادف دل که به عربی «بال» است قرار دهیم و این دو حرف را هم با حرف آخر مترادف کلمه گل که به عربی «ورد» است ترکیب کنیم «عبد» بدست می‌آید و عبدی که مایل به حق یعنی الله باشد «عبدالله» می‌گردد.
- ۱۳ - اگر از کلمه «عقرب» «رق» برداشته شود «عب» میماند و چون خدا که الله است روی کلمه دل را که دال است بگیرد، از ترکیب این مجموعه «عبدالله» بدست خواهد آمد.

دووبه‌ی‌تی و چوارینه‌کان

چوومە جەرگەى ئەھلى دىل جەرگىكى بىداغم نەدى
نائهى بولبول ئە باغا بى قېرى زاغم نەدى
عالمىكىم دى بە ناساغى يەكى ساغم نەدى
دوور ئە مەردانى خودا غەيرى قورمساغم نەدى

شاعىرى پاىبەرز و بەھرمەند و ناسك خەيالى كورد
مىسباخوددىوانى «ئەدەب» بەم جۆرى خوارەوہ و لامى ئەم دوو
بەيتى يەى «سەبىدى» داوہ تەوہ :

ئەھلى دىل دىل داغداران بۇيە بىداغت نەدى
بولبولى ئەو باغە نى تۇبۇيە بىزاغت نەدى
تۇمىزاجى خۇت ئەساغە پىت ئەزانيوہ سەبىدى
بۇيە ئەو دنيايەدا غەيرى قورمساغت نەدى
* * *

جىژنى قوربانە وەرە تا خۇم بە قوربانىت بىكەم
بەم دوو چاوە ئاببارى سەروى بوسانت بىكە
بۇھىلالى عىدى قوربانى برۇت سەر ھەلېرم
خۇم نىشانەى تىرى توركى چاوى فەتتانت بىكەم
* * *

نەفىى ئەبابى تەشەيوخ شەرتە بۇتەسدىقى پىر
لاالە بوہ سەبەب الا كە اللە كەوتە گىر
لائىلاھى برد و ئىلا كەوتە سەر ئىسباتى ھو
ئەم بە ئىلا ئەو بە لا ئەو كەوتە گىر ئەم چوو ئە بىر
* * *

سجىلالى نەفسى ئەممارە بەرازە
دزە، جىزە، خەرىكى تورك تازە
ئە تاعەتدا كە نەتبى كەسبى تازە
بە بالآ پۇشى «كەرمنا» مەنازە
* * *

ئەمەن رووت و ئەتۇ ساحبى فلووسى
غەمى دنيا ئە قەلبى خۇت دەنووسى
ئەتۇ دەربەستى سالاتى عرووسى
ئەمەن سەرمەستى حالاتى عرووسى

تاکه‌کان

سهیید ره شید ئەم دێره شیعره‌ی خواره‌وه به ناوی تکا و په‌جا و شه‌فاعه‌ت بۆ یه‌کیک له‌ کورپه‌کانی شیخی بورهان دهنیری و بۆ یه‌کیک له‌ مریدان و مه‌نسووبان داوای به‌خشین و لی‌بوردن ده‌کا:

پاشاهی بورهان مه‌ده‌دی

**شییری بێشهی جاه و میکنه‌ت به‌سیه ئیقدا‌مت بێی
تۆ له‌گه‌ن به‌نده‌ی قه‌دی‌مت عه‌فوو ئینعامت بێی**

**عه‌قره‌بی زولفت رقی هه‌ستا له‌ سه‌ر مه‌هتابی رووت
دل خودا گرتی که هات رووی کرده رووت نووت بزووت**

یه‌کیک له‌ فه‌قیکانی پێشووی سه‌یید ره‌شید گێرایه‌وه و گو‌تی: فه‌قی «ره‌شیدی یا‌لا‌وه‌یی» بێ ئەمری سه‌یید ره‌شیدی کردبوو، ئە‌ویش به‌م هۆیه‌وه ئە‌م دێره شیعره‌ی خواره‌وه‌ی بۆ دانابوو:

**ئه‌و سه‌رزله حیزه‌ی که موسه‌مما به‌ ره‌شیده
بیگه‌ره له‌ ره‌شی نیو و له‌ ره‌شی به‌و له‌ ره‌شی ده‌**

کابرایه‌ک له‌ ناو خه‌لک‌دا به‌ «ئه‌حمه‌د راوکه‌ر» به‌ناوبه‌نگ بوو، پو‌ژتیکیان به‌سواری که‌ر به‌ پێش‌حه‌وشه‌ی خانه‌قادا ده‌پوا و پاده‌برئ، کاتی که سه‌ییدره‌شید چاوی پیده‌که‌وئ، خیرا ئە‌م به‌یته شیعره‌ی خواره‌وه به‌ شیوه‌ی مه‌ته‌ل «موعه‌مما»‌دا ده‌نیت:

**ته‌ماشای ئه‌حمه‌قه‌ی قوونی دراوه
سوواری که‌ر بووه و ئیشتیای له‌ راوه**

ئاغایه‌ک به‌ ناوی «ئیفتیخار» «افتخار» که به‌ «افتخار السادات» به‌ناوبانگ بووه ده‌چێته زیاره‌تی «سه‌ییدره‌شید» و داوای لیده‌کا که دو‌عای بۆ بکا، سه‌یید ره‌شیدیش له‌ وه‌لام‌دا ده‌لی:

**دوعات بو‌ده‌که‌م به‌بێ زه‌رافه‌ت
یاخووا ئیفتیخار دوور بی له‌ ئافه‌ت**

شیخ محمەدی کوری شیخ فەرمووی: ئەمن لە خانەقا خەریکی دەرس گوتنەو بەووم، ئیفتیخار هاتە لام و دیتم زۆر بە دلخۆشی و شادییەو بە ئەم بەیتە شیعرە دووپات دەکاتەو، منیش گوتم: ئەم دێرە شیعرە ئی کییە؟، ئیفتیخار لە وەلام دا کوتی: هەر ئیستا چوومە خزمەت سەبید پەشید و داوای دوام لیکرد و لە وەلامی مندا ئەم بەیتە شیعرە نووسی، گوتم موبارەکە، گۆیا پاشان ئیفتخار کە ئەم مەتەلە ی بۆ دەرد دەکەوئ و لئی حالی دەبئ و تیدەگا کە ئەمە داشۆرین و جنیو، زۆر توورە دەبئ و گلەیی لە سەبید پەشید دەکا و دەلئ: ئەمن داوای دوام لیکردووە «سەبید» جنیوی پێداوم.

باسیی توورەیی و گلەیی ئیفتیخار بۆ سەبید پەشید دەگێرەو، سەبید پەشیدیش دەلئ: کاتی دوام کردنە کە سەبارەت بە وەرگیران و قەبوول بوونی دوام کە دلنیا نەبووم، بەلام ئیستا خاترجەم و دلنیام کە دوام کەم قەبوول بوو و وەرگیراوە.

شایانی گوتنە: ئەگەر ناوی «افتخار» وشە ئافەت «آفت» واتە پیتەکانی ئافئ و تیی «آ،ف،ت» لئ دەرهاوئیی وشە «خر» واتە «کر» دەمینیتەو، واتە ئیفتخار «افتخار» دوام بۆ دەکەم و لە خودا دەپارێمەو کە هەمیشە هەر کەر بیت.

ئەم دێرە شیعرە خوارەو دەش بۆم پوون نەبوو کە بە چ هۆیە کەو نووسیویەتی، بەلام پەرە لە خەیاڵی ناسک و وردەکاری و جوانکاری و هونەر و داهێنان:

**کۆلمەت بێنە دەسمالی لئ لادەم
بەرەبێنە تا بەرمالی پێدادەم**

قسمت فارسی

زندگینامه سید رشید

ابوبکر خوانچه سپهرالدین

سید اسمش محمد رشید و نام پدرش حسین و مادرش رابعه بود، پدر بزرگش سیدعلی از سادات «زینوی شیخی» به روستای دو آب «دوئاوان» در منطقه اشنویه کوچ نمود و در آنجا سکونت گزید.

سید در حوالی سال ۱۲۴۰ هـ.ش در روستای فوق الذکر دیده بجهان گشود و همانجا نشأت یافت، پدرش سیدحسین که علاوه بر سید رشید شش پسر و یک دختر دیگر نیز داشت پس از چندی به روستای نالوس «نه‌لوس» در همان منطقه مهاجرت نمود و در همین روستا بود که با رادمرد بیدار دل، پیروت آقای مامش فرزند ارشد امیر العشایر محمد آقای مامش آشنا گردید و او را به آستانه مبارک حضرت شیخ رهنمون شد.

خانواده سید پس از چند سال از نالوس به قرئه «که‌له‌کین» در حوالی پیرانشار نقل مکان کردند و مدتی هم در آنجا زندگی نمودند، بعدها در روستاهای دیگر منطقه پیرانشار متفرق شدند و هم اکنون برادرزادگانش در همان مناطق بسر می‌برند.

سید از همان اوان کودکی باهوش و ذکاوت فوق‌العاده خویش نظر پدر را جلب نمود و او را به تحصیل بگمارد و راونه مدارس طلاب نمود، در پی این تصمیم، سید تحصیلات خود را آغاز نمود و به شیوه معمول ابتدا قرائت قرآن کریم و مقدمات صرف و نحو عربی و کتبی چون گلستان و بوستان سعدی و دیگر آثار بزرگان ادب فارسی را بسرعت فرا گرفت، او هم به عادت طلاب برای ادامه تحصیل و تکمیل دانش و معلومات خویش به نقاط دور و نزدیک مسافرت نمود و در میان مدارس ایران و عراق در تردد بود.

در این سیر و سیاحت و گشت و گذار دوران طلبگی بود که راهش به شهر مهاباد افتاد و با فظلا و ادبای این شهر که غالب آنان از منسوبان حضرت شیخ بودند آشنا گردید، گویا مصاحبت ملا حسین سقزی، مدرس مسجد رستم‌بیگ و یکی از منسوبان مقرب حضرت شیخ که در ورع دینداری و در علوم ظاهر و باطن صاحب نصب و بهره فراوان بود، او را بدین بارگاه هدایت نمود. مصاحبت این پاکدلان او را به محضر مبارک آنحضرت دلالت کرد و در

شرفکند به شرف زیارتش نائل آمد و با گرفتن طریقت به سلک مریدانش پیوست.

سید در سایه حسین خطاب و لطف بیانش از همان ابتدای تمسک، قبول خاطر و بعدها در میان منسوبان حضرت شیخ به مخاطب آنحضرت مشهور گردید، قبل از آمدن سید تعداد محدودی از مریدان قادر بودند مستقیماً با آن حضرت در مقام گفت‌و‌شنود برآیند و بی‌پروا هر مطلبی را باستحضارش برسانند، لیکن ایشان با وقت‌شناسی و لطیفه‌گویی و نکته‌سنجیها و پاسخهای زیره‌کانه‌اش توانست نظر لطف آن حضرت را بخود جلب کند و گاه و گداری در محضرش پای سخن را به حدود ظرافت و شوخی مؤدبانه نیز بکشاند.

حقیقتاً تنها از شخصیت نادرالوجودی چون سید رشید ساخته بود که با فراست و ذکاوت فوق‌العاده و غدویت کلام و سحر بیانش در مقابل این کوه و قار و متانت با اینهمه هیبت و سطوتی که خداوند بدو بخشیده بود، بی‌محاباباب مکالمه باز کند و در مقام پاسخگویی برآید.

بعلت همین سخنوری و فصاحت و بلاغت بود که حضرت شیخ لقب «چاوش» به او داده بود و به همین نام او را صدا می‌کرد، سید که قبلاً در اشعارش «شهید» تخلص مینمود این لقب را با طیب خاطر پذیرفت و آن را بعنوان تخلص جدید شعری نیز انتخاب کرد.

گفتم که سید در دوران طلبگی در شرفکند بخدمت حضرت شیخ رسید و در حالیکه هنوز تحصیلاتش را تمام نکرده بود، قدم به دنیای تصوف گذاشت، لذا پس از مدتی توقف، دوباره به دنبال تحصیل رفت و چندی در اطراف سقز در قریه «صاحب» نزد استاد ملاصالح حریق، شاعر شهیر کرد، که در شرفکند با وی آشنا شده بود تلمذ نمود، سپس به حوزه درس استاد ملاحسین سقزی به مهاباد مراجعت کرد و بقیه ایام تحصیل را در آنجا گذراند، در این دوره بود عده‌ای مغرض شایع نمودند که سید بجای تحصیل بیشتر اوقات خود را صرف امور باطل میکند و به صحبت نا اهل می‌پردازد، این شایعه به تدریج قوت گرفت و به سمع مبارک حضرت شیخ نیز رسید، در نتیجه سید مدتی مورد بی‌مهری قرار گرفت و از فیض مجلس آن حضرت محروم گردید.

این قضیه برای سید که اولین جرعه را از باده زلال عشق نوشیده و به کمند مهر این پیر روشن ضمیر گرفتار شده بود، بسیار سخت و دردآور بود، مدتها

در خانقاه افسرده و غمگین گوشه‌ انزدوا گرفته به انتظار نگاه مرحمت‌آمیزی از جانب آن حضرت بسر می‌برد، جریان همچنان ادامه یافت و کسی را یارای آن نبود که در این میان وساطت کند و دل این طوطی شکرشکن دیار شعر و سخن را از غصه نجات دهد.

ناچار به دامن شعر متوسل گردید و ابیات سوزناک ذیل را که حاکی از اندوه عمیق و شدت اشتیاق است به رشته نظم کشید و آن را به یکی از مقربان آن حضرت سپرد که در فرصت مناسب به سمع مبارکش برساند. ابیات اینها هستند:

ای خسرو دین به ایزد پاکم بخش شد خاک درت زنده دلان را مامن
وی قطب یقین شاه لولاکم بخش ای پاک زکین تو بدین خاکم بخش

در باغ جهان چون خر بی‌افسارم با اینهمه امید به عفوتم دارم
نبود گنهی که نیست در انبارم زین‌رو که سگ‌سگان این دربارم

از تو طلبم که نفس برباد شود دشمن زسیه روزی من بس شاد است
بیچاره دلم زغصه آزاد شود ای دوست مبین که دشمنم شاد شود

ای نایب بی شریک در رد و قبول «چاوش» که بود ظلوم و بیچاره جهول
وی یار و غمگسار هرزار و ملول اول بخدای بخش و ثانی به رسول

اتفاقاً این تدبیر مؤثر افتاد و ناله جانسوز سید در دل پیر اثر گذاشت، وقتی که اشعار را در محضرش خواندند، حضرت شیخ فہرمود به سه شرط دوباره قبولش میکنم، نخست این است که ترک تحصیل کند و در خانقاه سکونت گزیند، دوم زن نگیرد، سوم چایی ننوشد، حضرت شیخ با نوشیدن چایی که در آن زمان بیشتر جنبه تجملی و تشریفاتی داشت، بشدت مخالفت می‌ورزید و معتقد بود که در آینده همه افراد بدان معتاد می‌گردند و موجب رکود در کار و فعالیت و فقر خانواده‌ها خواهد شد، بهمین دلیل غالب منسوبان حضرت شیخ در آن زمان از نوشیدن چایی امتناع می‌نمودند.

سید دو شرط اول را فوراً پذیرفت و تا آخر حیاتش به رعایت این دو شرط

ملتزم ماند، منتهی چنان به چایی عادت کرده بود که قبول شرط سوم را خارج از تاب و توان خود دید، حضرت شیخ هم در مورد شرط سوم زیاد بر او سخت نگرفت و در آینده هزار چندگاه با ملامت و سرزنش او قناعت می کرد.

پس از این ماجرای سید برای همیشه در خانقاه رحل اقامت افکند و با ملازمت دائم صحبت حضرت شیخ یکسره به دنیای زهد و تجرد پیوست، دیری پنائید که در سایه خصایص ذاتی و فضایل بیشمارش شخصیت معروف خانقاه گردید و در میان منسوبان آنحضرت مقام ارجمند یافت.

چهره نورانی و جذاب، لباس پاکیزه و تمیز، ریش پرپشت و بلند، قیافه باوقار و شکیل، لهجه شیرین و ملیح و در مجموع حسن نظر و لطف محضرش چنان موقعیت ممتاز بدو بخشیده بود که بیننده را بکلی مسحور می کرد و هنگام موعظه و پند و اندرز ساعتها نظر همه حضار را بخود مشغول می داشت، سید برسم سادات برای عمامه و کمر بند از پارچه سبز بسیار خوشرنگ استفاده می نمود و یک طرف عمامه اش را بر دوش آویزان می کرد که به سیمای او جذابیت خاص می بخشید. با این همه، آنچه سخن او را بینش از هر چیز مقبول و مطلوب کرده و به کلامش جاذبه خاص بخشیده بود، بدیهه سرائی و نکته سنجی های او بود که اغلب چاشنی ظرافت و شوخی داشت و در خلال سطور آینده انشاءالله به گوشه ای از مطایبات او اشاره خواهیم کرد.

علاوه بر همه این فضایل، سید دارای صوت نکو و آهنگ دلنشین بود چنانکه هنگام قرائت قرآن صدایش اثر عمیق بر دلها میگذاشت و انسان را سخت تحت تأثیر قرار می داد، وی اجازه تلاوت را قبلاً از قاریان مشهور خانقاه گرفته و خود برای حفظ کامل قرآن سالها رنج برده بود، گویا تا این اواخر موفق به حفظ کامل قرآن نشده و تنها در سالهای آخر حیاتش به این آرزوی دیرین خود دست یافته بود.

همه این مزایا او را شخص واجد شرایط برای امامت و سر حلقگی ختم خانقاه نموده و حضرت شیخ این مهم را باشیاں محمول کرده بود، سید پس از فوت آن حضرت هم تا زمانیکه در قید حیات بودند در این سمت باقی ماندند و فقط سرور گرانمایه مرحوم شیخ محمد گاه گاه بجای ایشان این وظیفه را بعهده می گرفتند، ضمناً پس از هجرت مولانا به منطقه وان، خزانه داری حضرت شیخ و موقوفات خانقاه نیز به سید واگذار گردید و تا زمانیکه مولانا مراجعت فرمودند، حساب

دخل و خرج را ایشان نگه می‌داشتند و طی این چند سال در نهایت صداقت و امانت به این امر پرداختند، همچنین مکاتبات و حفظ اسناد و مدارک و تعلیم و تربیت تعدادی از فرزندان شیخ نیز از دیگر وظایف ایشان بود.

سید با همه این مشاغل و مناصب منقبت و منزلت، زندگی بسیار ساده و زاهدگونه‌ای داشت، خوراکش جدا از بقیه سالکان نبود و به همان جیره ساده خانقاه قناعت می‌نمود، از مال و ثروت و زخارف دنیوی چیزی نداشت که به آن دلبستگی داشته باشد، تنها تعلقش در زندگی سیگار و چایی بود که بخاطر این یکی بارها از جانب حضرت شیخ مورد شماتت و سرزنش قرار می‌گرفت و هر بار با حسن خطاب و لطف جوابش زیرکانه خود را از معرکه نجات می‌داد، چنانکه یکبار حضرت شیخ خارج از وقت معمول به حجره مخصوص سید تشریف میبرد و سید هم در فاصله ورود آن حضرت فرصت نمی‌یابد که سماور را خاموش کند، ناچار آن را در یک تاقچه پشت پرده‌ای پنهان می‌کند، حضرت شیخ که وارد حجره می‌شود و در جای خود می‌نشیند پس از مدتی متوجه صدای سماور می‌گردد، با تعجب سؤال می‌کند: «ضاوه‌ش ئه‌وه ضییئه؟ ده‌نطی زو‌انای دص؟!، سید بدون اینکه خود را ببازد، با لحن مخصوص پاسخ می‌دهد: «ئاخر قوربان ضاوه‌ش بص‌زو‌انا نابص»، در سایه لطف این پاسخ حضرت شیخ با تبسمی از او می‌گذرد و سید در فرصت مناسب سماور را خاموش می‌کند. موارد دیگر نیز در همین زمینه اتفاق می‌افتاد و بمحض اینکه از جانب حضرت شیخ مورد بازخواست قرار می‌گرفت، فی‌البداهه لظیفه‌ای اظهار میداشت و بدین شیوه دلپذیر صحنه را عوض می‌کرد.

باری چنانکه گفتیم وابستگی سید به زندگی تنها از طریق سیگار و چایی بود، مخصوصاً به چایی چنان علاقه داشت که شخصاً درصدد تهیه آن برمی‌آمد و کمتر به دیگران اجازه می‌داد در این کار به او کمک نمایند، با توجه به همین علاقه شدید سید به سیگار و چایی بود که استاد عبدالرحمن شرفکندی «هه‌ژار» در قطعه شعر معروف خود بنام «به‌رهو موکریان» در مورد ایشان می‌گوید:

کئ وه‌کو سه‌ییدی دهس و دلبازه؟
تووتنی کوئی هه‌بی و چای تازه؟

پس از فوت حضرت شیخ نیز سید بخاطر فضایل فراوانش فوق‌العاده مورد تکریم و تعظیم منسوبان بود و او را بعوان مخاطب، کاتب، امین‌دار حضرت شیخ و یادگاری از آن دوران، بسیار احترام می‌گذاشتند، نظر به همین مقام و موقعیت بود که وی با روستای عشایر و اکابر منطقه در تماس و مکاتبه بود چنانکه در آیند خواهد آمد، اغلب در نامه‌هایش در قالب عبارات بسیار شیرین و طنزآمیز با آنان به مزاج و شوخی می‌پرداخت ولی هیچیک از این بزرگان سخنان او را بدل نمی‌گرفتند و حتی مایه افتخار و مباهات نیز می‌دانستند.

خلاصه، سید که سالها عمر شریف خود را در خدمت حضرت شیخ گذرانیده و بینش از هر کس دیگر به ایشان تقرب داشت، پس از فوت آن حضرت هم سالها در خاقاه یگانه شخصیتی بود که با نقل صحیح اقوال ایشان مجالس وعظ و تبلیغ را صفا و روحانیت عجیب میداد و عاشقان و مشتاقان حضرتش را با نوع تعالیمش آشنا می‌نمود، چه بسا اشخاصی از ارباب فضل و دانش که به خدمت حضرت شیخ نرسیده و با نحوه طریقتش آشنایی نداشتند، از طریق مقایسه در این باره قضاوت مینمودند، ولی همینکه یکی دو مجلس پای صحبت این سید مبارک محضر می‌نشستند بکلی ذهنیت قبلی را کنار گذاشته در زمرهٔ مخلصان آن حضرت قرار می‌گرفتند.

نگارنده خود از افراد متعدد شنیده است که در اینگونه مواقع، فصاحت بیان و جاذبهٔ کلام سید چنان بود که ساعتها قلوب همه شنوندگان را از آنان می‌ربود و ماهرانه بعالم دیگر پیوند می‌داد.

بدینگونه سید نزدیک به پنجاه سال عمر گرانمایه خود را در خانقاه یا زهد و ریاضت و تقوی و دیانت سپری نمود و با حسن رفتار و عزویت گفتارش بر اقطاع ضمیر زنده دلان حکومت کرد، تا اینکه در سال «۱۳۱۵» ه.ش این بلبل خوش‌نوای گلستان فضل و هنر بر اوج شاخسار عزت و افتخار بسوء ملاء اعلا پر کشید و در جوار حمت حق آشیان گزید، جنازه‌اش را به مقبرهٔ حضرت شیخ حمل نمودند و در یک متری شرق آرامگاه آن حضرت در مقابل پایهٔ ضلع جنوبی آن به خاک سپردند.

غزلیات

آب و آتش

جانا توئی جانانهام از بهر تو دیوانهام
بر هم مزن کاشانهام باز آ بده عیدانهام
بر روی تو پروانهام از غیر تو بیگانهام
در گوی تو افسانهام باز آ بده پیمانهام
عید مرا فیروز کن شام مرا بهروز کن
روز مرا نوروز کن باز آ بده عیدانهام
غمکین و محزون توام شیدا و مجنون توام
مفتون و افسون توام جانان بده پیمانهام
بابا بده نوروزیم از دل بکن دلسوزیم
بی تو بسی بی روزیم خواهیم ز تو عیدانهام
کردی تو زاول بر همم رفتی و کردی در همم
جز این نباشد مرهمم کآیی دهی عیدانهام
اندر صفا و بیفشی اندر جفا و سرکشی
مانند آب و آتشی پر شد ز تو پیمانهام
در هجر تو افسردهام بیچاره و دلمردهام
تا جان بحق نسپردهام باز آ بده عیدانهام
تو حیلہ باز و پرفنی آهووش و شیرافکنی
من بینوایم تو غنی پر کن بده پیمانهام
ای دلربای شوخ و شنگ ماه عجم رشک فرنگ
ما را مزن بر شیشه سنگ باز آ بده عیدانهام
از مامرم باز آ به عید عیدم کن از رویت سعید
یک عید ما گردد دو عید گر خود شوی عیدانهام
جانا بحق پیرما در کار کن تدبیر ما
تا نگسلد زنجیر ما باز آ بده عیدانهام
جانا بحق شمس دین مغرب ما را بیش از این

در غم مدارم اینچنین پر کن بده پیمانهام
ای دلبر خوش سیرتم از خوی تو در حیرتم
باری بترس از غیرتم باز آ بده عیدانهام
ای زودرنج بی‌هنر وی دیر صلح خیره‌سر
شرمی کن از روی پدر پر کن بده پیمانهام
تو جاه پیر رهبرت تو حق شیر مادرت
افتاده‌ام در معبرت باز آ بده عیدانهام
جانا بکن غمخواریم بشنو فعان و زاریم
در امتهان و خواریم باز آ بده پیمانهام
افتاده‌ام بر درگهت آلوده در خاک رخت
مشتاق روی چون مهت باز آ بده عیدانهام
محبوب و رند و مهوشی بیباک و مست و سرکشی
اینم جزای «چاوشی» کآیی شوی عیدانهام

به دنبال غزل فوق که نزدیکیهای عید برای یکی از دوستانش ارسال داشته می‌افزاید: این چند بیت بی‌سروپا را که نمونه‌ی حالت چاوش بی‌سروپا است طفلانه انشا و تحریر نموده روانه داشتم که شاید از این همه کشاش له دور از آن محبوب مهوش دچار و گردن گیر چاوش پیر مشوش است، رقتی پیدا کرده رأفتی بهم‌سانند و مبتلای خودتان را قدری قدر بدانند و از نظر عنایش نرانند.

عرش خدائی

ای دوست تو آرام دل و راح روانی
صد حیف که درد دل غمدیده ندانی
ای یار توجانی و جنانی و چنانی
شایسته آنی که بگویم به از آنی
ای شوخ تو محبوبی و مرغوبی و بس خوب
مطبوعی و متبوع همه شیر دلانی
جانانه جانی و تو جان دو جهانی
در سوختن خرمن من برق جهانی
دلدار و دلارامی و دلسوز و دلاور
شنکی و قشنگی و فرنگی گذرانی
از بوی شبه مشک و زناری و از قد
شمشادی و بانی و نی و سر و روانی
با روی چو مه روزی و نوروزی عیدی
وزیرچم و گیسو شب ماتمزدگانی
ز ابرو و مژه طاقی و شمشیر و کمانی
خنجر، قمه و تیر و خدنگی و سنانی
زلفت چو شب قدر و رخت غزه شوال
در منع من شیفته از خود رضانی
ز آن چشم سیه مستی و فتان و شرانگیز
آهووش و شیرافکن و آزاده نشانی
خورشید درخشانی و تو بدر منیری
نی نی غلطم نی که نه اینی و نه آنی
گاهیت بگویم که تو خود عرش خدائی
باز آیم و گویم که همواز تو نشانی
دیدار تو فردوس و فراق تو جهنم

یاران تو باقی به تو و اغیار تو فانی
زین رو که ترا هست زهر چیز نشانی
زیبید که تو این نسخه خود جامعه خوانی
«چاوش» تو از این هرزگی و بلبلی بس کن
گر عاشقی پروانه صفت سوز نهانی

دلدار بی مثال

کجا دلدار ما امثال دارد
که در هجرش نکویی حال دارد
قدومش تا جهان آباد کرده
زمانه حال استقبال دارد
به گردن کرد قمری طوق چون دید
که سرو ما به پا خلخال دارد
یکی صد گشته داغ دل از آن رو
که الف بینیش دو خال دارد
به بر آنکس گشده بالاش چون نی
که بهرش قامت چون دال دارد
خطی بر خرمن مه پاره اش دید
از آن مور سلیمان بال دارد
به غمزه خانه وی سحر بابل
ز سینه تخته اطفال دارد
نماند آرزو چون روت بینم
اگر چه دل هزار آمال دارد
همه کس بهر وصل سر و قدت
به سینه سین استقبال دارد
هر آنکو دید تیغ ابروت را
به قتل خویش استعجال دارد
شب قدر خطت با روی عیدت
قرین شد عالم اشکال دارد
برای خاک بیزی بر سرما
زمانه آسمان غربال دارد

چوپا بر زلف مشکین می‌گذارد
دل عشاق را پامال دارد
مگر نحل است این خط بر لب لعل
که شهد صاف زیر بال دارد؟
«شهید» از حسرت قد چو الفش
خمیده قامت چون دال دارد

صه‌بای شوق

آنکه جان را در ره تو بی خطر بازد منم
در گذرگاهت چو نقش پاسراندازد منم
آنکه غمهای ترا چون جان بدل دارد منم
و آنکه جز یاد ترا از دل بدر سازد منم
آنکه از صه‌بای شوقت آنچنان سرمست شد
تا قیامت کسی بخود یکدم نپردازد منم
آنکه از بی‌یاوری در محنت آباد فراق
هر نفس فوجی دگر از غم برا و تازد منم
آنکه در غمخانه دنیا بسان بیوگان
باغبار و اشک و باد و دو شرر سازد منم
آنکه پیش غمزها ت کمتر بود از روبه‌بی
و آنکه بر بدخواه تو چون شیر نر تازد منم
آنکه چون شخصی که زرعش آبیاری می‌کند
هر نفس یک صفحه از اشک تر سازد منم
آنکه از سودای چون من عار می‌آید ترا
آنکه از عشق تو برجن و بشر تازد منم
آنکه «چاوش» را به پیغامی نه بنوازد توئی
و آنکه بهر گوی تو پا را ز سر سازد منم

شاعر غزل فوق را نیز بعنوان نامه برای یکی از دوستانش ارسال داشته و بدنبال غزل می‌نویسد: میرزا عبدالوهاب خیرداد که محبوب تو محموم است، افسرده شدم، محمودش تکذیب کرد، آسوده گشتم، در آنحین به انشاء این چند بیت بی‌سروپا در آویختم که شیخ سعدی شیرازی «قدس سره» فرموده است:

از هر چه بگذرد خبر دوست خوشتر است

پیغام آشنا نفس روح پروراست

امیدوارم که به مزاج کثیرالابتهاج گوارا شده در بازار عنایت و مرحمت به درجه رواج برسد و منظور نظر آیند، شاید صله آنها وصله دیگر شود.

همین مگو ما را بداننده بار نیست

با کریمان کارها دشوار نیست

عیسی صفت

ما جمله چون تینم و تو بر جمله چون سری
مرسرسز است بر تن بیچاره سروری
برد یونفس ما چو سلیمان تو حاکمی
داری نگین صدق و اطاعت کند پری
یأجوج غیر را تو شدی سد معنوی
زیید تر اکنون که بگویم سکندری
احیاء شرع و شیوه مولای خویش را
کردی تو ای سری بقوای پیمبری
عیسی صفت توئی که دل اندر جوار تو
ز امراض باطنیش به بیشک شود بری
سحار وقت را تو شدی موسی زمن
چوگان تو زبس که نموده است اژدری
نمرودیان ز حقد و حسد نار منجینق
سازند و باک نیست که تو کابن آذری
طوفان بود هوا و سفینه است صحبتت
کنعان بکه رود به هوای شناوری؟
مأمور توبه ام بکلام خدا که رو
با صادقان بکوش که از عمر برخوردار
باب نفاق قلعه اهل شقاق را
کندی زبیح و بن توبه بازوی حیدری
«چاوش» زبان گشاد و مدد از تو روی داد
بی فهمدان کسی که نظر کرد سرسری

نگار سنگدل

نگار سنگدل لولاک لولاک
نرفتی دود آه من به افلاک
به صورت یوسفی تو یا ابن یوسف؟
ترا زبید کنون خوانند سفاک
به للاحصی ثنا گویم ثنایت
که نورالشمس من نور محیاک
پس از مردن به سر و قدم رسیدی
فقد احییتنی الله حیاک
به هجرم دل چنان تنگ است و تاریک
زدود آه من «ایاک ایاک»
خطا کردم ترا گفتم خطا کار
خطا کاری و تو حاشاک حاشاک
همان ساعت من از جان دست ششتم
که دل شد بی کمندت صید فتراک
اگر دل از تو برگردد شود گل
و گر جان غیر تو جوید شود خاک
تو هم گر «چاوش» خود را برانی
بدین پاکی که داری هستی ناپاک

شاعر این نامه را خطاب به یکی از دوستانش با غزل فوق آغاز می کند و سپس اضافه می نماید: از آن وقتی که کفیل را معجلاً به استقبال همان قبله آمال دوانیده ام در روی زمین آرامی ندارد که یارب از گلبن بستان جان و همان تازه نهال باغ خبان از رود مردود چسان عبور می کند؟

**چو بیایی دهمت جان چو نیایی کشدم غم
باید از دست تو مردن چه بیایی چه نیایی**

از همت حضرت مستطاب مولی روحناده خواهانم که بی‌ضرر و زیان ترا
بمابرساند و ما را صدقهٔ اسم مولای شما گرداند، آمین یا شمس‌المله والدین:

**یارب آن محبوب ما را بی زیان
در پناه شمس دین اینجا رسان
یارب آن دلدار را اینجا رسان
تو بحق پیر پورهان بی‌زیان
جان ما یادا فدای جان پیر
دل شود هر دم بلاگردان پیر
یارب او را از هم و غم دور کن
جان او را تو بخود مسرور کن
روی او را از بلا محفوظ دار
دیدهٔ ما را بدو محفوظ دار**

دلبر سرمست

گهی ز امیدمی رفتم به افلاک
ملک گفتی مرا کالله هناک
گهی از بیم می‌کردم به سر خاک
مرا بر دیده‌می زد خار و خاشاک
بیا ای دلبر بای شوخ و چالاک
بکن کاری که دل از غم شود پاک
بیا ای دلبر سرمست بیباک
که از داغ توام شد سینه صد چاک
بیا جانا بحق شاه لولاک
حیاتم تازه کن الله حیاک
به غمزه خوانمت حجاج سفاک
و لیکن داری اندر لعل تریاک
به غمزه خوانمت حجاج سفاک
زلعلت منفعل کردم که خاشاک
بود زلفت بتر از مار ضحاک
و لیکن داری اندر لعل تریاک
غم و اندوه فرقت خار و خاشاک
بسوزد لوبدا نور محیاک
خوشا کآیی و «چاوش» روی بر خاک
کنی رویش برحمت ز آب و گل پاک

افسانه من

ای که بر جانم زدی از نور رویت نارها
بر میان دل زمویت بسته‌ام زنارها
ای که هر دم میفزایی بر دلم آزارها
پر شد از افسانه من کوچه و بازارها
می‌فرستم سوی تو من بیخبر چارها
می‌خورم خون جگر از غصه بر چارها
می‌گذاری بر دلم هر لحظه از غم‌بارها
می‌نرسی از گرم یک دفعه از غم‌بارها
گفت نمانی که دارد یارت از تو عارها
تا کی این پیغام و پیک و نامه و اشعارها؟
می‌خلد ما را بخاطر هر دم از غم‌خارها
کس نمی‌کوشد بگامم یکدم از غم‌خوارها
تا تو رفتی از برم ای حسرت گلزارها
غم فزاید بر دلم از دیدن دیدارها
ای فدای خاک راهت زبده غم‌کارها
«چاوش» بیچاره را غم‌خوار شو در کارها

صهبای وصال

خوشا روزی که طالع یار باشد
درآید پیک و همراه یار باشد
بخندد یار و قاصد مزده جوید
مرا هم زر دوصد خروار باشد
بریزم پیک را زرتا به زانو
که اینت خرجی بازار باشد
نثار مقدمش را نالم از جان
که جان را کی چنین مقدار باشد؟
دهم دل راو از جان عذرخواهم
که جانا عفو تو بسیار باشد
سلامی کرده بنشیند دل آرام
بگوید طالعت در کار باشد
کنم سرمست صهبای وصال
که داغی بر دل اغیار باشد
چنانت شاد گردانم که آنی
به عشرت اشک عیش یار باشد
ترا مثال «چاوش» کردم آزاد
ولی زین پس اگر حق یار باشد

شاعر بعد از غزل فوق این جمله را بدنبال آن می‌افزاید: قربانت کردم امروز
جمعه هم رو بشام آورد و بوی پیراهن به مشام نرسید.

گلبرگ

نیگارینا چها کردی تو با من؟
زدست من رها کردی تو دامن؟
برفتی و به هجرم وا سپردی
بگو ترک وفا کردی تو یا من؟
اگر چه میکنی دور از خدایم
همیشه از خدا خواهم ترا من
مدهزین بیشتر دردم مبادا
زدست تو برآرم ربتا من
گروه زیرگان راشد مسلم
که فردی در جفا تو در وفا من
من و تو در دو عالم بی نظیریم
عزیزم در غنا تو در عنا من
ندارم غیر از این از حق تمنا
که با من باشی باشم هر کجا من
من از بیداد تو داد از تو خواهم
که تو خود شاهی و مسکین گدا من
برآرم در غمت هر دم نوائی
توئی گلبرگ و بی برگ و نوا من

غم عشق

هستم امروز بجان منتظر دیدارت
دیده‌ها بر هم و دل درهم و جان هشیارت
نه همین محنت امروز مرا دارد زار
غم امسال و بتر حسرت لطف پارت
غم روی تو مرا با همه کسی یگرو کرد
دیده را هم نگذارم که بچیند خارت
دی که ما را هوس بوسه بدل بود مدام
شادم اکنون بکف پای سگ دربارت
من که از کلبن خار تو گل می‌چیدم
کی توانم که زیک میل بینم خارت؟
بس که در دل غم هجرتو ریاضات کشید
قانع آید به نسیم از طرف گلزارت
لذت بار غم عشق تو «چاوش» داند
که دود چون شتر مست به زیر بارت

بوی تو

بادی که گزارش به سر کوی تو یابم
جان باد فدایش که از او بوی تو یابم
خاکم به ره‌هر که گذر سوی تو یابد
چون نیست رهم آنکه گذر سوی تو یابم
زیر قدمت باد سرم چون ندهد دست
کش بالش راحت سرزانوی تو یابم
جز ضربت تیغ ستم و تیر جفایت
کامی که من از رساعد و بازوی تو یابم
خواهم کنم از رشته جان بند قبایت
تا دمدمش بسته به پهلوی تو یابم

سرمست هجر

به دیدار تو چندان مایلستم
که از غیر تو یکسر غافلستم
چنان سرمست و حیرانم به هجرت
به درد خویشتن هم جاهلستم
به قامت سرو آزادی به رخ گل
منت هم قمریم هم بلبلستم
دل آید سوی تو من در پی دل
چه سازم خود گرفتار دلستم؟
فراقت کرد بیزار از حیاتم
به مرگ خود کنون مستعجلستم
زاشک حسرتم گلگشت گل گشت
به هر دو پای اکنون در گلستم
به ماضی حال «چاوش» این چنین بود
کنون در غصه مستقبلمستم

دلبر من

دلبر من دلبر من دلبرم
سرور من سرور من سرورم
گر تو زمن فارغی من حلقه‌وار
بی‌سروپا بر درم و بر درم
روی تو خورشید دل افروز و من
ذره بی‌قدرم و بل کمترم
حسن تو ماه است و رخ من چو گاه
من بچه روکاه بر مه برم؟
«چاوش» تو کرد وصیت که هان
دفن کن ای یار در آن معبرم

قربان سرت

ای سر «چاوش» به قربان سرت
جان و دل سرگرد خاک معبرت
گفته بودی در یکی از نامه‌ها
باش کایم چند روز دیگر
روزها شد هفته و شد ماه و سال
کم نشد از چند روز دیگر

سه‌یید بیجگه له دانان و نووسینی چامه و غه‌زهل و مه‌سنه‌وی له
هموو بابته و بوار و شیوه و شیوازیکی شیعی‌دا زه‌وق و قه‌ریحه‌ی
خوی به‌تاقی کردوته‌وه و شاره‌زایی و کارامه‌یی و لی‌هاتوویی و
ده‌سه‌لاتی خوی نیشان داوه و ئەم ته‌رجیع به‌نده‌ی خواره‌وه‌ی له‌و
په‌ری جوانی و دل‌رفینی و ناسکیتی و هه‌ست و سۆزدا داناوه:

ای معتکف ضمیر پاکم	آرام درون دردناکم
پایی به سر من از کرم نه	کاندر قدمت بسان خاکم
دور از تو زگریه دمادم	در باغ چو سر بریده تاکم
ناشانه زدی به زلف کردی	از غیرت شانه سینه چاکم
شمشاد چو قد کشید بنمود	از حسرت قامتت هلاکم
هر چند نمیکنی تو یادم	از یاد تو من همیشه شادم

ترجیع بند

سید علاوه بر غزل و مثنوی در قالبهای دیگر شعر نیز طبع آزمایی نموده و در همه این زمینه‌ها هم مهارت و استادی خود را به ثبوت رسانیده است، ترجیع بند زیر که وقعاً در آن حق بلاغت را ادا کرده و پای سخن را به ذروه فصاحت رسانیده است، می‌تواند شاهد این مدعی باشد:

ای معتکف ضمیر پاکم آرام درون دردناکم
پایی به سر من از کرم نه کاندر قدمت بسان خاکم
دور از تو زگریه دمادم در باغ چو سر بریده تاکم
تاشانه زدی به زلف کردی از غیرت شانه سینه چاکم
شمشاد چو قد کشید بنمود از حسرت قامتت هلاکم

هر چند نمیکنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

ای شوخ وفا کم و جفا بیش اندر ره تو گذشتم از خویش
تا عشق ترا گرفته‌ام پیش جز کیش تو خود نباشدم کیش
دیدار تو غمزدای جانان هجران تو شد مدار تشویش
بر محنت من فزایی هر دم جانا تو چه خواهی زین دل ریش؟
ای لعل تو مرهم جراحی از غمزه مزین بخاطرم نیش

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

فردوس چو تو گلی ندارد چون موی تو سنبلی ندارد
چون روی تو کس گلی ندارد چون من کسی بلبلی ندارد
خورشید نگشت با تو همسان زیرا چو تو کاکلی ندارد
جز نشئه باده استت هم‌رنگ لب‌ت ملی ندارد
دل قنبر و او علی و لیکن دل دارد و دلدلی ندارد

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

مژگان تو عسکر سیاهند   در پاس رخت چه خوش سیاهند
دو چشم تو مست و شوخ و شاهد   بر کشتن صد چو من گواهند
زلف تو شب فراق عاشق   دو روی تو دو هفته ماهند
خورشید تو بامه دو هفته   در روز نه جای اشتباهند
قاصد نه همین دلست و جانم   در راه تو یکم اشک و آهند

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

ای یار نگویمت که ماهی   مه را نبود به سر کلاهی
بر زمره مهوشان تو ماهی   نی‌نی غلطم که قبله گاهی
شمشادی به قد و کس ندیده است   شمشاد که بگذرد به راهی
بالای تو سرو و این عجب‌تر   بر سرو نشسته است ماهی
آهم به فلک رسید و اشکم   خواهد که فرو رود به ماهی

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

مژگان تو خود سیاه رنگ است   با خاطر خستگان به جنگ است
بر حال دلم بسوخت هر دل   الا دل تو که خاره سنگ است
سیمست نهان به سنگ و از تو   تن سیم و در او دل چو سنگ است
مژگان تو بی‌کمان ابرو   هر یک به مثل یکی خدنگ است
دل دارم و جان سپردم اکنون   از یاری مات عار و ننگ است

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

باز آی که تا برت بمیرم   شاید بقیامت بگیرم
روی تو بگفت که شاه حسنم   ابروت بلی که من مشیرم
دو چشم تو ترک بی‌عرق مست   گوید زقنت که من سبیرم
زلف آمد و گفت من کمندم   زد غمزه قدم که شیر گیرم
باز آ و بکش مرا که هرگز   بر کشتن خود ترا بگیرم

هر چند نمی‌کنی تو یادم

با یاد تو من همیشه شادم

چشم تو بگفت من اسیرم   ابرو و مژه است تیر و شیرم
آن غمزه دوستم چو حجاج   باز آمد و گفت من وزیرم
جان رفت برش که من فدایم   دل گفت بلی که من امیرم
صد شکر که در گمند زلفم   چاه زرخش بود سبیرم^(۱)
خطش چو دمید گفت زلفش   شد دلبری از کفم که پیرم
هر چند نمی‌کنی تو یادم
با یاد تو من همیشه شادم
ای روی تو در جهان گل من   آسایش و راحت دل من
باز آو بکش که در فراق   شد رشک سعیر منزل من
در وصف گل تو نیست «چاوش»   بلبل به مثابه دل من

هر چند نمی‌کنی تو یادم
با یاد تو من همیشه شادم^(۲)

«۱» سبیر: نام چاهها هادیه متعلق به تمیم رباب.
«۲» از آخر بند این ترجیع بند فقط این سه بیت باقی مانده بود.

مثنویها

سەيىد لە دانان و نووسىنى مەسنەویشدا شارەزايى و كارامەيى
خۆى نیشان داوہ و بە جوانترين شيوہ و بە بەرزترين ناوہرۆک
مەسنەوى ھۆنيوہتەوہ.

سەيىد ئەو مەسنەوييەى خوارەوہى بۆ يەكێك لە فەقيكانى
پيشووى خۆى بە ناوى «ميرزا عەبدوللّا» «مصطوّ»ى كورپى كوێخا
مەحمود نووسيوہ و بە شيوہى نامە بۆى ناردوہ. سەردەميك
ئاوايى «پەحيمخان» لە بەيعولشەرتى جەنابى شيخدا بووہ و
كوێخا مەحمود لە لايەن شيخەوہ سەرپەرستى كاروبارى ئەم دتيە
و نوينەرى كۆکردنەوہى بەرھەم و حاسلاتى ئەم دتيە بووہ، بەلام
خۆى لە ئاوايى گوێكتەپەى نزىك پەحيمخان نيشتەجئ بووہ و ميرزا
عەبدوللّا لەوئ ھەر لەگەل باوكى دا ژياوہ.

سەيىد ئەم فەقييەى خۆى واتە ميرزا عەبدوللّاى زۆر خۆش
ويستووہ چون وەك دەلّين ميرزا عەبدوللّا ئينسانىكى زۆر زانا و
بليمەت و زيرەك و وريا و ليھاتوو بووہ و شيخى بورھانىش ھەر
زۆرى خۆش ويستووہ، سەيىد بە جۆريكى ميرزا عەبدوللّا خۆش
ويستووہ، ئەو نامانەى كە بۆى نووسيوہ ئينسان دەخاتەوہ بير و
يادى خۆشەويستى نيوان مەولاناي رۆمى و حيسامەدينى چەلەبى، بە
پيچەوانەى ئەوہ شەوہ لە نامەكانى ترى دا كە بۆ سەرۆك عەشيرەتەكان
و دەسلّاتداران و ساماندارانى ناوچەى نووسيوہ، توانج و تانە و
تەشەرى لە ھەموان داوہ و لۆمە و سەرزەنشتى كردوون.

سەيىد تا كۆچى دوايى كردووہ سەبارەت بەو دۆستە
خۆشەويستەى ھەر بە وەفا و بە ئەمەك بووہ و لەم دواييەدا كە
ميرزا عەبدوللّا لە دتي «حەماميان» دانىشتووہ و بووہ بە نووسەر
و ميرزاي مەحمود ئاغاي ئيلخانى و كارى نامەنووسين و نامەكارى
و پەروەردە كردن و بارھيئەتى منداڵەكانى ئەوى وەئەستۆ گرتووہ،
ئەگەر جاروبار بە ھۆى ئيش و كارەوہ نەيتوانيوہ بچئ بۆ لاي سەيىد
و بيبينى، سەيىد خۆى چووہ بۆ ديدەنى و ھەر چەند زۆر بە كەمى لە
خانەقا و دەدەر كەوتووہ و چووہ بۆ سەفەر، بەلام جاروبار چووہ بۆ

دیی «حه‌م‌امیان» و چه‌ند ر‌وژیک له مالی میرزا عه‌بدول‌لا ماوه‌ته‌وه .
 هه‌ر وه‌کو گوتمان میرزا عه‌بدول‌لا خوئی پیاویکی زانا و بلیمه‌ت
 و خو‌شخه‌ت و خاوه‌ن خوو ره‌وشتی به‌رز بووه و هه‌ر وه‌ک له
 نامه‌کانیه‌وه ده‌رده‌که‌وئ شیخی بورهان زوری خو‌شویستووه و له
 ته‌ریقه‌تیش بی‌به‌هره نه‌بووه، به‌لام به‌ر له‌وهی خویندن ته‌واو بکا،
 ژنی هیناوه و ئه‌وه‌ش پیچه‌وانه‌ی فه‌رمان و پاسپیری شیخ بووه، که
 به‌ره‌له‌ستی کردووه له ژن‌هینانی سالیکانی ریگای ته‌ریقه‌ت به‌ر له
 گه‌یشتن به‌پله‌وپایه‌ی به‌رزی خواناسی و ته‌سه‌ووف، هه‌ر به‌م هویه‌وه
 «سه‌یید» له‌و مه‌سنه‌وییه‌ی خواره‌وه‌دا میرزاعه‌بدول‌لا ده‌خاته به‌ر
 تانه و توانج و ته‌شه‌ر و لومه و سه‌رزه‌نشتی ده‌کا:

از فراق تو شکایت میکند
 رفتم و بگریستم پیش کفیل
 جان ما را هم زمان و همنشین
 الرفیق آمد بلی ثم الطریق
 تو کفیلی و مرا نعم الوکیل
 بار دیگر وا خریدی از تلف
 خود مرا زین روز عاجزتر خواه
 رو بر آن دلربای خیره‌سر
 از زبان «چاوش» گم کرده نام
 در رکابش باش و باز آ والسلام
 تو کفیلی مرد بزم و رزم باش
 عارف انداز است در هر رهگذر
 بلبلت افتاده‌اندر خاک و گل
 دارد او در گریه خود انغماس
 همچو تو یاری ندارد بیگمان
 جز ترا هرگز نخواهد از خدا
 یابکش یا خاطرش را شاد کن

بشنواز «چاوش» حکایت میکند
 چون نشد کاری میسر از وکیل
 گفتمش ای خاطر ما را معین
 در غم و شادی توئی ما را رفیق
 ای ستمی حضرت مهتر خلیل
 باشدت بر جان ما زینرو شرف
 سوی تو آورده‌ام از غم پناه
 خیز و بگریز و منیدیش از سفر
 رو بر آن دلبر شیرین کلام
 عرضه کن احوال «چاوش» را تمام
 عذر او می‌نوش و اهل حزم باش
 حلیه پرداز است آن شیرین پسر
 عرض او کن کای نگار سنگ دل
 عالمی از گریه‌اش دارد هراس
 جز تو غمخواری ندارد در جهان
 درد او را روی تو باشد دوا
 زود شو او را زغم آزاد کن

«سه‌یید» لیره‌دا نامه‌ک‌یه به‌خشان در‌یژه پی‌ده‌دا و ده‌نووسی:
 در همین روز جمعه بیست‌وهفت شهر شعبان یکی از صدور ثقات زمان، و
 بلد از قوه جاذبه زنان، در گوش چاوش کشید که ای سفیه مسمی به رشید، وی
 در علم مکاید دوستان زمانی و زنانی بلید، مگر نمی‌دانی که یارت را این همه
 تأخیر از چیست و مایه این همه تعصیر از کیست؟ ای خاک عالم بر سر نادانیت،
 پاشان ده‌گه‌رپته سهر هه‌لبه‌سته فارسیه‌که و ده‌لپت:

گل بر این بینش که تو خوانی بصر
 سینه او دختری را مجمر است
 شد عری از نسبت مولای دین
 رشته نسبت هم او کوتاه کرد
 شد حنای پرچم او علم حال
 آن وایش مژده پیک سبا
 دوستان را دل از او مأیوس شد
 عبرتی برگیر و خود دیگر مکوش
 تحفه‌دان این بنده را منی الیک
 خود نگه‌دار این امانت را لدیک
 راست گفتمی رحمت‌الله علیک
 آفرین بر پیر بر تدبیر ما
 یخلق الله مایشالو قال کن
 پس سمعنا گوی و دیگر دم مزن
 گفتم از دنیا که چه بود؟ گفت زن
 بی زنی شرط است مرا اهل طریق
 جان ما را عشوه زن از تن ربود
 پند ما را پیش او تأثیر شد
 صید بی صیاد او بی پیر شد
 خود ندیده است و نبیند هیچ‌کس
 مار بگریزد ز گلبانک جرس
 عنکبوت هم می‌تند بال مکس
 اهل طایف زد به شاهنشاه دین

تف بر این دانش که تو داری بسر
 یار را سودای زن اندر سر است
 علم را از بهر او زد بر زمین
 علم را از بهر او در چاه کرد
 علم را او کرد یکسر پایمال
 علم و دینش در ره او شد هبا
 خاطرش در قید او محبوس شد
 ای سبکساربری از عقل و هوش
 نامه را مفرست پی کن اسب پیک
 گر نپرسی تو دگر ما ذاعلیک
 گفتمش الصدق مخبوء لدیک
 رحمت حق بر روان پیر ما
 شمس‌دین آن منبع علم لدن
 کس نمی‌داند چو او آفات زن
 علم او علم الیقین آمد نه‌ظن
 آن بود ام‌الخبائث ای رفیق
 آری آری یار ما را زن ربود
 تا که او را پای در زنجیر شد
 تا که آن صیاد ما نخجیر شد
 آنچه با ما کرد زن فریادرس
 بلبل بیچاره نالد از قفس
 صدمه سیلاب را خورده است خس
 قوم صالح ناقه‌را زد بر زمین

ظلم او هم بر سعید ابن جبیر
شد عذابش لاجرم از حد مزید
می‌زند راه مریدان را مزید
هکدء عمر تو بادا بر مزید
شمه‌ای از ظلم زن باشد به من
کاش آن جلابه را گفتی مزین
زن من کجا گویم به یار من زن؟
جان او را حق کند از تن جدا
دست من دامان تو برزن متن
محنت و رنج و زیان اندوختی ۱
خانه‌دانی خود مزین بر خایه‌دان ۳
جان ما را ز آتش غم سوختی ۲
شریت مرد خدا را نوش کن
از جوانان بگذر و مگذار پیر

کشتن حجاج سگ ابن زبیر
کرد اسیر آل پیمبر را یزید
آنچه دید از اهل بسطام بایزید
یاد کن از پشه و باد شدید
هر چه بگذشته است و آید درزمن
آنکه زن را در ازل فرمود زن
حق که‌وی را پیش از این گفته است
هر که کرد آن یار را از من جدا
بارها می‌گفتمت کای جان من
شیوه‌ی یونانیان آموختی
خیز و باز آو و مخور کید زنان
خویش را بر دلق شیطان دوختی
پند «چاوش» را چو در در گوش کن
دامن شمس هدی را تندگیر

میرزا عه‌بدوللا به پی‌ئی‌ئو نووسراوه‌ی که له پستی یه‌کیک له
نامه‌کانی «سه‌یید» دا نووسیویه‌تی، له هه‌شته‌می ره‌بیعول‌ئه‌وه‌لی
سالی «۱۳۴۶» ی کوچی مانگی له ئاوابی «کولته‌په» وه چووه بوگوندی
«حه‌مامیان» و دوا‌ی چه‌ند سالی‌ک دووباره گه‌راوه‌ته‌وه بو دئی
کولته‌په و کوچی دوا‌ی کردووه و له خانه‌قا به خاکیان‌ئه‌سپاردووه.
«سه‌یید» له نامه‌یه‌کی‌تردا که بو دؤستیکی نووسیوه ده‌لئیت:
روز چهارشنبه یازدهم شعبان چون خبری از آن دوحهٔ اعتدال و گلبن گلزار
خیال نیافتم، لاجرم بعنوان فال جهت تسکین حال وبال مترنم این مقال گشتم:

مرحبا ای نون‌هال باغ راز
ای گلستان را زرویت رنگ و بو
ماه خوبانی و بر ایشان مهی
خیر مقدم ای چراغ منزل
وی فراق‌ت محنت و جوروجفا

مرحبا ای گلبن بستان ناز
مرحبا ای نوجوان تازه رو
ای نهال قامتت سر و سهی
مرحبا ای صبر و آرام دل
ای وصال تو صفا اندر صفا

<p>مرحبا ای طوطی شیرین مقال چند باشم بی تو زار و ممتعن نامدی ای من به قربان سرت گوشه گیرم می کشم بنگ غمت بر ملا گویم که من تریاکیم جان ما را در بلا انداختی رحمتی کن بر دل اندوهگین خیز و باز آو و مشود دیگر جدا</p>	<p>مرحبا ای معدن حسن و جمال ای گل سنگین دل سیمین بدن وعده فرمودی که می آیم برت روز و شب در انتظار مقدمت خلق حیرانند از بی باکیم پیک را بیخود به راه انداختی تو بحق پیر برهان شمس دین تو بحق جمله یاران خدا</p>
--	--

**دردسر دادم ترا از قیل و قال
یا حیبی قم فقد ضاق المحال**

دسیان له وتووئیژیکی دلدارانه و نهویندارانه دا پرووی دلی له یار
دهکا و دهلیت:

<p>شّمه‌ای از سوز و آه سرد دل از گل و گلزار و بلبل غافل است کی ورا پروای سرو و سنبل است؟ میل گل بر جانش سم قاتل است باشد اندر دیده‌اش گلزار زار دورتر از همگنان زار و ملوم گل بود در چشم او چون خارخوار بی جمال یار پندارد مشوم می نیارد کرد خود را آشکار کس نمی یارد کند پیشش عبور جان به قربان غبار معبرت ای به قربان تو هر دم جان من خیز و باز آو و ورا فریاد رس دست بر سر می زند همچون مگس</p>	<p>گوش کن تا عرضه دارم درد دل بلبل روی توکان رشک گل است دل به مه‌رت آنچنان پا در گل است ز آن زمان کش مهر رویت در دل است در هوای روت گرید زار زار بی تو در کنجی خزیده همچو بوم دارد اندر سینه از تو خارخار رفتن صحرا و سیر مرز و بوم روز و شب بگرفته کنجی بوم وار باشد از یاران جانی هم نفور ای سرم بادا به قربان سرت رحمتی کن بر دل حیران من بلکه آرامی بیابد یک نفس چون به پای توندارد دست رس</p>
--	--

**هجر تو ناراست و دل بیچاره خس
دل بجان آمد زجورت جور بس**

ئه‌مجار خوئی له زمانی یاره‌که‌یه‌وه وه‌لام ده‌داته‌وه و ده‌لئیت:

گر رود از مرگ تو پنجاه سال
گر کنم یک لحظه بر گورت گذر
وربرت آیم در آغوشم کشی
یا برت آیم در آغوشت کشم
گر گزارم یک نفس بر لب لب
بیدریغ از بوسه‌ای شادت کنم
دست خود در بین دو دستت کنم
گویمت ای عاشق مفتون من
«چاوش» آشفته و مجنون من
ای رئیس جمله اهل وفاق
حال تو چون بود در هجران من؟
ای سر و سردار ارباب وفا
شاد باش ای خسته آزار من
شاد باش ای خسته تیر جفا
شاد باش ایندم که من آن توام
من بعد من خلعت شان توام
زین سرا، سرزان سرایت سرورم
یار و غمخوار توام ای غم سرا
باش اندر جنت وصلم مقیم
فرقت ما بودای یار حمیم
از فراق مارها گشتی بدان

زنده گرداند ترا بوی وصال
خود بر آری زودتر از خاک سر
می‌نگنجی درد و عالم از خوشی
بنده سازم حلقه در گوشت کشم
رشک روز عیش گردانم شبت
بعد ویرانیت آبادت کنم
زبن سبب حیران و سرمستت کنم
خسته دل‌داده و محزون من
ای سرشکت دجله و جیحون من
کیف حالک یاحیبی فی‌الفراق
جور کردم از تو ای حیران من
عفو کن کز حد بدر کردم جفا
ای رواج دکه بازار من
کآیدت از من صفا اندر صفا
من بعد من لقمه خون توام
یار و یاور جان و جانان توام
تخت و بختم من ترا تاج سرم
پس غم ما را بگو ای غم سرا
من بعد مندیش از نار حجیم
برتن و جان تو چون ماء حمیم
وصل ما آمد ترا دارا لامان

وصل ما باشد ترا درالسلام
همین مگو از فصل دیگر والسلام

هه‌روه‌ها له وه‌لامی نامه‌ی یه‌کێک له دۆسته‌کانی‌دا که به‌لێنی به
«سه‌یید» داوه‌ دوای چه‌ند پوژتیکی تر دیت بو‌ لای، ده‌فه‌رمویت:

نهال باغ محبوب القلوبی
کمال پر دلی و پخته‌راییی
صفای باغ و بستان ملاحظت
خمار افزای بزم باده‌نوشان
اسیر چنگل تاریک بنیان
دمادم مست و محو باده‌من
فقیر حسن بیحد و شمارم
فقیر و هیچ حسن بی‌نظیرم
فقیر حسن بیرون از نصابم
رواج افزای حسن بی‌مثالم
مسوز از ناله کم‌زن تیرآهم
گهت جان می‌دهم که جان ستانم
ببوسه می‌کنمشان زنده‌دردم
به لب‌صهبا و روح و راحم‌امروز
به بوسه‌زنده‌ساز اهل ذوقم
به لب‌سرچشمه‌حیوانم این‌دم
به بوسه‌نشئه‌ارباب‌رازم
بمیر از شادی ارمرد رشیدی
که بی‌من شربت محنت‌چشیدی
دهم دوباره‌آب و رنگ‌رویت
پس از داغی که بر جانت نهادم
به هوش‌آبی شوی دوباره‌مدهوش
یکی دو قطره‌تاسازی فراموش
جفا و محنت‌انبوه‌ما را
الا ای شربت‌حرمان‌چشیده

مرا آن گلبن بستان خوبی
جمال دلبری و دلربایی
فروزیب گلستان صباحت
کساد دکه‌شکر فروشان
چراغ محفل باریک بنیان
خبر فرمود کای دل‌داده‌من
اسیر پرچم زناوارم
اسیر پیچ زلف شیر‌گیرم
اسیر طره‌پر پیچ‌ونابم
هزار و بلبل باغ‌جمالم
هلال دوری رخسار ماهم
که من اعجوبه‌جمع‌بتانم
به غمزه‌قاتل‌ارباب‌دردم
به غمزه‌قابض‌ارواح‌امروز
به غمزه‌قاتل‌ارباب‌شوقم
به غمزه‌فتنه‌انسانم این‌دم
به غمزه‌ماحی‌اهل‌نیازم
کنونت می‌دهم از خود‌نویدی
پس از رنجی که از فرقت‌کشیدی
پس از چندی دگر آیم بسویت
پس از دردی که از هجرانت‌دادم
چنان تنگت‌همی‌آرم در آغوش
چکانم بر لب‌ت از چشمه‌نوش
هموم و غصه‌و اندوه‌ما را
الا ای محنت‌هجران‌کشیده

ترا دست طمع از ما بریده
 زداغ ما زجان و دل رمیده
 مشو آشفته و خوش باش و شادان
 تنت را باز جانی در برآید
 بشارت ده که هجرانت سرآمد
 چو دیدم دلبرم از در درآمد
 جفا و جور هجرانم سرآمد
 بگفتم از طریق شوق و شادی
 بحمدالله خلائق الرشادی
 نگار نیا تو بهر مرده جانی
 مگر تو آیتی بودی زرحمت؟
 الهی وصل را پاینده گردان
 مکن زین بیشتر از خود جدایم
 الهی بسته پندار خویشم
 وجودم را زجود خود فزاده
 به قید بغض عمر و وحب زیدم
 خداوندا به حق پیر برهان
 مکن آواره از دربار خویشم

ترا باز امل سویی پریده
 به ناچاری به کنجی آرمیده
 که بعد از چند آید در برت جان
 روانت را روان دیگر آید
 نگار پاک دامانت سرآمد
 تو گویی جانم اندر پیکر آمد
 روانم را روان دیگر آمد
 چو دیدم در درون خودگشادی
 که رستم از قیود نامرادی
 غلط گفتم که وحی آسمانی
 که بر بودی زجانم گرد زحمت؟
 به نور خود دلم را زنده گردان
 بسوی خود در رحمت گشایم
 اسیر فکر ناهموار خویشم
 به ذات پاک خود آن دم بقاده
 گرفتار گمند کید و شیرم
 مرا زین نمس شیطان پیر، برهان
 مکن دیگر جدا از یار خویشم

خدایا «چاوش» م بی دستگام بجز فضل تو می نبود پنام

هروه‌ها له نامه‌یه‌کی تردا دهنووسیت:
 قوربانت گردم اوقاتی که سرکار وکیل آنجا می‌بود حیوان «قاورمه» را باز
 آورده بودند و تراکم نعم و ترادف ارزاق بود، خیال می‌کردم که این مائده از آن
 اوست و همین خوان بیدرنع علامت و نشان اوست نه نشان من، و الا شأن من
 حيله و دروغ است و خوان من ریزه و دوغ است، خود غلط بود آنچه ما پنداشتیم،
 منظور از تحریر این همه خیالات فاسده و تعریض امتعه کاسده همین است که
 بابت دکان من یاد شما است و متاع بازار من مراد شما است.

مرا در دکهٔ دل غیر یادت
نیاید خود متاع دیگر ای دوست
نبینم در جهان هرگز جمالی
که باشد دیده‌ام صورت سرایت
غمت را دل بود خود حجلهٔ ناز
مرا جز روی تواندر نظر نیست
مرا جز یاد توکاری نباشد
مرا جز فکر تو در دل نیاید
چو نفسم گرچه یکسر نقص دینی
چنانم در درون دل نشینی
مرا جز یاد تو نبود به خاطر

به بازار خیالم جز مرادت
که ملک توست شهر بیکرای دوست
نیاید در دلم از کس خیالی
مزین از غبار زیر پایت
درش بر روی کس هرگز نشد باز
اگر باشد نبی نوع بشر نیست
ترا چون من خریداری نباشد
گر آید یک نفس در وی نیاید
همیشه با روانم همنشینی
که گوئی نقطهٔ خط اللعینی
مگو کذب است و لاغ الله حاضر

بیا بهر خدا ای شوخ مهوش
گذر کن پس نظر کن سوی «چاوش»

نامه‌های فارسی

نامه اول:

ای سر «چاوش» به قربان سرت   جان و دل سرگرد خاک معبر
گفته بودی در یکی از نامه‌ها   باش گایم چند روز دیگر
روزها شد هفته و شد ماه سال   کم نشد از چند روز دیگر

قربانت گردهم: محرره روز دوشنبه دوم ماه مبارک شعبان در حمایت «صالحه‌زله» زیارت شد، از دیدن پاکت رگشه بر اندام افتاد و خاطر محنت مظاهر را هوای طپیدن ظاهر شد که یارب در این چه حکمت است که من قاصد را فرستاده‌ام که تشریف را بیاورد و او تعلیقه را می‌نگارد؟ در حضور مرحمت ظهورشاه مشکل‌گشا حضرت مستطاب مولی‌روحی له‌الفدا باطناً بنای ذلت و زاری نهادم که از خواندن تعلیقه دچار غم و محنت نشوم، گرفتار خلاف مأمول دیرینه نیابم.

یارب سببی ساز که یارم بسلامت   باز آید و برهاندم از چنگ ملامت

از توقف قاصد هم هوای یأس را بخاطر راه نمی‌دهم که انشاءالله تعالی طول مکث قاصد، دلیل حصول مقاصد است و به زبان حال و قال بعنوان فال، برخلاف ماضی مطابق حال، مآل را بخیر استقبال میکنم و علی‌الانصال مترنم این مقال:

عسی‌الکرب‌الذی‌امسیت‌فیه   یگون و رائه فرج قریب

والحاصل، صباح را در این حالت به مساء بر دم و مساء را باز به صباح سپردم.

گهی ز امید می‌رفتم به افلاک   ملک گفتی مرا کالله هناک
گهی از بیم می‌کردم به سر خاک   مرا بر دیده می‌زد خار و خاشاک
بیا ای دلربای شوخ و چالاک   بکن کاری که دل از غم شود پاک
بیا ای دلبر سرمست بیباک   که از داغ توام شد سینه صد چاک
بیا جانا بحق شاه لولاک   حیاتم نازه کن الله حیاک
به غمزه خوانمت حجاج سفاک   ز لعلت منفعل گردهم له خاشاک
بود زلفت بتر از مار ضحاک   و لیکن داری اندر لعل تریاک
غم و اندوه فرقت خار و خاشاک   بسوزد دل‌وبدا نور محیاک

خوشا کآیی و «چاوش» روی بر خاک
کنی رویش به رحمت ز آب و گل پاک

نامهٔ دوم:

«سه‌یید ره‌شید» نهم نامه‌یهی به‌م سهردی‌ره «قوربانت شوم بازآ
قربانت شوم» ده‌ست پی‌کردووه و به هوی دوو دی‌ره شی‌عری یه‌که‌می
نامه به شی‌وهی مه‌تل و داخراو ئی‌شاره‌ی بق نهم عیباره‌ته کردووه:

قربانت شوم بازآ قربانت شوم

در کلام حق الف باتا بخوان	هین مشو آشفته و باز آمران
در کلام حق الف بانا شنو	خیز و بازآو و مرو شیدا مشو
یا بُنی اژکب سرایم نوح وار	تانگردی همچو کنعان خواروزار
از ساوی کارها گردد تباه	من رحم نبود مگر در خانقا
پیر ما نوح است و کشتی صحبتش	نفس ما کنعان و طوفان غفلتش
شهووت و کردار ما کوه بلند	پند نوح ار شنوی افتی به بند
گر بدقت بنگری لاعاصم است	کشتی اکنون باز و مولا راحم است

قربانت شوم:

مدت مهاجرت دراز کشید و حالت مصابرت فراز، نه از جانب شما پیغامی
است که دل را از او آرامی بهم رسد و نه در مقابل رسایلم جوابی است که بر
آتش دل آبی ریزد و نه نسیمی که بر سرما خاکساران خاکی بریزد:

ای وای زبی مهریت ای شیخ جفاکیش
در هجر توام خسته و افسرده و دل ریش
تا چند کشم بار خطا و غم و تشویش؟
روزم شب و در شب تب و در تب خورمنت نیش
بازآو بگش بهر خدا و مبر از خویش

هنوز در مقابل رسایل جوانی نرسیده است رسالهٔ دیگر را مهیا میدارم چکنم
که نکنم بی‌اختیارم، قربانت شوم از قراری که مشاهده می‌شود از خستهٔ خود
دست‌بردار شده‌اند اگر خدای نخواستہ چنین بوده باشد می‌خواهم که گناه خود
را بدانم، به خدای واحد بسوای مهربانی زیاد و تأسیس بنیاد و داد و تحکیم و
تأکید بنای اتحاد، قصوری گمان نمی‌برم، بلی بلی اینقدر هست و آنهم در اختیار
من نیست، شاعر فرموده است:

**ز دوری تو مردم چه لاف زخم
که خاک بر سر من باد و مهربانی من**

در این هم که اختیاری نیست بدین ابیات مولانای جامی «قدس سره» اعتذار نموده به مراسم و گذشت حضرت مولی روحی فداه که در آن بحر بی ساحل و کنار، جسارت و سوء ادب و اینان و یونانیان قطره به دریاست، یا چون زمین و غبار است، استشعاع مینمایم که از این گناه ناکرده ما را صدقه همان دندان شکسته نموده عفو فرمایند، که العفو عندالقدره:

ماندهام از یار دور و زندهام	زین گنه تا زندهام شرمندهام
بردهام لاغر تنی پیش رقیب	استخوانی پیش سگ افکندهام
بندگان داری سگان هم نیز و من	بندگان را سگ، سگان را بندهام

والسلام

نامه سوم:

در غیرتم از صبا که هر گه و بیگه	گستاخ رود بکوی آن زیبا مه
او میرود و من از قفا می گویم	گریان و لیتنی گنت معه

قربانت شوم هر بار که بی غبار رعونت و استکبار، مکتوب شریف بر اسلوب لطیف از جانب دلدار منیف متضمن التفات خاطر خطیر بحال بنده حقیر فقیر و فرحبخش دل غمدیده و راحت رسان سینۀ جراحات کشیده می گردد و هر ذره از ذرات وجودی زبان حال می گشاید و این ترانه از مقام تضرع و ابتهال می سراید:

**من کیستم که نامه نویسی به سوی من؟
در طی نامه درج کنی آرزوی من؟
این دولتتم بس است که گوش رضا نهی
گاهی که قاصد بکند گفتگوی من**

و علیهذا القسط گستاخی ارسال نامه و خط مبنی از معنی نزاع و التیاع و ادراک سعادت اتصال و اجتماع مظنه اخلاص بحسن ادب و تجاوز از دأب ارباب طلب می نماید، لاجرم خرق حجاب عادت کرده و روی در قبله صدق و ارباب ارادت آورده می گوید:

**جانا طلب وصل تو توان کردن
زین پس من و خون دل پیایی خوردن
جان را بخیال روی تو پروردن
شبهای دراز را به روز آوردن**

چون سخن به اینجا رسید خامه خشک ایستاد و نامه بر خود پیچید، آری چه توان کرد؟، آنچه مقصود است در عبارت نمی‌آید و آنچه در عبارت می‌آید ادای مقصود را نمی‌شاید:

**آن به که به لب مهر خموشی بنهیم
و ز درد سر خامه و کاغذ برهیم
دانیم که از دوکون مقصود یکی است
فارغ ز دوکون دل به مقصود دهیم**

مقصود از این همه گفت و شنود آگاهی است به مقصود، هر که را از این دولت ارزانی داشتند اگر هیچ ندارد همه دارد و هر که را از او محروم گذاشتند اگر چه همه دارد هیچ ندارد، هوشمند آگه می‌یابد که همه اوقات را به تحصیل سبب آگاهی معروف دارد و همه انفاس را به تقویت و تکمیل آن موقوف گرداند:

**گدای گوی آن مقصود را میل
به نیل دولت شاهی نباشد
چنان خود را در آگاهی کند گم
که آگاهی از آگاهی نباشد**

حق سبحانه و تعالی، آن محبوب را به دولت آگاهی بخود محفوظ و از نکبت هرگونه مناهی و ملامتی محفوظ گرداند، آمین یا معین، اهل خانقاه دعا خوانند، خلاصه جناب ملا معروف و کاک سلطان و ملا صدرالدین و ملا احمد و سید هکذا، هکذا «باوۀلص» را دست بوسم و امیدوار مرحمت سرکار امیرتومانم.

**فرق است میان آنکه یارش دربر
با آنکه دو چشم انتظارش برادر**

مبلغ موعود را تا زودتر حاضر نمایند دیر است و لا خیر فی التأخیر است و تأخیر از او تقصیر است، امیدوارم که فقیر پر تقصیر بدین اندازه در ادای دین تأخیر و تقصیر نکند، آنه علی کل شیء قدیر و بالا جابه جدیر.

والسلام

نامه چهارم:

«سه‌بید» این نامه را برای کاک محمد «خایه‌حه‌مه» فرزند آقا مؤمن‌بگ نوشته که انسانی خداشناس و مسلمان و متقی بوده است:

آقازاده محترم کاک محمد را به عرض سلام مصدعم، تشکی نامه مشتمل بر استشفای و طلب تسلیه و رفع باد و بلا و خواهش دنیا و عقبی از اهل خانقاه را خواندم، اینست تعویذ را نوشته و افسون هوایی را روانه کردیم، خدای تعالی بشفای ظاهر و صفای باطن بر ما بندگان بی‌اطاعه و پر جفا منت نهاد و محض فضل بی‌انتها عفو تان کناد آمین، از وکالت دعاگو احوال ناساز را بپرسید و در خدمت شیزادگان روباه مزاج: آقا محمد امین بیگ و حسنخان به عرض دعا و سلام زحمت رسانم.

والسلام محمد رشید

رباعیات

چوارینه و دووبه‌یتیه فارسیه‌کانی «سه‌یید» زور ناسک و دل‌رفین و پر له هه‌ست و سۆز و شاعیرانه‌ن و له هه‌ندی وشه‌ی په‌وان و ساکار و ساده و عامیانه ناوه‌رۆکی زور به‌رز و جوان و دل‌نشینی به‌دییه‌ناوه، «سه‌یید» ئەم چوارینه‌ی خواره‌وه‌ی له وه‌لامی ماموستا مه‌لاعه‌زیزی مفتی‌دا نووسیوه که نوینه‌ری خه‌لکی شاری سه‌قز بووه له کۆری شوپرای ئیسلامی‌دا و یه‌کیک له دۆستان و هاوفه‌قیانی به‌پرز و خو‌شه‌ویستی پیشووی خو‌ی بووه و له تاران‌وه نامه‌ی بو «سه‌یید» ناردووه:

زیدردان بیدل درگیزم	اگر من فی‌المثل زاهل تمیزم
تعلق با همین شخص عزیزم	نشان رفعت قدر است یارا
* * *	* * *
«بشنو از نی چون حکایت می‌کند»	شد نی خامه‌ دل‌م را ترجمان
«از جدایها شکایت می‌کند»	با زبان تیز و چشم اشکبار
* * *	* * *
من خانه خراب و بیکس و دربدرم	تا سایه‌ پیر تو جدا شد ز سرم
محض کرم‌ت سایه‌ای آور به سرم	ای سایه‌ی حق بحق آن پیر رئوف
* * *	* * *
و ز جمله‌ ما سیوای تو در خطرم	من خودم بدم و زهر بدی هم بترم
خود را بتو و ترا بحق می‌سپرم	حقاً که تو خیر و ما همه شر تمام
* * *	* * *
یا چوبه‌ستی راه‌ما از خود نبستی کاشکی	یار ما رخت سفر هرگز نبستی کاشکی
یا چو افتادی ز دام ما نجستی کاشکی	آن همای دولتم اول نیفتادی بدام
* * *	* * *
لب بر لب تو نهاده دیدم تا الله	پنج‌شنبه ترا بخواب دیدم و الله
لاحول و لا قوه الا با الله	بیدار شدم کسی ندیدم گفتم
* * *	* * *

از دام من خسته غمبار بریدی؟	ای یار چرا رفتی و از یار بریدی؟
کزوی برمیدی و بر اغیار تنیدی؟	ای شوخ از این شیفته زار چه دیدی؟
* * *	* * *
گستاخ رود بکوی آن زیبا مه	در غیرتم از صبا که هر که و بیگه
گریان و لیتنی کنت مَعَه	او میروود و من از قفا می‌گویم
* * *	* * *
زین گنه تا زندهام شرمندهام	ماندهام از یار دور و زندهام
استخوانی پیش سگ افکندهام	بردهام لاغر تنی پیش رقیب
* * *	* * *
در طی نامه درج کنی آرزوی من؟	من کیستم که نامه‌نویسی بسوی من؟
گاهی که قاصد بکند گفتگوی من؟	این دولتم بسی است که گوش رضانهی
* * *	* * *
زین پس من و خون دل پیایی خوردن	جانا طلب وصل تو نتوان کردن
شبهای دراز را به روز آوردن	جان را بخیال روی تو پرودن
* * *	* * *
و ز درد سر خامه و کاغذ برهیم	آن به که بلب مهر خموشی بنهیم
فارغ زدوکون دل به مقصود دهیم	دانیم که از دوکون مقصود یکی است
* * *	* * *
به نیل دولت شاهی نباشد	گدای کوی آن مقصود را میل
که آگاهی از آگاهی نباشد	چنان خود را در آگاهی کند گم

شیخی بورھان

میژووی ژییانی عارفی رەببانی
شیخ یوسف شەمسەدینی بورھانی
خوئاسی پایەبەرزى بارەگای سوبجانی
سەر قافلەى عابیدان و سۇفیانی روحانی
لە ئاسمانی عیرفانا خۆریکی تروسکەدار و نوورانی
بۆیە ناوبانگی دەرکردوو بە شەمسى بورھانی

پۆژی پرشنگذاری ئاسمانی ئایین و عیرفانی ئەو باسەمان
ناوی یوسف و ناوی باوکی محەمد و ناوی دایکی ئایشەیه، باوکی
لە تاییفەى ماوەت و دایکی لە ھۆزی کەلھورە و لە سالی ۱۳۴۲ی
کۆچی لە دئی سیلۆئ لە ئاواپیەکانی ناوچەى لاجان ھاتۆتە دونیاو،
ھەر بە مندالی باوکی کۆچی دواى کردوو و دایکی چون ھەر
ئەو کورپەى بوو، زۆری خۆشویستوو و بە پیی دابونەریتی ئەو
سەردەمە ناویەتە بەرخویندن و قورئانی پیروزی تەواو کردوو و
چەند کتیبکی خویندوو و بوو بە فەقی و ھیندیك کتیبی نەحو
سەرفیشی خویندوو و ئەوجار بۆ درێژەدان بە خویندن پروی
کردۆتە شاری مەھاباد «سابلاغ» و لە لای گەلئ لە زانا پایەبەرزەکانی
ئەو سەردەمە خویندووئیەتی، دایکی بۆ ئەو ھەمیشە چاوەدیری
و ئاگاداری لیبکا، مالی چووئە دئی «یالاو» کە بە سئ کیلۆمەتر
کەوتۆتە پۆژھەلاتی شاری مەھاباد «سابلاغ» ھو.

ئەو زاتە ھەر بە مندالی نیشانەى ھۆشیاری و زیرەکی و
بەختەوهری و گەورەیی بە ناو چاوانیەو ديار بوو و شیوہى
سالخان و پیاوچاکانی بە خۆیەو گرتوو و لە فەقییەتی دا زۆریش
بە خوداپەرستیەو خەریک بوو و نوژی سوننەت وشەو نوژی
ھەمیشە کردوو و ئارەزووی لە سۆفیەتی و سولوک بوو، لە
سەر ئەو ئارەزوو شەویک خەوی بە خوداناسی پایەبەرز و پیر
و مورشیدی بەناوبانگی تەریقەت خودالیخۆشبوو حەزرەتی شیخ

عوسمان سیراجه دینه وه دیوه و له و خه وه دا حه زره تی شیخ بانگی کردوه بۆ ته ویله .

شیخ یوسف شه مسه دین دوا ی چهند رۆژ بیر کردنه وه هه والی نیازی سه فه ری خۆی بۆ ته ویله له ناو فه قیکان و هاوړپیان و دۆسته کانی دا بلاو ده کاته وه و رۆژیک له رۆژان له شاری مه هاباده وه به ره و شاری سه رده شت ده که و یته پئی و دوا ی چهند رۆژ مانه وه له و شاره له گه ل چهند که سیک له دانیش تووانی سه رده شت ده چیت بۆ ته ویله و به خزمه تی پیر و مور شیدی خۆی شیخ عوسمان سیراجه دینی نه قشبه ندی ده گا و تکای لیده کا که شیوه ی ته ریه تی فیر بکا، حه زره تی شیخیش زۆری دلخۆشی ده داته وه و به و په پی سه فا و لوتفه وه تکاکه ی و ه رده گری و شیوه ی ته ریه تی نه قشبه ندی فیر ده کا و نیشانی ده دا، که چۆن و یرد و زیگری خۆی به جیبینی و به و جۆره بووه به مریدی شیخ عوسمانی سیراجه دین و ماوه ی یازده سال له دبی ته ویله ماوه ته وه و له و ماوه ی ده دا وه کو مریدیکی به سۆز خه ریکی خوداناسی و خوداپه رستی و پیا زه ت و ته زکیه ی نه فس و سولوک و به جیهینانی شیوه ی ته ریه ت بووه و کاتی خۆی به فیرۆ نه داوه و به هه موو جۆریک به شیوه ی ته سه و فه وه خه ریک بووه و رۆژ به رۆژ بووه به جیگای ته وه ججوهاتی شیخی سیراجه دین و به رده وام له به رزبوونه وه دا بووه .

شیخ یوسف شه مسه دین دوا ی ته واو کردنی ده وره ی سه یر و سولوک له سه فه ریک دا که له گه ل شیخی سیراجه دین ده چیت بۆ سوله یمانی به فه رمانی شیخ له خانه قای خواناس و مور شیدی نیو به ده ره وه ی ته ریه ت حه زره تی مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی حازر ده بی و شیخ عوسمان ئیجازه ی خه لافه ت و ئیرشادی ده داتی و پئی ده فه رموی که بگه رپته وه بۆ ناوچه ی موکریان و ده س بکا به رپگا پیشاندانی ئه وانه ی به دوا ی رپگای خواناسی دا ده گه رپین، شیخ یوسفیش ئاماده یی خۆی بۆ به جیهینانی فه رمانه کانی شیخ عوسمان پیشان ده دا، پاش ئه وه شیخ یوسف ده که و یته پئی و ده گه رپته وه بۆ ناوچه ی موکریان و ماوه یه ک له گه ل دایکی خۆشه ویستی له دبی «یا لاوه ی

سهرئ» دادەنیشئ و دوای ماوه یەک لەویشەو دەچیتە ئاوابی «عیساکەند» و ماوهی دوو سالییش لەوئ دەمئیتەو و لە پاشانا کۆچ دەکا و دەچیتە ئاوابی بورهان و هەر لەو شوئنه که لە دئی «بورهان» نیشته جئ دەبئ دەست دەکا بە سولوک کردن و بە جئەپنانی شیوهی تهریقهت و پئینوئنی کردنی موسولمانان بە پئی دابونهریتی تهریقهتی نه قشبهندی خانه قایه کی گه وره له دئی «بورهان» دروست دهکا و ئەو خانه قایه هەر لەو کاتەو بە خانه قای «شیخی بورهان» ناوبانگی دەر کردوو و مال و ملکیکی زۆری لە سەر وەقف دەکا و زانایان و ئەهلی تهریقهت لە هه موو لایه که وه پووی تئیده کهن، شیخ یوسف لهو ماوه یه دا که دەس دەکا بە ئیرشادی تهریقهتی نه قشبهندی خه لکیکی زۆر له زانایان و پوحانیان و داخووانی سولوک له هه موو لایه که وه دئین بۆ خزمهتی و تهریقهت له سەر دهستی وهرده گرن و ناوبانگ و شورهتی به هه موو لایه که دا بلاو ده بیته وه و مرید و مه نسوب له هه موو شوئنی ولاته وه داده بارئین به سهری دا و گه لئ پیاوی زانا و گه وره و کهسانی پایه به رزی وهک مه ولانا محهمه د سادقی مهرزنگ و خواناس و عارفی به ناوبانگ حاجی سه یید محهمه د سه عیدی نوورانی و شاعیرانی ناسک خه یال و هونه رمه ند و به هرده مهندي وهک مامۆستا مه لا سالحی «حه ریق» و مامۆستا مه لا سه یید په شید و مامۆستا مه لا حه سه نی سه یفول قوزات مامی پئیشه و ا قازی محهمه د و کهسانی دی له سەر دهستی شیخ یوسف دا سولوکیان کردوو و تهریهتی پوحی و سؤفیانه یان وهرگر تووه .

هەر لەو ماوه یه دا «شیخی بورهان» وسته ویه تی بچیت بۆ حه ج و فهرزی حه ج به حئبئنی، هه موو شتیک ئاماده کراوه و چه ند که س له مرید و مه نسووبانی که یه کئیک له وان زانا و شاعیری خواناس و سؤفی سه یید محهمه د سه عیدی نوورانی که له سه ییده کانی «کولبجه» بووه له گه ل شیخی بورهان له پئی ولاتی عوسمانی و میسره وه چون بۆ مالی خودا و له پئی دیمه شق و به غدا و هه ولیره وه هاتوونه وه بۆ ولاتی خوئیان، هئیشتا شیخ یوسفی بورهان له سه فه ری حیجاز نه گه راوه ته وه که زانای خواناس مه ولانا محهمه د سادقی مهرزنگ، مریدی دلسۆز و

دروستکاری شیخ به یارمەتی مرید و مەنسووبەکانی تر دوو دانگی دبی شەرەفکەندی کرپووە کە بە سی و پێچ کیلومەتر کەوتۆتە پۆژئاوای شاری بۆکان و شیخ یوسف دواي گەپانەووە لەو دێیەدا نیشتهجێ بوو و خانەقا و چەند ھۆدەییەکی لەوێ دروست کردوو، چون ناوبانگ و شۆرەتی ئەو زاتە لە ئاوابی شەرەفکەندەووە بە ھەموو لایەکاندا پلاو دەبیتەووە مریدان و مەنسووبان و بەتایبەت زانایان و پوھانیان لە زۆربەي ناوچەکانی کوردستانەووە دادەبارین بە سەریدا و ھەر ئەو دەبیتە ھۆی ئەو کە لە دبی شەرەفکەند نەمینیتەووە، ھەر بەم ھۆیەووە لە پارچە زەویەکاندا کە بە «سۆلاوکان» بە ناوبانگە و بە دوو کیلومەتر کەوتۆتە پۆژئاوای شەرەفکەندەووە خانەقاییەکی و چەند حوجرە و خانووی لێ دروست کردوو و ئەو شوینە ھەر لەو سەردەمەووە بە «خانەقا» ناوبانگی دەرکردوو و شیخ یوسف شەمسەدین ماوہی ھەژدە ساڵ لە خانەقا دەمینیتەووە.

ئەوہی شایانی باس بێ ئەوہیە کە دواي چەند ساڵ نیشتهجێ بوون لە خانەقا ئاوابی «ئاتابلاغی» کرپووە کە بە دە کیلومەتریک کەوتۆتە پۆژئاوای شاری بۆکان و پووبەپووی گوندی «حاجی لەک» ی شاروێرانە و ئەو گونددەشی وەقفی «خانەقا» کردوو.

شیخ یوسف پیاویکی جوانچاک و بالابەرز و سوورکارە و پێشکی تەنگی بوو و پووخساری وای نیشان داووە کە لە پێشدا قەیافەییەکی بەھێزی بوو، بەلام عیبادەت و پێیازەت و نوێژ کردن و پۆژ و گرتن و چلەنشینی و ئەفسکوژی و سالانی سەردەمی سولوک و ھەلگرتنی باری قورس و گرانی ئیرشاد بپرستی لێ بریووە و جەستە و ئەندامی کز و بێ ھێز کروو، شیخ یوسف پیاویکی قسەزان و زمانپاراو و پەوانبێژ و پراکێشەر بوو و لەگەڵ خەلکی ئاساییدا بە زمانی خۆیان قسەیی کردوو و لە خۆنوواندن و خۆ بە زل زانین و فیزوودەعیە بپزار بوو و زۆر ھێمن و لەسەرەخۆ قسەیی کردوو، کاتی کە بزەو زەردەخەنەي ھاتۆتە سەر لێو، پستی دەستی لە سەر دەمی داناووە و ھیچ کاتی بە قاقا پێنەکەنیووە.

شیخ یوسف ھەر کە چوووە بۆ دبی «بورھان» یەکەم ژنی

هیناوه و خیزانی یه که می که ژنیک زور پاک و پاریزگار بووه ناوی «خانسانتوون» بووه و ئه و ژنه دوی ماوه یه که بهی ئه وهی مندالی بی کچی دوی کردووه، خیزانی دووه می کچیک بووه له سه ییده کانی «کولجه» و ناوی سه ییدزاده «مرۆت» بووه و له و خیزانهی سی کوپ و سی کچی بووه، کوپه کانی ناویان شیخ عه بدولرهمان و شیخ ئه حمه د و شیخ عه بدورحیم بووه و کچه کانیش زینه ب خاتوون و خه دیجه خاتوون و فاته خاتوون بوون، خیزانی سییه می ناوی «یاسه مه ن خاتوون» بووه و له و ژنه ی چوار کوپ و کچیک بووه، کوپه کانی ناویان شیخ عه بدوللا و شیخ ئیبراهیم و شیخ محمه د و شیخ عه بدولقادر و کچه که شی ناوی ئامینه خاتوون بووه، خیزانی چواره می بیوه ژنیک بووه به ناوی سه ییدزاده ئامین که له پیش دا ژنی خواناسی پایه بلیند حاجی سه یید محمه د سه عیدی نوورانی خه لیفه و مریدی دروستکاری بووه که دوی وه فاتی ئه و پیاره گه وره و به ریزه له سالی ۱۳۰۶ی کچی مانگی بو ئه وهی منداله کانی بی سه رپه رست نه میننه وه ئه و ژنه شی ماره کردووه و له و خیرانه شی چوار کوپ و کچیک بووه، کوپه کانی ناویان شیخ سالیح و شیخ هسه ن و شیخ عه لی و شیخ حوسین و کچه که شی ناوی «مریه م خاتوون» بووه. ئه و پیره به بیر و ژیره سه ره نجام له شه وی یه که شه ممه ی یازده ی مانگی دووه می سالی ۱۳۲۸ی کچی مانگی له ته مه نی هه شتاوشه ش سالی دا کچی دوی کردووه و پاش شوشتن و کفن کردنی ژماره یه کی زور له خه لیفه و مرید و مه نسووبه کانی له هه لگرتنی جه نازه که ی دا به شداریان کردووه و له پینج سه د میتری رۆژئاوی خانه قا و له سه ر ته پۆلکه یه ک به خاکیان ئه سپاردووه.

ئه وهی شایانی باسه ئه وه یه که دوی وه فاتی شیخ، مه ولانا محمه د سادقی مه رزنگ که خه لیفه یه کی شایان و لیها تووی شیخ بووه له سه ر خانه قا ماوه ته وه و سه رپه رستی کاروباری دینی و دنیایی خانه قاشی کردووه و له هه موو لایه که وه خه لک روویان تیکردووه و هه میسه خانه قا پر بووه له مرید و مه نسووب که له زور لای کوردستانه وه هاتوون، مه ولانا پیاوکی هوشیار و زانا و شاره زای

ئوسولى دىن و تەرىقەت و مەلایەكى باش بوو و بۇ كاروبارى دونیایی خانەقاش ھەر والیھاتوو بوو، سەرەنجام ئەویش تا ئەو پۆژەى كۆچى دواى دەكا بە ئیرشاد كردن و پینوینی كردنى موسولمانان و خزمەتکردنیانەو خەرىك بوو و داخوازانی زۆرى تەرىقەت لە ھەموو لایەكەو لى كۆ دەبنەو.

زانای خواناس و پایەبەرزى كورد خوالیخۆشبوو ماموستا مەلا عەبدولكەرىمى مودەرىس «نامى» لە بەرگى دووھى كتیبى «یادى مەردان» دا لە بارەى شیخی بورھانەو نووسیویەتى و دەلى:

یادى شیخی بورھان

ئەم زاتە ناوى یوسف و لەقەبى شەمسەدىن و خەلكى دىى «بورھان» و لە ھۆزى بلباس بوو، پاش ئەوھى لە خویندن دا ئەگاتە پلەوپایەكە بەرز، ئەروا بۇ ھەورامان و لەسەر دەستى شیخ عوسمان سیراجەدىن دا تەمەسوك ئەكا و خەرىكى ئادابى تەرىقەت ئەبى، تا پاش ماوہیەك ئیجازەى خەلافەت وەرئەگرئ و ئەگەرئەوھ بۇ ولاتى موكریان و دەست ئەكا بە ئامۆژگارى كردن و پى پىشاندانى موسولمانان.

ئەم زاتە یەكمار لە دىى بورھان و پاشان لە شەرەفكەند و ئەو جالە «سولافكان» ئیرشادى كردوو و لەمەى دواىیان دا خانەقائى دروست كروو، ئەم زاتە گەلى سىفەتى پیاوانەى تیاوو وەك ئەوھ كە:

۱ - لە سەر ھەموو مریدیكى پىویست كردوو ئەگەر نە خویندار بى دەرسى قورئان بخوینى بە تەجويدەو و ھەموو پۆژى بە گویرەى توانا دەورى ھەندىكى بكاتەو.

۲ - ئەھمىیەتدانى بە سونەتى پیغمبەر درودى خوائى لى بى، بەتایبەتى لە ئادابى دەستنوێژ و پۆژوو و مەناسىكى حەجدا.

۳ - برپارى داوھ لە سەر ھەموو مەنسوبىكى كە نانى كاسبى و پەنجى شانى خۆى بخوا، مەگەر تووشى دەردىكى وابووبى كە پىگای كاسبى كردنى لیگرتبى، ئەوھ ئەتوانى دانیشنى و خەلك خزمەتى بكەن.

۴ - خۆیشی بۆ خۆی کاسبى کردووه و نانى خانەقاي له کەسبى دەستى خۆى داوه و سالانه ئەوهنده بەروبووى کاسبى و کشتوکالى بووه زەکاتى مالى به گەلى کەس هەژار و کەم دەسەلات داوه و دىي «ئاغەبلاغى» کړپوه و وه قفى کردووه بۆ هەژاران و کەسانى عىبادەتکار و پېيوارانى خانەقاگەى.

۵ - که له سالى ۱۳۳۳دا نه خۆش که وتوو وه سیه تی کردووه له کورپانى که سیان جیي نه گریته وه، چونکه که سیان سلووکى تهریقه تی نه بووه و شایانى ئیرشاد کردن نه بوون، کارى وا له هه موو که سیک ناوشیته وه و نیشانه ی پله یه کی به رزی راستگویییه له گەل خوا و خۆ و خەلکدا، بۆ سەر پهرشتى کردنى کاروبارى ئەو قافى خانەقاگەشى ناوی دوازده کهسى به ریز هیناوه، هه روا برپارى داوه دواى مردنى ئەو دوازده کهسه هه موویان، ئەهلى خانەقا خویان یه کیک هه لېژیرن و بیکه ن به سەر پهرشتى که رى کاروبارى خانەقا و ئەو قافى خانەقا، له ئەنجامى ئەم ره وشته به رزانه یه وه بووه شیخ محه مه دى کورپیشى وا په روه رده بووه که وا له گەل ئەوه یش که مه لایه کی زانا و پایه بلند بووه نه یه یشتوو به ناوی شیخه تییه وه کهس ده ستى ماچ کات، شیخی بورهان به سەر ته پۆلکه یه کی به رزه وه له نزیکى خانەقا که یا به خاک سپیراوه.

هه روه ها خوالیخۆش بوو مامۆستا عه لئه دین سه جادی له به رگی چه وته مى «رشته مروارى» دا نووسیویه تی: بورهان گوندیکه له ولاتى موکریان، شیخیکی لی بووه به ناوی «شیخی بورهان» ه وه ناوی دهر کردووه، ناوه ئەسلیه که ی «یوسف» و له قه بى شه مسه دین بوو، سه رده مى ژيانى سه ده ی نۆزده هه م بوو، شیخی بورهان یه کیک بووه له شیخه پایه به رزه کانی سەر به بنه مالەى شیخانى ته ویله له کۆرى ناگردانى مه ولانا خالیدی نه قشبه ندی.

شیخی بورهان شیخی راسته قینه بووه، خۆی پیاویکی ده وه له مه ندی به راستى ده وه له مه ند بووه، ده وه له ته که ی له کۆششى خۆی و له میراتى باب و باپیرییه وه بۆ ماوه ته وه، چاوی له ده ستى خەلک نه بووه، نانى داوه به خەلک و نانى که سى وه رنه گرتوو.

له مالى تايبه تى خۆى «۳۰» مانگا و پېنج جووته گاو ده ئىستىرى
تەرخان كىردووه بۇ خانەقا، كاروان و جوتيار و داركىشى بۇ پراگرتوون،
شېرى ئەم مانگايانە بۇ ماست و دۆى ئاوهن و پۆنى مريدانى خانەقا،
بەرھەمى جووته كانىش بۇ نانى خانەقا، ئىستىره كانىش ھەموو پۆژى
نېرراون بۇ دار و سووتە مەنى خانەقا، ئەو عالەمە لە دوور و نزيكە وە
ھاتوون و شۆر باو ھەموو شت حازر بوو، چەندە لەوئى ماينە وە بە
زىك و فيكرە وە پايان بواردووه، ئەگەر مريدە كانىش شتيان ھېنابى
پياوى تايبه تى ھەبوو لى و ھەرگرتوون و ھەر لە خانەقادا ەمبار
ھەبوو براو تە ئەوئى و دەر خواردى مريدان دراو بە بى ئەو
تىكە لاو بە مالى شېخ كرابى.

پاواردى خويشى و ابو گويدىر يېژىكى ھەبوو ھەموو پۆژى سوار
بوو بۇ سەر پەزوزە وى و زارى خۆى، خۆى بە دەستى خۆى بۇرى
پەزى كىردووه، بېلكارى كىردووه، بە دەستى خۆى گەنمى وە شان دوو،
ئاوى داو و دروويە تە وە، شەن و باى كىردووه و بردوويە تە ئاش
ھارپويە تى، لەو لە مالە وە نانى بۇ دروستكراو، وەكو بلييت دا ئىما
لە پيازەت و چەوسانە وە نەفس دا بوو، زۆرتىر خواردى لە و نان
و شۆر بايە بوو كە خۆى بە دەستى خۆى ھېناويە تە دەست، ميوە
ئە خوارد ئەويش ھەر لەو كە خۆى بە دەستى خۆى لە پەزە كانا
ئە ھېنابى ئەنجام، ھەموو دەم دەرزی و دەزووى پى بوو جەلە كانى
خۆى پى ئەدروو، بە ھېچ جۆر ئەركى نە ئەخستە سەر كەس، لە
كۆرى مورپاقە بەى سۆفیه كانا ئەچوو سەرى ئەنابە سىنگيانە وە
مورپاقە بەى ئەكردن، ھەموو سالىكىش چەلى ئەكيشا، ئەمە بوو شېخى
بورھان.

ناوهرۆك

- چۆن ئەم كتيبه م ئاماده كرد ۵
- ژياننامه ی چاوه ش ۷
- شيعرو غه زه له كانی سه يید ۱۴
- غه زه له كان ۳۱
- نامه و په خشانه كان ۴۵
- قسه خو شه كان ۶۷
- مه ته ل و شيعری داخراو ۷۹
- دووبه يتی و چوارينه كان ۸۹
- تاكه كان ۹۳
- قسمت فارسی ۹۷
- زندگينامه سيد رشید ۹۹
- غزليات ۱۰۵
- مثنویها ۱۲۹
- نامه های فارسی ۱۴۱
- رباعیات ۱۴۹
- يادی شيعی بورهان ۱۵۸